

Az Európai Bizottság
EGÉSZ ÉLETEN ÁT TARTÓ TANULÁS
PROGRAMJA Magyarországon

2009.

Éves beszámoló

Az Európai Bizottság
Egész életen át tartó programja Magyarországon
2009.

Éves beszámoló

Impresszum:

Főszerkesztő: Kardos Anita

Felelős kiadó: Tordai Péter, igazgató

Borítóterv, kiadványszerkesztés: Baukó Bernadett

Kiadja: Tempus Közalapítvány, 2010

A kiadványban foglaltak nem szükségszerűen tükrözik az Európai Bizottság álláspontját

Tempus Közalapítvány

1093 Budapest, Lónyay u. 31.

Postacím: 1438 Budapest, 70., Pf. 50.

Infóvonal: +36 1 237 1320

Telefon: +36 1 237 1300

Fax: +36 1 239 1329

E-mail: info@tpf.hu

Internet: www.tka.hu

TARTALOMJEGYZÉK

2009 legfontosabb eredményei címszavakban	5
A 2009. év legfontosabb eredményei számokban/táblázatokban	5
Az Egész életen át tartó tanulás program	7
Comenius	7
Erasmus	17
Leonardo da Vinci	38
Grundtvig	54
Szakértői tanulmányutak oktatási döntéshozók és szakértők számára	61

2009 LEGFONTOSABB EREDMÉNYEI CÍMSZAVAKBAN

- az **Egész életen át tartó tanulás program** folyamatosan bővült, 2009-ben a pályázati keretek megközelítették a **19 millió eurót**, a mobilitási projektekben részt vevők száma megközelítette a **12.000 főt** (a többi pályázati programmal együtt meghaladta a 13.000 főt).
- Közösségépítés, közösségi tanulás (*Community building, community learning*) címmel nemzetközi Grundtvig partnerkereső szemináriumot szerveztünk (2009. december 3-5.). A konferencia rendkívül sikeres volt, 24 országból 69 résztvevőt láttunk vendégül és segítettünk hozzá ahhoz, hogy európai partnereket találjon Grundtvig Tanulási kapcsolat projekthez. A szemináriumon összesen 14 projektötlet született, volt olyan résztvevő, aki többhöz is csatlakozott.

A 2009. ÉV LEGFONTOSABB EREDMÉNYEI SZÁMOKBAN/TÁBLÁZATOKBAN

Az *Egész életen át tartó tanulás program*¹ forrásfelhasználása a 2010. február 28-i állapot szerint:

Pályázattípus	LLP forrás (2009-es költségvetés)				
	Beadott pályázatok száma	Támogatott pályázatok száma	Támogatási keret (euró)	Megítélt támogatás (euró)	Megítélt támogatás / költségvetés
LLP Σ	1 932	1 155	18 986 331	18 788 198	98,96%
Comenius (Közoktatás) Σ	971	453	3 439 825	3 452 761	100,37% ³
Comenius Iskolai együttműködések	299	167		2 589 000	
Comenius régió együttműködések	1	1		22 611	
Előkészítő Látogatások	102	85 ³		79 148	
Comenius szakmai továbbképzés pedagógusoknak	451	206 ³		508 823	
Comenius tanárasszisztensek	128	41 ³		253 179	
Erasmus (Felsőoktatás) Σ	346	341	8 874 000	8 803 970	99,21%
Mobilitás (Mobilitási főpályázat: hallgatói és oktatói mobilitás, Fogytékossággal élő Erasmus hallgatók és oktatók kiegészítő támogatása, Erasmus Intenzív Nyelvi Kurzus hallgatói ösztöndíjak)	318	317	8 538 898	8 468 919	99,18%
Erasmus Intenzív Nyelvi Kurzusok szervezése	8	5	45 345	45 344	100,00%
Intenzív Programok	9	9	280 894	280 894	100,00%
Előkészítő Látogatások	11	10	8 863	8 813	99,44%
Leonardo (Szakképzés) Σ	293	207	5 685 488	5 491 302	96,58%
Leonardo mobilitás	192	149	3 020 800	3 729 569	123,46%
Szakmai alapképzésben részt vevők	122	94			
Munkavállalók / munkanélküliek					
	külföldi szakmai gyakorlata	31	24		
Oktatók, szakképzési szakértők csereprogramja	39	31			
Leonardo partnerségek	56	24	360 688	360 000	99,81%
Leonardo innováció transzfer pályázatok	11	6	2 274 000	1 362 669	59,92%
Leonardo előkészítő látogatások	34	26	30 000	39 064	130,21%
Grundtvig (Felnőttoktatás) Σ	223	126	896 018	1 074 930	119,97%
Grundtvig Tanulási kapcsolatok	85	44	594 400	737 000	123,99%
Grundtvig Felnőtt tanulói műhelyek	30	7	136 990	152 446	111,28%

¹ Csak a Tempus Közalapítvány által kezelt (ún. decentralizált pályázatok) vonatkozásában

² Az eredeti költségvetéshez viszonyítva, mivel a program módot ad az alprogramok közötti átcsoportosításra, néhány alprogram esetében magasabb a tényleges lekötés az eredeti keretnél

³ 2010. április 30-i állapot szerint

Grundtvig időskorú önkéntes projektek	6	4	58 910	58 910	100,00%
Grundtvig asszisztensek	8	4	35 718	35 718	100,00%
Grundtvig szakmai továbbképzés felnőttoktatóknak	44	27	25 000	48 340	193,36%
Grundtvig látogatások és cserék	25	17	25 000	24 701	98,80%
Grundtvig előkészítő látogatások	24	21	20 000	16 465	82,32%
Szakértői tanulmányutak⁴	99	64³	91 000	90 340	99,2%

A TKA által koordinált mobilitási programban részt vevők száma (2009-es pályázati forduló)

Egész életen át tartó tanulás program (LLP)	11 996
Comenius	3518
Iskolai Együtműködések	3176
Szakmai továbbképzés pedagógusoknak	206
Tanárszisztensi akció	41
Előkészítő látogatások	95
Erasmus 2008/2009	5 241
Hallgatói mobilitás (tanulmányi időszak + szakmai gyakorlat)	4057
Oktatói mobilitás	911
Személyzeti képzés külföldön	264
Előkészítő látogatások	9
Leonardo	2 484
Partnerségek	380
Mobilitási projektek (összesen)	2 065
Szakmai alapképzésben résztvevők szakmai gyakorlata	1 275
Munkavállalók / munkanélküliek szakmai gyakorlata	237
Oktatók, szakképzési szakértők csereprogramja	375
Kísérő személyek	177
Előkészítő látogatások	39
Grundtvig	689
Tanulási Kapcsolatok	600
Időskorú önkéntes projektek	19
Asszisztensek	4
Szakmai továbbképzés felnőttoktatóknak	27
Látogatások és cserék	17
Előkészítő látogatások	22
Szakértői tanulmányutak	64

⁴ 2009-ben oktatási és képzési szakemberek számára 6 szakértői tanulmányutat szerveztek magyar intézmények.

⁵ 85 intézménnyel kötöttünk szerződést, melyhez kapcsolódóan a kiutazók száma 95 volt (egy intézménytől maximum 2 fő vehet részt előkészítő látogatáson)

⁶ A táblázat csak a kimenő mobilitásokat tartalmazza. A Grundtvig felnőtt tanulói műhelyek akcióban 106 bejövő mobilitást finanszírozunk, míg a Grundtvig időskorú önkéntes projektek keretében a 19 kiutazón kívül 19 beutazót is támogatunk.

AZ EGÉSZ ÉLETEN ÁT TARTÓ TANULÁS PROGRAM

1. COMENIUS

A Comenius alprogram az oktatás óvodától az érettségig terjedő szakaszára összpontosít. Hozzá kíván járulni a közoktatás minőségének fejlődéséhez, erősíti annak európai dimenzióját, illetve segíti a nyelvtanulást. A COMENIUS alprogram decentralizált része 2009-ben öt pályázattípusból állt:

- COMENIUS Iskolai Együtműködések
- COMENIUS Régió együtműködések
- COMENIUS Előkészítő látogatások
- COMENIUS Szakmai továbbképzés pedagógusoknak
- COMENIUS Tanárasszisztensi akció (magában foglalja a tanárasszisztensek fogadását is)

A Comenius program valamennyi akciója esetén elmondható, hogy 2009-ben jelentősen nőtt a beadott pályázatok száma. Bár a támogatási keret is emelkedett az előző évhez képest, a nagy érdeklődésre való tekintettel továbbra is biztosított, hogy a szakmailag leginkább megalapozott és kidolgozott pályázatok részesüljenek támogatásban.

1.1. Comenius Iskolai együtműködések

A Comenius Iskolai együtműködések célja a két- vagy többoldalú nemzetközi iskolai társulások kialakítása révén a közoktatási intézmények közötti nemzetközi együtműködés előmozdítása.

A kiválasztott témának kapcsolódnia kell az egyes iskolák pedagógiai programjához. Olyan célok megvalósításához nyújt a program forrást, amelyek a projekt időtartamán túlmutató érvénnyel bírnak, mint pl:

- a tanári kar nyelvi és kommunikációs képességeinek és a tanulók nyelvtanulás iránti motivációjának erősítése,
- a projektalapú oktatás és a csapatmunka meghonosítása,
- a speciális tanulási igényű tanulók integrációjának elősegítése,
- az új információs és kommunikációs technológiák alkalmazása a tanításban,
- a képességközpontú megközelítés és a tantárgyközi ismeretek oktatásának előtérbe állítása,
- az iskola közelítése a munka világához.

2009-ben az iskolai együtműködésekben belül kétféle projekt típus megvalósításához volt nyerhető pénzügyi támogatás:

- Multilaterális projektek
- Bilaterális projektek

Az együtműködésekben legalább az egyik partneriskolának az EU valamelyik tagállamából kell származnia. A részt vevő iskolák egy általuk kiválasztott téma kidolgozása érdekében fognak össze, és 2 éves időtartamra projekteket hoznak létre.

A Comenius iskolai együtműködések pályázattípusban választható átalányösszegek

Comenius Iskolai együtműködések Mobilitás típusa a kiutazók számától függően (tanár / diák egyaránt beleértendő)	2 éves együtműködések (2009 – 2011)	
	Minimum mobilitások száma	Támogatási összeg (euró)
Multilaterális	4 mobilitás	5000
Multilaterális	8 mobilitás	9000
Multilaterális / Bilaterális	12 mobilitás (ha bilaterális projektről van szó, a diákcsereén egyszerre egy időben minimum 10 tanuló részét kell vennie)	12000
Multilaterális / Bilaterális	24 mobilitás (ha bilaterális projektről van szó, a diákcsereén egyszerre egy időben minimum 20 tanuló részét kell vennie)	18000

Multilaterális projektek

A multilaterális vagy többoldalú együtműködések – attól függően, hogy diákokat vagy valamilyen iskolafejlesztési, módszertani témát állítanak a középpontba – lehetnek tanulóközpontú vagy intézményközpontú projektek.

A tanulóközpontú multilaterális projektek a fent leírt célok szolgálatában, a diákok életkori sajátosságainak megfelelő témát dolgoznak fel egy vagy két tanév során. A legtöbb Comenius Iskolai együtműködések projekt kifejezetten a tanulók együttes tevékenységét támogatja. Lehetőséget biztosít számukra, hogy összebarátkozzanak, kapcsolatot tartsanak más országokban élő diáktársaikkal, önállóan

szerezzék meg és dolgozzanak fel új ismereteket. Mindezt a tananyagtól nem teljesen elszakadva, de azt új, a diákok (sőt, a kevésbé jó teljesítményű tanulók!) számára is érdekes módszerekkel, akár az egyéni tanulási igényeknek megfelelő ütemezésben sajátítják el. A projektek futamidejének a végére a tanulók közösen hoznak létre valamilyen projektterméket, amellyel mások számára is láthatóvá teszik a többéves közös munkát: pl. egy kiállítás gyermekrajzokból, szakácskönyv több nyelven (ilyen sok van), szöveget egy adott témáról a partnerországok nyelvein, az iskola új honlapja, amelyet a diákok szerkesztenek, iskolaújság vagy a közös külföldi úton szerzett élményeket bemutató CD-ROM.

Az intézményközpontú projektek esetében más iskolai projektektől eltérően nem a tanulók meghatározott tantervi témában való együttműködése a cél, hanem az iskolairányítás, oktatásszervezés, továbbá a pedagógiai megközelítésmódok összevetése és a tapasztalatcsere.

Az ebben a pályázati formában együttműködő intézményeknek lehetősége nyílik, hogy közös munkával dolgozzanak ki módszereket

- az iskola szervezeti, működési problémáinak kezelésére,
- a tanteremben jelentkező társadalmi konfliktusok (pl. a tanulók eltérő szociális-gazdasági helyzetéből, etnikai hovatartozásából adódó nehézségek) leküzdésére,
- így végső soron az oktatási folyamat hatékonyabbá tételére.

A pályázati feltételek megegyeznek a multilaterális projektek esetében, az, hogy egy iskola tanulóközpontú vagy intézményközpontú pályázatot kíván megvalósítani, a benyújtott pályázat témájából derül ki. Mindkét esetben színesíti az együttműködést, ha az oktatási intézményeken kívül más szervezeteket is bevonnak az együttműködésbe, pl. egyesületeket, hatóságokat, szülői és diákszervezeteket, vállalkozásokat.

Bilaterális projektek

A Comenius bilaterális projektek célja, hogy a közoktatási intézményekben tanuló fiatalokat az idegen nyelvek tanulására ösztönözzék és támogassák az elsajátított nyelv aktív használatát. Ezt olyan projektek támogatásával kívánja elérni, melyekben

- két ország partnerintézményeiből fiatalok egy-egy csoportja vesz részt;
- a fiatalok közösen kidolgoznak egy témát, amely kapcsolódik képzési programjukhoz;
- a tanulócsoporthoz látogatást tesznek egymás intézményeiben, így az idegen nyelvet új környezetben, képzésükkel és szakmájukkal közvetlen összefüggésben, érdeklődésüknek megfelelően használják;
- a közös munka eredményeként konkrét projekttermék jön létre (kiadvány, CD-ROM, honlap, stb., lásd fent).

A Comenius bilaterális projektben a nyelvi fejlődés a munkának csak közvetett – de elengedhetetlen – hozadéka, mely az együttműködés kommunikációs kényszere által történik meg. Egy ilyen projekt sokkal többet nyújt a résztvevőknek, mint egy hagyományos iskolai csereprogram, hiszen céljai az iskola képzési programjának részeként valósulnak meg, új elemekkel gazdagítják azt.

A tevékenységek lehetőséget biztosítanak a tartalomalapú nyelvtanulás gyakorlati kipróbálására, amely általában a tanulók és a pedagógusok számára is motiválónak bizonyul.

Az előző évekhez hasonlóan 2009-ben is a bilaterális projektek is kétéves támogatási időszak alatt valósíthatók meg, így a mindkét partner számára kötelezően teljesítendő, minimum 10 napos diákcseré és a projektmunkák időben jobban eloszthatóak a két év alatt.

Összefoglaló a legfontosabb eredményekről

A 2009. február 20-i pályázati fordulóra a Comenius iskolai együttműködések pályázattípusban összesen 299 pályázat érkezett, amelyek közül a nemzeti értékelés és a nemzeti irodák közötti egyeztetés után 167 kapott támogatást, összesen 2 589 000 eurót.

A támogatott multilaterális együttműködések átlag támogatási összege 15 420 euró, míg a bilaterális együttműködések esetén 16 235 euró.

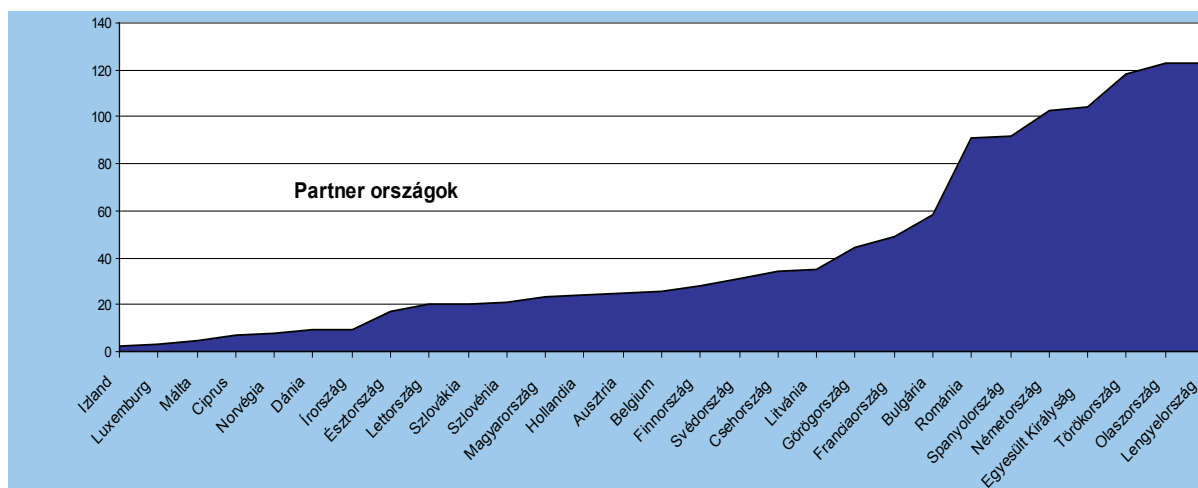
Mindkét pályázattípus esetén nőtt az egy pályázatra eső átlag támogatási összeg, mely feltehetően annak köszönhető, hogy az előző évekhez képest is népszerűbb volt a 24 mobilitást magába foglaló együttműködés.

Bilaterális projektek esetén összesen minimum 324 fő (diák és tanár) mobilitását vállalták a pályázók, a multilaterális projektek esetében pedig 2852 főt. Ez a 2009-ben támogatást nyert projektek esetében több mint háromezer minimálisan vállalt mobilitást jelent – mely jelentős növekedés az előző évhez képest –, aminél a pályázók, ha a támogatási összegük engedi, általában többet is megvalósíthatnak.

A partnerintézményeket tekintve leginkább olasz és lengyel intézményekkel dolgoztak együtt a magyar iskolák, azonban szintén népszerű volt a török, brit és német intézményekkel való együttműködés. Megállapítható ugyanakkor, hogy a középmezőnyben szerepel szinte az összes közép- és nyugat-európai ország, illetve bár alacsony számban, de izlandi és luxemburgi kapcsolatokkal is rendelkeznek a magyar intézmények.

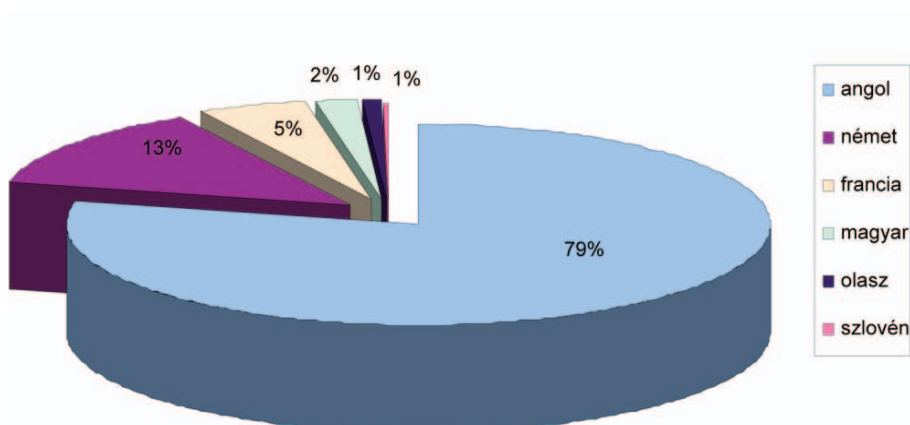

Partnerintézmények száma az egyes partnerországokból

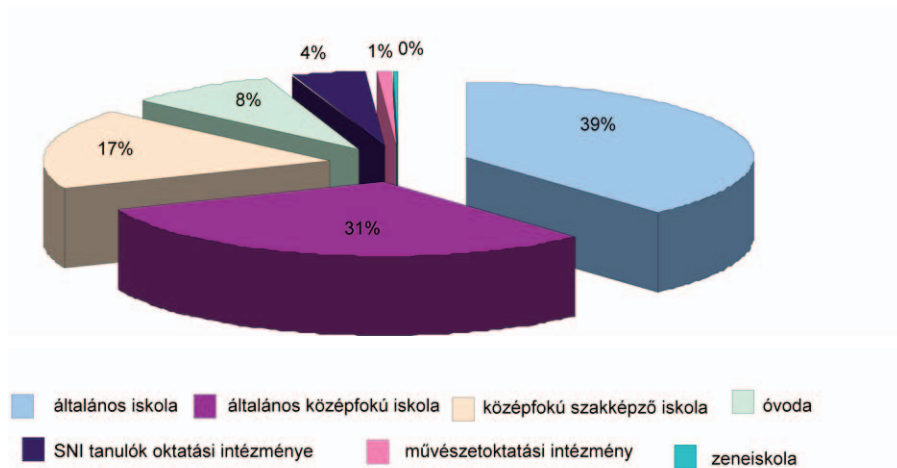
Az előző évekhez hasonlóan az együttműködések munkanyelveként leginkább az angolt választották (feltehetően a közoktatási törvény változásai is ezt a tendenciát erősítik). Az együttműködések 13%-a zajlott német nyelven, de sikerrel zajlanak francia, olasz, magyar⁷ és szlovén munkanyelvű projektek is.

Az együttműködés munkanyelve

Az intézmények típusát tekintve szintén az előző évek tendenciáinak megfelelően főként általános iskolák és középiskolák vesznek részt a programban, azonban kiemelkedő az óvodák növekvő közreműködése. A támogatott pályázatok 8 %-át képviselik óvodák, mely jelentős növekedést jelent az előző évekhez képest. Az óvodák számának növekedése azért is tekinthető kiemelkedőnek, hiszen esetükben az együttműködésekben való részvétel akadály a nyelvtudás hiánya, illetve az egy intézményen belüli óvodapedagógus létszám miatt nehezen megvalósítható mobilitások.

⁷ Határon túli magyar iskolákkal való együttműködéseknek köszönhetően

Az együttműködésekben valamennyi régió képviseltette magát, azonban évről-évre a közép-magyarországi régióból érkezik a legtöbb pályázat, és kevéssé reprezentált a dél-dunántúli és nyugat-dunántúli régió intézményeinek részvétele.

Megfigyelhető, hogy a projektek igen nagy hányada választott általános témát (a partnerországok kultúrájának, mindennapi életének, iskolarendszerének, szokásainak megismerése). Ez részben az intézmények profiljára (általános ismereteket oktató intézmények) vezethető vissza, részben pedig arra, hogy újonnan létrejött társulásokról, partnerségekről van szó. Továbbra is nagyon népszerű téma a környezeti nevelés és az egészséges életmód. A szakképző intézmények esetében előfordulnak konkrétan a szakmai képzéshez kapcsolódó témák; pl. informatikai szakközépiskola esetén on-line útmutató (guide) elkészítése Ausztriába és Magyarországra érkező diákok számára, gépipari és informatikai szakközépiskola esetén új, innovatív technológiák és azok energiahatékonysága.

A tervezett projektermékek esetében az intézmények 90%-a tervez valamilyen elektronikus kiadványt (honlap, hírlevél, CD, DVD), és továbbra is népszerűek a kiállítások, és az Európa sarok felállítása.

Megállapítható, hogy a legtöbb téma az idegen nyelvekhez kapcsolódik, emellett legnépszerűbb a rajz- és kézműves foglalkozások keretében történő munka, de nem maradnak le sokkal a történelem, földrajz, új technológiák és az anyanyelv sem.

A nyertes pályázók főleg a városokban (146 intézmény) működő iskolák közül kerülnek ki, sokkal kisebb arányban nyert támogatást kistéleplés intézménye (21 intézmény).

Az iskola tanulóinak létszámát tekintve mindössze a programban részt vevő iskolák ötöde kis létszámú (100-400 tanuló) iskola, és ők elsősorban többoldalú projektekben dolgoznak. Legnagyobb arányban a nagy, 400-1000 fős iskolák kaptak támogatást, ennek oka a pályázati tapasztalat és a megfelelő létszámban bevonható tanári gárda lehet.

A támogatott pályázatok kivétel nélkül tanulóközpontúak, azonban közvetve – a projektek természetes velejárójaként – intézményfejlesztési célok is megvalósulnak, melyet számos jó példa bizonyít; pl. a projekt eredményeként elkészült 3D-s képek használatát beépítik a tanítási órába, az intézményben a feladatokat, versenyeket projektmenedzsment szemlélettel bonyolítják le, illetve a projektek komplexitása elősegíti a kompetenciafejlesztésre irányuló programok sikerességét is.

A Comenius iskolai együttműködésekhez hasonlóan a projektmenedzsment elemeire épülő e-Twinning programhoz számos olyan intézmény csatlakozott, melyek még nem nyújtottak be pályázatot a támogatást is biztosító iskolai együttműködések programba. Az e-Twinning program a projektmenedzsment megismerésén túl kiváló lehetőséget biztosít a partnerintézmény-kereséshez, így az eddigieknél is szorosabb együttműködést tervezünk szélesebb pályázói kör bevonása érdekében.

1.2. Comenius Régió együttműködések

A Comenius régió együttműködések elsődleges célja az oktatás európai dimenziójának erősítése azáltal, hogy lehetőséget biztosít helyi és regionális oktatási hatóságok kétoldalú (bilaterális) együttműködésére. Az együttműködések keretében lehetőség van jó gyakorlatok kialakítására és/vagy cseréjére, eszközök kifejlesztésére, az oktatás európai dimenziójának erősítésére, valamint európai tanulási gyakorlatok megismerésére. Amennyiben az együttműködés határmenti régiók között valósul meg, a kifejlesztett eszközök használatának fenntarthatóságát is biztosítani kell. Elvárás, hogy a Comenius régió együttműködések segítsék a pályázó térségek hozzájárulását a fiatalok számára oktatási területen nyújtott lehetőségek fejlesztéséhez. Legfőbb célja nem a diákok és tanulók megvalósításba történő közvetlen bevonása, hanem a partner térségek közötti strukturált együttműködés elősegítése.

A 2009-ben először meghirdetett Comenius régió együttműködések pályázattípusban 1 pályázat érkezett (Győr-Moson-Sopron megyéből), mely a nemzeti értékelés és a nemzeti irodák közötti egyeztetés során támogatást kapott; összesen 22 611 eurót.

A pályázattípus célcsoportjának elérése kihívást jelent a közalapítványnak, mivel a pályázattípus megjelenése előtt csak közvetett kapcsolatban álltunk. A nemzeti iroda jelenleg kiemelt feladatának tekinti a célcsoport közvetlen megkeresését, és kiemelt figyelmet fordít a programhoz kapcsolódó információterjesztésre.⁸

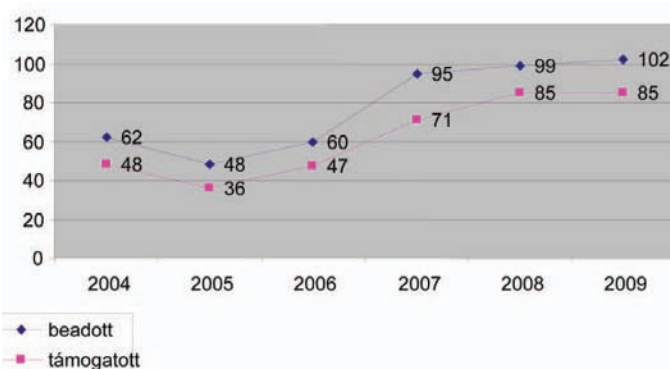
1.3. Előkészítő látogatások

Új partnerintézmények személyes megismerését, valamint a már meglévő partneriskolák közötti személyes kapcsolatfelvételt, ezek által pedig az iskolai együttműködések hatékonyabb előkészítését segítik az előkészítő látogatások, melyekre külön lehet pályázni a Comenius program költségvetésének erre a pályázati programra elkülönített keretéből. A pályázati forma lehetőséget nyújt Comenius Régió, Comenius Hálózatok, Comenius Multilaterális projektek és Comenius Kiegészítő tevékenységek pályázatok támogatásból történő előkészítésére is.

Összefoglaló a legfontosabb eredményekről

Úgy tűnik, egyre több intézmény ismeri fel a pályázatban rejlő lehetőségeket, hiszen 2009-ben (az elmúlt 3 év tendenciáját erősítve) 102 előkészítő látogatásra irányuló pályázat érkezett, amelyből (az előző évvel megegyezően) 85 nyert támogatást, mely 95 fő kiutazását biztosította. A támogatott pályázatok közül 82 irányult Comenius Iskolai együttműködések, egy pályázat Comenius Régió együttműködések és két pályázat Comenius Multilaterális projektek előkészítésére. A pályázatok összes támogatása 79 148 euró volt.

A pályázatok számának alakulása 2004 és 2009 között

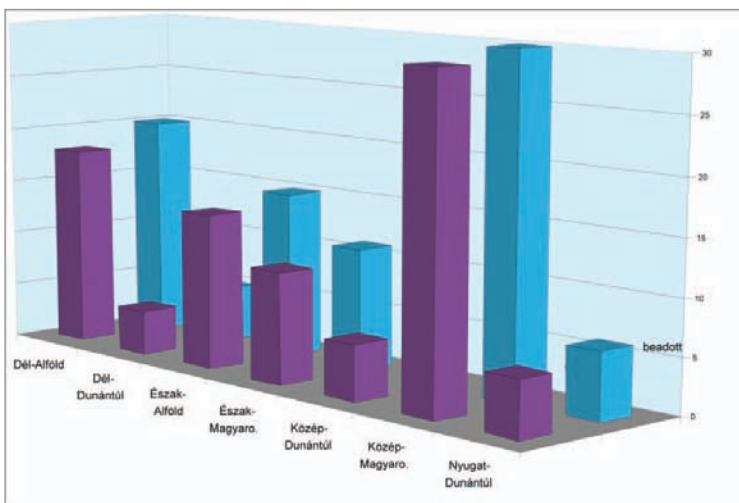

Az intézmények egy pályázati esztendőben egy sikeres pályázattal rendelkezhetnek, és egy intézményből legfeljebb 2 fő kiutazását támogatta a Nemzeti Iroda. Az egy főre megítélhető támogatás összege 1000 euró volt, így egy intézmény legfeljebb 2000 euró támogatáshoz juthatott a program keretében.

Az előkészítő látogatások főként egy-egy konkrét partnerintézményhez irányultak (92%), a partnerkereső szemináriumokon való részvétel 8%-ot tett ki.

Az előző évekhez hasonlóan a legtöbb pályázat a Közép-Magyarországi régióból érkezett, és a legtöbb támogatott pályázat is ebből a régióból került ki. Minden régió képviseltette magát, azonban Dél-Dunántúlról, Közép-Dunántúlról és Nyugat-Dunántúlról meglehetősen kevés pályázat érkezett, összesen mindössze a beadott pályázatok 17%-a, mely sajnos az előző évek tendenciáit erősíti.

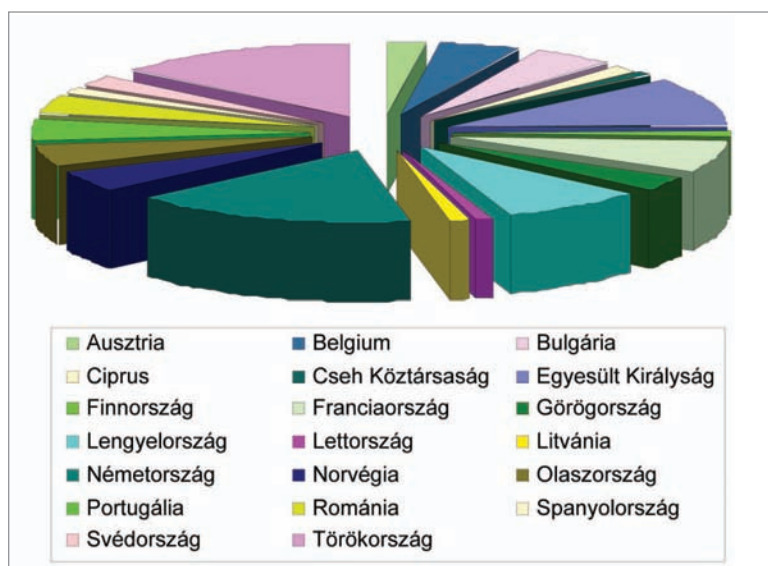
A beadott és támogatott pályázatok régiónkénti megoszlása

A pályázók 2009-ben 20 országba utaztak el és vettek részt előkészítő látogatáson vagy partnerkereső szemináriumon.

A célszágok között a legnépszerűbb Németország, Törökország és az Egyesült Királyság voltak. Bár alacsony számban, de megjelent a célszágok között Csehország, Lettország és Litvánia is.

Az előkészítő látogatások célországai

Az előkészítő látogatáson részt vett intézmények közül – a 2010. évi pályázati határidőkre – 79 közoktatási intézmény nyújtott be pályázatot az Iskolai együttműködések pályázati programba, és 1 a Régió együttműködések programba, ami jól mutatja, hogy már az előkészítő látogatás pályázat beadásakor is komoly szándék jellemzi az intézményeket egy nemzetközi együttműködésben történő részvételre.

2009-ben 13 intézmény pályázott, melyeknek az elmúlt 9 évben nem volt Comenius Iskolai együttműködések projektje, míg 44 olyan intézmény, mely az elmúlt 9 évben nem pályázott Comenius Előkészítő látogatásra.

1.4. Comenius szakmai továbbképzés pedagógusoknak

A program célja az oktatók készségeinek fejlesztése, a szakmai kompetenciák javítása nemzetközi környezetben. Az akció 1-6 hetes, az Európai Unió valamely tagállamában tartott intenzív kurzusokon vagy szakmai és módszertani továbbképzési programokon való részvételhez nyújt egyéni ösztöndíjat pedagógusoknak.

A program keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- Általános továbbképző kurzusokon való részvétel;
- Nyelvtanár-továbbképző kurzusokon való részvétel;
- Comenius Hálózat vagy Comenius Többoldalú Együttműködési projekt, vagy a Nemzeti Iroda, illetve a közoktatás terén működő európai egyesület által szervezett olyan rendezvényen való részvétel, melynek programja megfelel az akció célkitűzéseinek;
- Szakmai konzultáció, hospitálás, illetve szakmai gyakorlat egy közoktatási intézményben, vagy egy olyan szervezetnél, melynek tevékenysége fontos szerepet játszik a közoktatás területén (civil szervezetek, önkormányzatok, stb.);
- Nyelvtanfolyamon való részvétel.

Összefoglaló a legfontosabb eredményekről

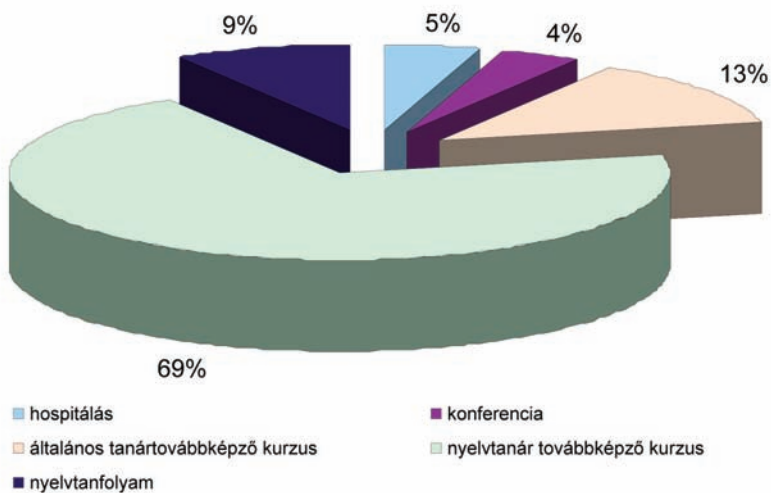
A Comenius szakmai továbbképzés pedagógusoknak pályázattípusban 2009-ben három határidővel lehetett pályázatot benyújtani (január 16.; április 30.; szeptember 15.). Összesen 451-en pályáztak, közülük 206 pályázó részesült támogatásban. A tanártovábbképző kurzusra támogatást nyert pályázóknak összesen 508 823 eurót ítél meg a Tempus Közalapítvány, tehát átlagban pályázatonként 2470 eurót.

A Comenius szakmai továbbképzés pedagógusoknak pályázattípus esetében a beadott pályázatok száma kis mértékben nőtt (2008-ban 438 pályázat érkezett be), mely feltehetően a sokkal inkább célirányos információterjesztésnek, illetve új terjesztési lehetőségek feltérképezésének köszönhető.

A hátrányos helyzet vizsgálatakor – csak úgy mint 2008-ban – hangsúlyt helyeztünk a szociális háttér okozta hátrányok kiküszöbölésére magasabb támogatás megítélésével.

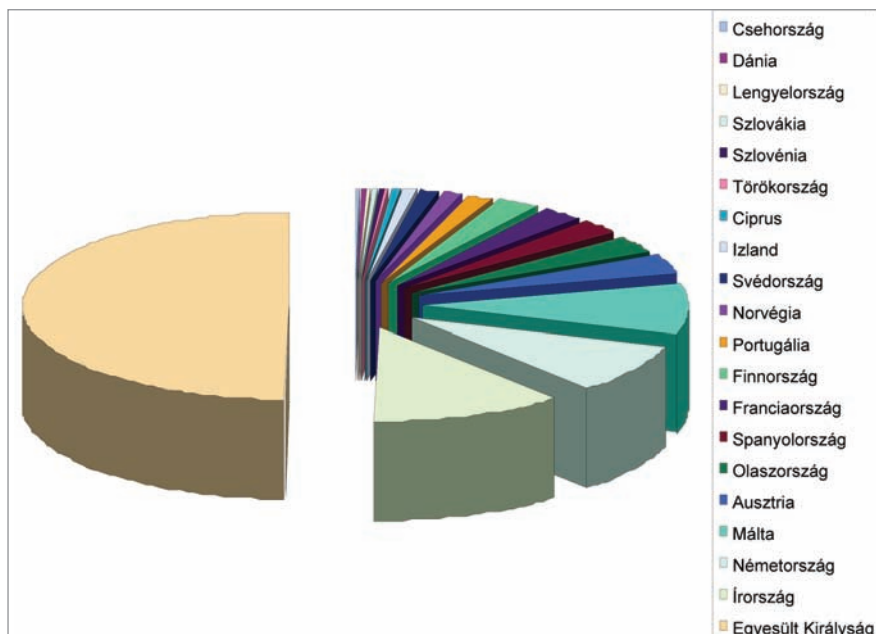
A korábbi évekhez hasonlóan jelentősen magasabb a nyelvtanár-továbbképzésre jelentkezők aránya az általános tanártovábbképzéssel szemben, s hasonló ez az arány az elfogadott pályázatok esetében is. A továbbképzések típusait tekintve – a korábbi évekhez hasonlóan – az idegennyelv-tanítás módszertanára irányuló kurzusok domináltak. Az egyéb szaktárgyak oktatásához kapcsolódó vagy transzverzális tematikájú, általános tanár-továbbképzések és a nyelvtanfolyamok aránya az összes benyújtott pályázathoz képest összesen kb. 20 %.

A továbbképzések típusa

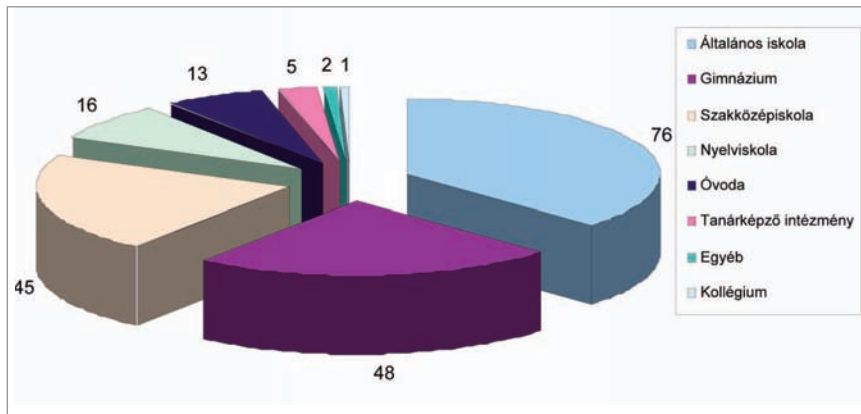

A támogatott pályázatok túlnyomó többsége továbbra is az Egyesült Királyságot, illetve Írországot (összesen 53 %) jelölte meg célországként, az előző évekhez hasonlóan Németországot (7,7%) és Franciaországot (2,2 %) is megelőzve. Sajátos tendenciaként évről évre népszerűbbek a Cipruson és Máltán megrendezésre kerülő nyelvtanfolyamok (7,9 %).

A Comenius továbbképzések célországai

A pedagógusok háttérintézményét megvizsgálva megállapíthatjuk, hogy – az előző évek tapasztalatait erősítve - túlnyomórészt általános iskolából vagy középiskolából – összesen megközelítőleg 85 %-ban – érkeztek, de kb. 6 %-ban óvodapedagógusok is képviseltetik magukat.

A 206 támogatott pályázónak mindössze 11 %-a férfi, bár ez feltehetően azzal magyarázható, hogy Magyarországon a közoktatásban dolgozó pedagógusok túlnyomó többsége is nő.

Megfigyelhető az a tendencia is, miszerint a pedagógusok egyre inkább meglátják az LLP programok közötti összefüggéseket és kapcsolódási lehetőségeket, és évről évre nagyobb számban nyújtanak be pályázatot pl. egy Comenius iskolai együttműködés során kialakított kapcsolatra való hivatkozással.

Ez feltehetően annak is köszönhető, hogy – függetlenül attól, hogy milyen típusú mobilitás disszeminációját vizsgáljuk meg – a pedagógusok minden esetben beszámolnak intézményükben a megszerzett tapasztalatokról. Jelen program esetében a pedagógusok megközelítőleg 60%-a publikálja tapasztalatait a helyi lapokban. Viszonylag alacsony számban (kb. 7 %) tervezik bemutató órák vagy konferenciákon való előadás megtartását.

Az ismeretek, új módszerek továbbadására jó eszköznek bizonyult a Tempus Közalapítvány honlapján működő Módszertani ötletgyűjtemény is, mely jelenleg több mint 400 ötletet, játékot tartalmaz az órák színesítésére. A gyűjtemény ötlettára jelenleg kb. 98 %-ban a Comenius szakmai továbbképzés pedagógusoknak programban szerzett tapasztalatokból áll.

A kurzusokra való felkészülés esetén a pályázók közel 40%-a felméri tanítványai igényeit is, és közel 85 %-a kollégái körében is végez kutatást arra vonatkozóan, hogy milyen területen fejlődnének szívesen, illetve igényelnek új információkat/módszereket.

A pályázatok célját megvizsgálva megállapítható, hogy összesen 92%-ban szerepel a célok között a kapcsolatépítés, és az új módszerek megismerésének igénye. A fennmaradó 8%-ban a saját szakmai fejlődés jelenik meg erőteljesebben. (Természetesen ez utóbbi esetében is – közvetve bár, de – tetten érhető a tapasztalatok megjelenítése a tanítási munka során.)

Bár az óvodapedagógusok részvétele valamelyest nőtt a programban az előző évhez képest, továbbra is fontos feladatunknak tekintjük az eddighez hasonló célzott megkeresésüket és bevonásukat a programba. Szintén feladatunknak tekintjük, hogy az eddignél több intézményvezető vegyen részt a feladatköréhez kapcsolódó továbbképzésen, hiszen a program elősegítheti új vezetői attitűd kialakítását, illetve fejlesztését a nemzetközi tapasztalatcserének köszönhetően.

1.5. Comenius tanárasszisztensek

Az Egész életen át tartó tanulás program Comenius tanárasszisztensi akciójának keretében leendő tanárok a programban résztvevő országok valamely közoktatási intézményében 13-45 hét időtartamú tanítási gyakorlaton vesznek részt.

A tanárasszisztensi alprogram két fő célja, hogy

- a leendő tanárok lehetőséget kapjanak pedagógiai, nyelvi és kulturális ismereteik bővítésére, azaz módszertani tapasztalatokra tegyenek szert, fejlesszék nyelvtudásukat, bővítsék ismereteiket a fogadó országról és az ottani oktatási rendszerről,
- a fogadó intézmények hasznosítsák az idegen anyanyelvű tanárasszisztensek munkáját és ismereteit.

A fogadó intézménybe történő megérkezése után a Comenius tanárasszisztens a tanítási gyakorlat időtartamára munkaprogramot dolgoz ki az intézmény által kijelölt vezetőtanárral egyeztetve. A tanárasszisztensnek nemcsak az a feladata, hogy idegen nyelvet (anyanyelv és az EU egy más hivatalos nyelve) vagy valamely tárgyat idegen nyelven tanítson, hanem általános országismereti tudnivalókat is át kell adnia a hazájáról. A tanárasszisztens a tanórán lehetőség szerint támogatja a diákok közti csoportmunkát, iskolai projektek megvalósítását, segít a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásában.

Összefoglaló a legfontosabb eredményekről

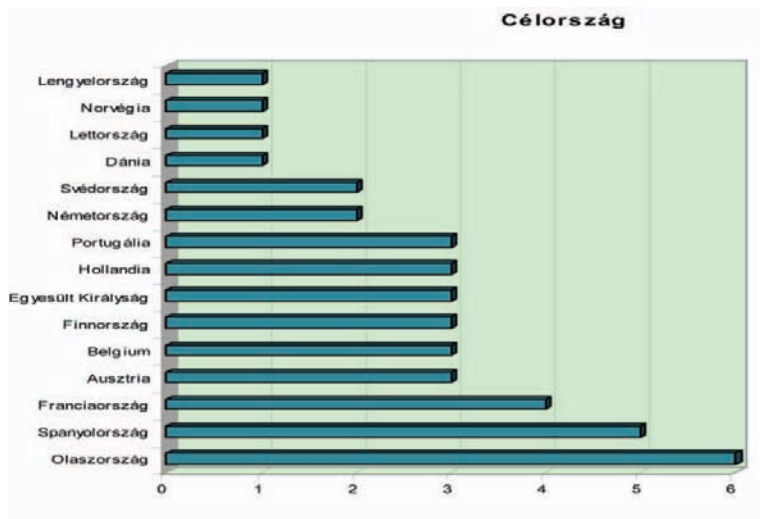
A tanárasszisztensi pályázattípus keretében sikerült a 2008-as év – most már átmenetinek mondható - alacsony pályázatszámát növelni, ugyanis 2009-ben kétszer annyi pályázat érkezett, mint a megelőző évben, vagyis összesen 128 egyéni pályázatot kaptunk, és a rendelkezésünkre álló támogatási keretből 41 tanárasszisztens külföldi tanítási gyakorlata valósult meg végül. Ez a pályázatszám még megengedte, hogy csak a szakmai szempontból megalapozott tervek kapjanak támogatást, de mindenképpen indokolt a program népszerűsítése érdekében további erőfeszítéseket tenni.

A támogatott pályázók 86 %-a nő volt, mindössze 6 férfi vehetett részt külföldi tanítási gyakorlaton (bár már így is kétszer annyi férfi kapott támogatás, mint a megelőző évben).

A programban egyébként összesen 253 179 eurót használtunk fel, a támogatások átlagos összege 6175 euró volt, mely átlag több mint 1000 euróval magasabb összeg az elmúlt évi átlagtámogatásnál. A támogatott hetek száma átlagosan kb. 26 hét volt.

A tanítási gyakorlatok helyszínét vizsgálva a tavalyival megegyező adatokról számolhatunk be; a programban résztvevő 31 országból 15-be utazhatott magyar asszisztens.

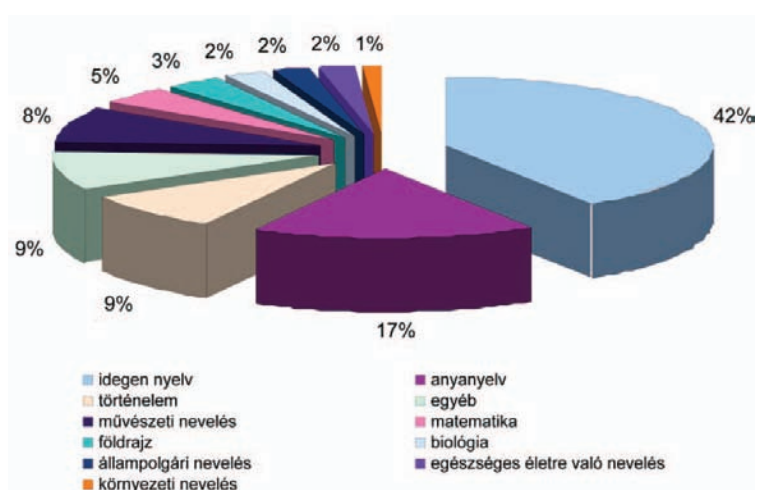
A tanítási gyakorlatok célországai

A 2007-es évtől kezdődően már nem csak nyelvtanár szakos, hanem bármely tanár szakos hallgatók, illetve frissen végzett tanárok gyakorlata támogatható a programban. A beadott pályázatokban ez a lehetőség, a többi tagország tapasztalataival megegyezően, továbbra is csak igen csekély mértékben érezhető, a legtöbb pályázó leendő nyelvtanár szakos hallgató volt. (Az egyéb szakos hallgatók nagyobb eséllyel támogathatóak, ha nyelvtanári szakon is tanulnak). A támogatott pályázók 86 %-a rendelkezik nyelvtanári diplomával (is).

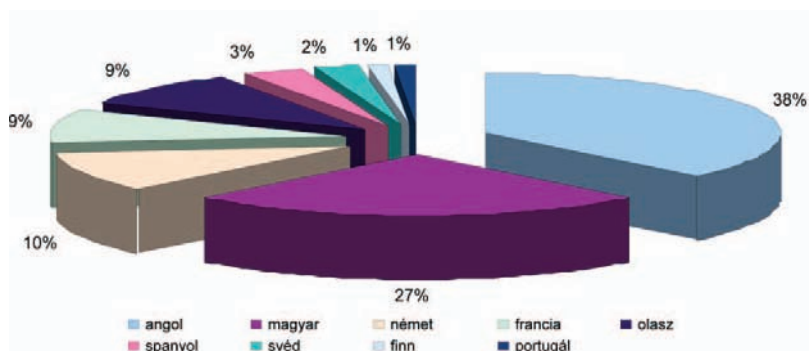
Fontos megemlíteni, hogy az iskolák sem igazán nyitottak még erre a lehetőségre, túlnyomó többségük kifejezetten nyelvtanárszisztentst keres. A tartalom alapú nyelvtanulás, a tantárgyközi megközelítések erősítése érdekében a nemzeti irodáknak is maradt még tennivalója.

A tanárasszisztensek által tanítandó tárgyak

Az előző évek tendenciájaként 2009-ben is valamelyest tovább nőtt az angol nyelv részaránya. Figyelemre méltó, hogy Magyarországon a német, a francia és az olasz nyelv még mindig kiemelkedően szerepelnek, illetve mindenképpen pozitívum, hogy a szinte kuriózumnak számító svéd és finn is megjelentek a palettán.

A tanárasszisztensek munkanyelv szerint

Comenius tanárasszisztensek kiemelt feladata a küldő ország nyelvének és kultúrájának közvetítése. Míg az utóbbi esetében a fogadó iskolák általában rendkívül nyitottak, addig a magyar nyelv tanítása sok esetben nehézségekbe ütközik, sőt az is előfordul, hogy elmarad. A magyar asszisztenseknek ettől függetlenül készen kell állniuk anyanyelvük tanítására, s mivel az idegennyelv-szakosok általában nem rendelkeznek magyar mint idegen nyelv oktatására feljogosító végzettséggel, a Tempus Közalapítvány a sikeres pályázóknak kiutazásuk előtt egynapos képzést szervezett. A képzési tárgyak között szerepelt többek között az országismeret oktatása, a magyar nyelvtanítás szempontjából a magyar nyelvtan összetettebb pontjainak megismertetése, a magyar nyelv tanításának módszertana különböző korosztályoknak, különböző szinten. A résztvevők megismerkedhettek a tanári gyakorlatuk alatt felhasználható magyar nyelvkönyvekkel, illetve olyan nyelvi játékokkal, amelyek speciálisan egy-egy magyar nyelvi elem elsajátításához segítenek hozzá.

1.6. Comenius tanárasszisztensek – magyar fogadó intézményi pályázatok

Az Intézményi pályázatok keretében magyar óvodák, általános és középiskolák is pályázhatnak asszisztensek fogadására. A fogadó iskolák nem részesülnek anyagi támogatásban, mivel a Magyarországon tevékenykedő külföldi tanárasszisztens ösztöndíjat kap a saját országa nemzeti irodájától.

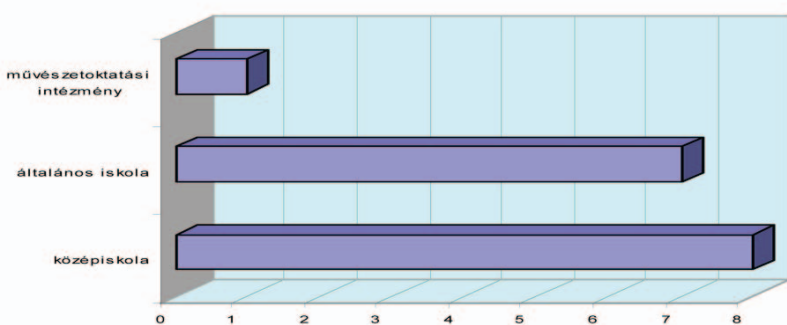
Összefoglaló a legfontosabb eredményekről

2009-ben 70 intézményi pályázat érkezett a beadási határidőre, ebből mindössze hármat kellett elutasítanunk formai hiba miatt. A nemzeti irodák közötti egyeztetést követően 16 asszisztens érkezett Magyarországra (hárommal több mint a megelőző évben). A benyújtott pályázatok számát tekintve előző évi adatokhoz képest jelentős emelkedést figyelhettünk meg (27%-os növekedés).

A fogadó iskolákat nemzetközi egyeztetés keretében választja ki az iroda. Az eredmény elsősorban az iskola és az asszisztens pályázatában megfogalmazott tervektől és céloktól függ. 2009-ben 11 magyarországi város közoktatási intézménye fogadhatott összesen 16, a programban résztvevő országokból érkező tanárasszisztentst.

Az asszisztensek elsősorban általános és középiskolában töltötték gyakorlatukat, a fogadóintézmények között gyakorlóiskola és művészetoktatási intézmény is megtalálható.

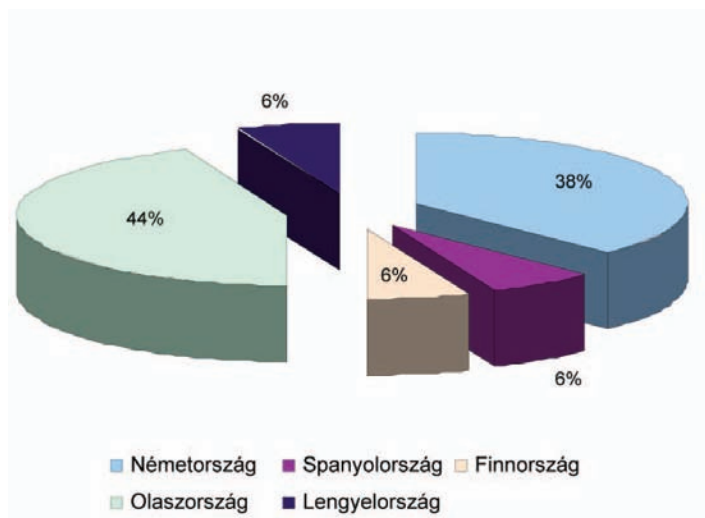
A Magyarországra érkező tanárasszisztensek fogadó intézményei

A bejövő asszisztensek 5 országot képviseltek. Továbbra is nagyon aktív Olaszország jelenléte, azonban 2009-ben 6 asszisztens képviselte Németországot.

A Magyarországra érkező tanárasszisztensek megoszlása a küldő országok szerint

2. ERASMUS

Az Erasmus program felsőoktatási intézményeknek kínál lehetőséget képzési kínálatuk és szolgáltatásaik korszerűsítésére. Célja, hogy javítsa a felsőoktatás minőségét, és erősítse annak európai dimenzióját azáltal, hogy ösztönzi a felsőoktatási intézmények közötti nemzetközi együttműködést, és támogatja az Európán belüli mobilitást. Fejleszti a tanulmányok és végzettségek átláthatóságát és maradéktalan akadémiai elismerését, valamint hallgatók és oktatók tízezreinek nyújt mobilitási támogatást Európa-szerte.

Az Erasmus nyitva áll a felsőoktatási intézmények minden típusa előtt, és foglalkozik minden szakiránnyal minden tanulmányi szinten, a doktori képzéssel bezárólag.

Az Erasmus programhoz csatlakozni kívánó felsőoktatási intézménynek rendelkeznie kell egy jóváhagyott Erasmus University Charterrel (EUC). Ennek megszerzéséhez a felsőoktatási intézményeknek az Európai Bizottságnál kellett pályázniuk. A jóváhagyás 7 évre szól.

Az EUC felsorolja a program alapelveit:

- Kétoldalú megállapodást kell kötni a mobilitás előkészítéseként a küldő és fogadó intézmények között.
- Nem lehet semmilyen jogcímen díjat szedni a beutazó hallgatóktól.
- A fogadó intézményben sikerrel elvégzett tanulmányokat kötelező teljes körűen beszámítani a hallgató itthoni tanulmányaiba (kreditelismerés).

Elvárás a részt vevő intézményekkel szemben, hogy

- a mobilitást jó minőségben szervezzék meg;
- a kurzusinformáció legyen aktuális és hozzáférhető a hallgatók számára;
- aktívan használják a kreditrendszert;
- egyenlő bánásmódot és szolgáltatásokat nyújtsanak a beutazó hallgatóknak és a hazai hallgatóknak;
- támogassák a beutazó Erasmus hallgatók integrációját;
- a Tanulmányi Átiratot megfelelő időben és tartalommal állítsák ki a hallgatók számára;
- támogassák és elismerjék az Erasmus oktatókat;
- biztosítsanak nyilvánosságot az Erasmusnak;
- nyilvánosan kezeljék az Erasmus University Charters és az Erasmus Programnyilatkozatot, és hozzáférhetővé tegyék a hallgatók és a FOI munkatársai számára;
- betartsák az Egész életen át tartó tanulás program diszkrimináció ellenes elveit és céljait.

2009-ben a Magyarországon működő 73 felsőoktatási intézményből 48 vett részt a hallgatói mobilitásban. Ez azt jelenti, hogy tulajdonképpen csak a legkisebb egyházi fenntartású, vallástudományi, illetve speciális területeken működő egyetemek és főiskolák maradtak ki az Erasmus programból. Elméletileg a Magyarországon beiratkozott összes hallgató 98%-a, azaz mintegy 375.000 fő számára volt adott a kiutazás lehetősége.

Pályázattípusok

1. Mobilitás

- Erasmus tanulmányi célú mobilitás
- Fogyatékosággal élő vagy speciális igényű hallgatók többlettámogatása
- Erasmus szakmai gyakorlat
- Konzorciumok szakmai gyakorlat szervezésére
- Erasmus oktatói mobilitás
- Erasmus személyzeti mobilitás

2. Erasmus Intenzív nyelvi kurzus

- Külföldi hallgatók részvétele a magyar mint idegen nyelv kurzusokon vagy magyar hallgatók részvétele az EU kevésbé használt nyelveiből szervezett intenzív nyelvtanfolyamokon
- Magyar mint idegen nyelv kurzusok szervezése külföldi hallgatók számára

3. Erasmus Intenzív Programok

4. Erasmus Előkészítő látogatások

A 2009. évi Erasmus mobilitási költségvetés 8 874 000 euró. Az alábbi táblázat mutatja a rendelkezésre álló Erasmus költségvetés alakulását az elmúlt 3 évben.

A magyar Erasmus költségvetés alakulása (2007-2009)

Év	Erasmus költségvetés (euró)	% változás
2007	7 454 310	100,00%
2008	8 339 990	111,88%
2009	8 874 000	106,40%

MOBILITÁS AZ EURÓPAI FELSZŐKÖTTATÁSI INTÉZMÉNYEK KÖZÖTT

A magyarországi fejlemények ismertetése előtt érdemes bemutatni az európai szintű tendenciákat.

Az Erasmus hallgatói mobilitás 2008/2009-ben 8,7 %-kal nőtt. Ezen belül a tanulmányi célú mobilitás: 3,4 %-kal, az Erasmus szakmai gyakorlatokra kiutazók létszáma pedig 51,9 %-kal emelkedett. Az európai szintű források bővülésének és annak a szakpolitikai célkitűzésnek megfelelően, hogy az Erasmus hallgatók ösztöndíját európai szinten reálértéken havi 200 euró felett kell tartani, az ösztöndíjak mértéke átlagosan 6,7%-kal nőtt Európában.

A hallgatói mobilitás tendenciái Európában

A 2007/2008-as évhez képest, amikor összesen 182.697 hallgató vett részt a programban, 2008/2009-ben már 198.570 hallgató kaphatott támogatást.

Jelentős változás történt a legtöbb főt küldő országok sorrendjében, hiszen hosszú évek után Franciaország átvette az első helyet Németországtól, őket Spanyolország követi. A legtöbb hallgatót fogadó országok sorrendje: Spanyolország, Franciaország, Németország.

Az átlagos támogatás összege mértéke 255 euróról (2007/08) => 272 euró / óra nőtt (2008/2009-ben). (Magyarországon 325 euró az átlag). 213 speciális szükségletekkel rendelkező (pl. fogyatékosággal élő vagy súlyosan beteg) hallgató részesült kiegészítő támogatásban.

A kiutazó hallgatók 63%-a nő.

Az Erasmus szakmai gyakorlatok tendenciái Európában

A legnagyobb bővülés ebben az akcióban volt: 2007/2008-ban: 20 002 hallgató vett részt Erasmus szakmai gyakorlaton, míg 2008/2009-ben már 30.374 fő.

A legtöbb hallgatót küldő országok sorrendje Franciaország; Németország és Egyesült Királyság. A legtöbb hallgatót fogadó országok sorrendje: Spanyolország, Egyesült Királyság és Németország.

Erasmus szakmai gyakorlatok esetében a havi átlagos támogatás lényegesen magasabb a tanulmányi célú mobilitáshoz képest, 432 euró/hó.

A kiutazó hallgatók 61%-a nő.

Az oktatói mobilitás tendenciái Európában

Az oktatói mobilitás európai szinten mérsékelt ütemben növekedett: 2007/2008-ban: 27 157 fő utazott, míg 2008/2009-ben 28 617 oktató vett részt a programban.

Jelentős változás történt a legtöbb főt küldő országok sorrendjében itt is, hiszen Lengyelország átvette a vezetést Németországtól, amely a második helyezett Spanyolországot követően csak a harmadik helyen áll. A legtöbb oktatót fogadó országok sorrendje: Németország, Olaszország és Spanyolország.

Az átlagos Erasmus támogatás 667 euró / oktató.

A személyzeti mobilitás tendenciái Európában

Rendkívül népszerűnek bizonyul a képzési célú személyzeti mobilitás. A 2007/2008-as tanév 4.883 kiutazójához képest 2008/2009-ben 7 773 munkatárs utazott ki külföldi képzés, tapasztalatszerzés céljából.

A legtöbb, felsőoktatási intézményben dolgozó munkatársát Lengyelország, Spanyolország és Finnország küldte ki. A legnagyobb fogadó országok: Egyesült Királyság, Németország és Spanyolország.

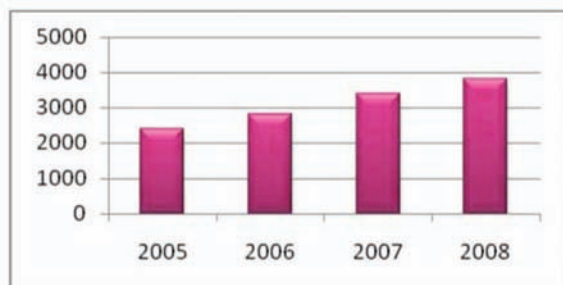
Az átlagos Erasmus támogatás: 751 euró / munkatárs.

2.1. Hallgatói mobilitás Magyarországon

A külső körülmények romlása ellenére 2008/2009-ben töretlenül folytatódott a növekedés. A hallgatói mobilitás, bár nehézségekkel, továbbra is felszálló ágban van. A hallgatói szakmai gyakorlatok, illetve a személyzeti mobilitás iránti érdeklődés jelentős, a program költségvetésének növekedése nem tud lépést tartani az igényekkel. Várakozásainknak megfelelően – amire a külső gazdasági körülmények rá is erősítettek – a hallgatói szakmai gyakorlatok felértékelődtek, és már 550 fő fölött van a támogatott hallgatók száma. (Ez a tendencia európai szinten is igaz, hiszen összességében másfélszeresére nőtt a külföldi szakmai gyakorlaton részt vevő hallgatók száma egy év alatt.)

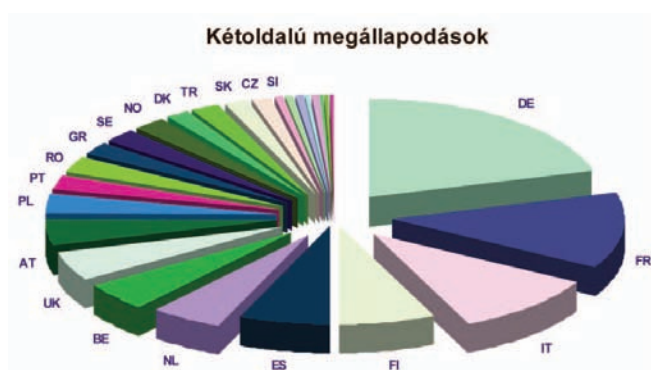
Évről-évre jelentős mértékben bővült a külföldi partnerintézményekkel fennálló kétoldalú megállapodások száma, jelenleg közel 4000 megállapodással rendelkezünk.

Kétoldalú megállapodások számának alakulása a magyar intézmények és európai partnereik között az Erasmus programban.

A legnépszerűbb partnerországok a magyar hallgatók számára az Erasmus programban.

A legnépszerűbb partnerországok Németország, Franciaország, Olaszország és Finnország.

Az egyetemek közötti kapcsolatokban is megjelennek az együttműködés új területei: már nem csak a klasszikus hallgatói és oktatói mobilitás terén kell egyeztetni, hanem szó esik arról is, hogy az új pályázati formákban hogyan tudják egymást támogatni a partnerek. Nem szabad elfelejteni, hogy a külföldi partnerek is szeretnék hallgatóikat külföldi gyakorlatra küldeni, így a szakmai gyakorlatra beutazó hallgatók számára is több témában szükséges segítséget nyújtani.

A programban részvételre jogosult intézmények 2009 márciusában pályáztak a TKA-hoz. A 49 pályázóból egy kivételével mindegyik felsőoktatási intézmény támogatást nyert.

A 2009-es Erasmus mobilitás pályázatok összefoglaló statisztikái

Pályázattípus	Pályázó intézmények száma	Kiutazók tervezett száma	Jóváhagyott kiutazó létszám
Hallgatói mobilitás	48	3 746 hallgató	3 353 hallgató
Szakmai gyakorlatok	36	847 hallgató	581 hallgató
Oktatói mobilitás	48	1 019 oktató	693 oktató
Személyzeti mobilitás	45	330 fő	133 fő
Mobilitás szervezése	48	n.a.	n.a.

A finanszírozási rendszer évek óta azonos paramétereken alapul, így az intézményeknek juttatott Erasmus támogatás összegének változása egyértelműen nyomon követhető, és az okok az intézmények számára is ismertek (a pályázati űrlap kitöltési útmutatója ismerteti a finanszírozási paramétereket). Négy szempontot veszünk figyelembe: az előző évben teljesített időtartamot, az előző évben pályázó hallgatók számát, az intézményi létszámot és az igényelt időtartamot. Ezeknek az objektív paramétereknek a változása eredményez az intézmények többsége számára növekedést, illetve néhány esetben csökkenést a támogatás mértékében.

A pályázati keret felhasználása 99% fölötti, ennek érdekében a Tempus Közalapítvány folyamatosan gondoskodott a felszabaduló források lekötéséről. Szabad források több okból keletkeznek:

- támogatott intézmény jelzi, hogy nem tudja felhasználni a számára megítélt eredeti támogatást;
- a Tempus Közalapítvány évközi beszámoló adatai alapján forrást von el intézménytől, mert a felhasználást nem látja biztosítottnak;
- az Európai Bizottság juttat év közben többletforrást a programnak;
- az Egész életen át tartó tanulás programján belül történhet alprogramok közötti átcsoportosítás.

A 2008/2009. évben mind a négy esetre volt példa, és a TKA mindent megtett, hogy a források felhasználása teljes körű legyen. Nyílt pályázattal kiegészítő támogatást biztosítottunk 2008 novemberétől 2009 áprilisáig azoknak a felsőoktatási intézményeknek, akik fel tudták használni a szabad forrásokat. A kiegészítő támogatás elsődleges célja a pályázati felhívás szerint a kiutazó hallgatók számának a növelése, másodsorban ösztöndíj-kiegészítés, harmadsorban időtartam-hosszabbításra is lehetőség nyílhat. A 2009. évben új hallgatók kiküldésére volt lehetőség.

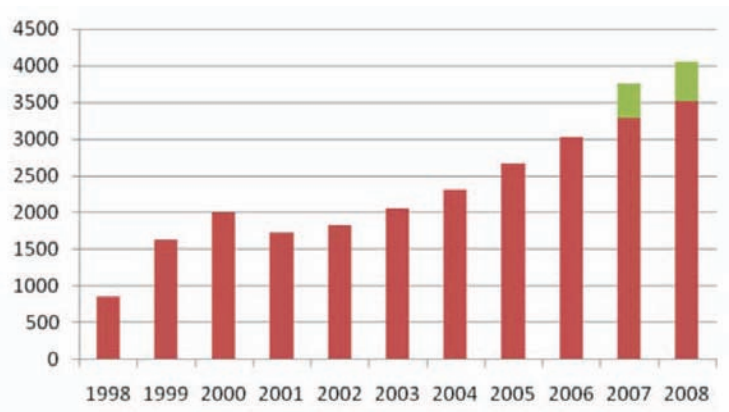
Tanulmányi célú mobilitás

A hallgatók egyrészt klasszikus külföldi tanulmányi célú mobilitásban vehetnek részt, másodsorban szakmai gyakorlatra pályázhatnak, harmadsorban lehetőségük van egy tanulmányi és egy szakmai gyakorlatot megvalósítani egy tanéven belül is (két ösztöndíjat kapnak, mert időben elválnak a kettő), illetve ha időben folytonos a külföldi tanulmány és a szakmai gyakorlat, akkor kombinációról beszélünk. Minden hallgató egy tanulmányi ösztöndíj és egy szakmai gyakorlati ösztöndíj igénybevételére jogosult felsőoktatási tanulmányai során. Az előbbiek ismeretében a következő mobilitási adatokat ismerjük: 48 magyar intézmény vett részt aktívan a programban a 2008/2009-es tanévben. Az intézmények 3518 hallgató külföldi tanulmányait támogatták. Emellett, 539 hallgató vett részt külföldi szakmai gyakorlaton, tehát összesen 4057 hallgató részesült az Erasmus program támogatásában.

A kiutazó Erasmus hallgatók száma, a mobilitás célja szerint, 2008/09

Mobilitás jellege	Létszám
Szakmai gyakorlatra kiutazó hallgatók (a)	539
Tanulmányokra kiutazó hallgatók (b)	3518
Összesen: (a+b)	4057

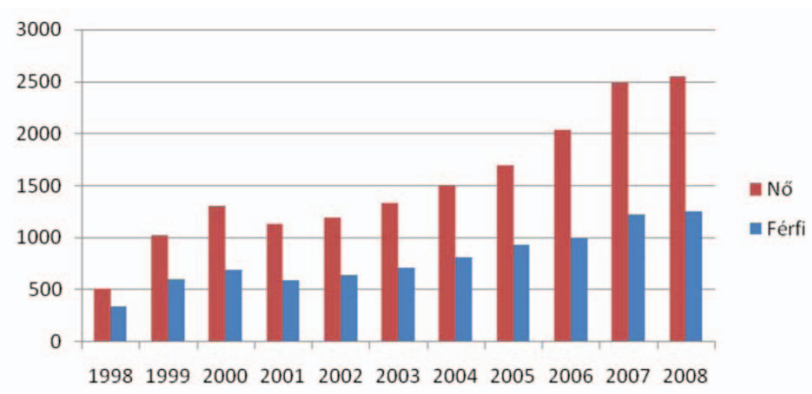
Kiutazó Erasmus hallgatók létszámának alakulása (1998/99 – 2008/2009-es tanévig)

*zöld oszloprész jelzi a szakmai gyakorlatokat

Magyarországon is érvényes az az egész Európában megfigyelhető tendencia, hogy több nő vesz részt az Erasmus programban mint férfi.

Kiutazó hallgatók Magyarországról nemek szerint (1998-2008)

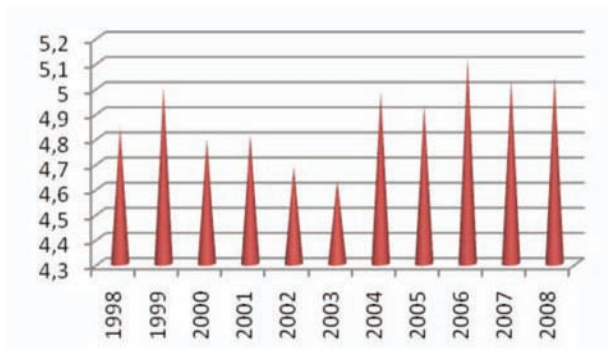

Erasmus ösztöndíjjal kiutazó hallgatók év, nem és tanulmányi szint szerint (fő)

Tanulmányi szint	Felsőfokú szakkép.			Első ciklus			Második ciklus			Harmadik ciklus			Kiutazó
	Nő	Férfi	Össz	Nő	Férfi	Össz	Nő	Férfi	Össz	Nő	Férfi	Össz	Összesen
1998				486	312	798	24	34	58				856
1999				782	429	1 211	214	133	347	27	39	66	1 624
2000				1 033	512	1 545	219	133	352	57	47	104	2 001
2001				971	476	1 447	133	101	234	34	19	53	1 734
2002				1 002	506	1 508	134	104	238	53	30	83	1 829
2003				1 091	516	1 607	224	178	402	28	21	49	2 058
2004				1 343	720	2 063	130	77	207	27	18	45	2 315
2005				683	306	989	1 014	616	1 630	26	24	50	2 669
2006				1 055	406	1 461	953	552	1 505	32	30	62	3 028
2007	7	2	9	1 290	588	1 878	1 167	620	1 787	34	27	61	3 735
2008	14	6	20	1 367	582	1 949	1 296	752	2 048	19	21	40	4 057
Összesen	7	2	9	9 736	4 771	14 507	4 212	2 548	6 760	318	255	573	25 906

A külföldi tanulmányok átlagos időtartama 5 hónap. Ez az érték évek óta változatlanul 4,5 és 5 hónap között van, néhány tizedponton változik évről-évre. Az intézmények éppen annak érdekében nem is részesítik előnyben a hosszabb tanulmányokat, hogy minél több hallgató kapjon lehetőséget külföldre utazni.

A hallgatói mobilitás átlagos időtartama, 1998–2008

Az Erasmus hallgatók aránya a hallgatók létszámához képest

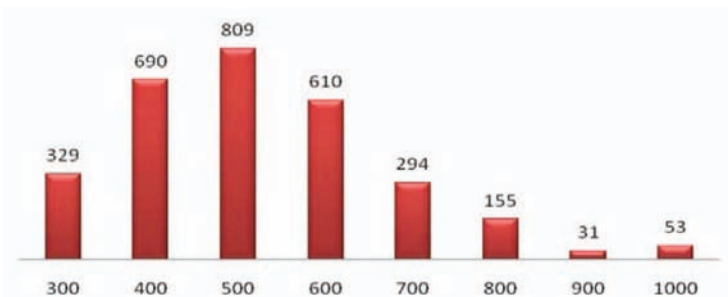
Intézmény	Kiutazó Erasmus hallgatók 2008/2009	Erasmus hallgatók létszámarányosan
Moholy-Nagy Művészeti Egyetem	63	7,40%
Magyar Képzőművészeti Egyetem	38	6,15%
Színház- és Filmművészeti Egyetem	17	6,07%
IBS Nemzetközi Üzleti Főiskola	62	5,63%
Közép-Európai Egyetem	10	3,12%
Budapesti Corvinus Egyetem	434	2,45%
Rendőrtiszti Főiskola	34	2,27%
Evangelikus Hittudományi Egyetem	4	2,16%
Debreceni Református Hittudományi Egyetem	5	2,02%
Sárospataki Református Teológiai Akadémia	3	1,95%
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem	16	1,94%
Modern Üzleti Tudományok Főiskolája	50	1,90%
Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola	9	1,88%
Eötvös Loránd Tudományegyetem	497	1,58%
Budapesti Gazdasági Főiskola	260	1,46%
Pázmány Péter Katolikus Egyetem	132	1,33%
Kodolányi János Főiskola	92	1,32%
Szegedi Tudományegyetem	384	1,29%
Károli Gáspár Református Egyetem	48	1,13%
Pécsi Tudományegyetem	365	1,10%
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola	16	1,06%
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	222	0,97%
Semmelweis Egyetem	101	0,94%
Debreceni Egyetem	270	0,93%
Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola	24	0,89%
Apor Vilmos Katolikus Főiskola	23	0,89%
Óbudai Egyetem	103	0,85%
Nyugat-Magyarországi Egyetem	139	0,82%
Pannon Egyetem	89	0,80%
Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola	2	0,78%
Miskolci Egyetem	100	0,72%
Szent István Egyetem	133	0,69%
Általános Vállalkozási Főiskola	19	0,62%
Kecskeméti Főiskola	29	0,57%
Eötvös József Főiskola	12	0,56%
Széchenyi István Egyetem	57	0,51%
Nyíregyházi Főiskola	57	0,49%
Magyar Táncművészeti Főiskola	3	0,44%
Kaposvári Egyetem	16	0,40%

Eszterházy Károly Főiskola	36	0,38%
Tomori Pál Főiskola	3	0,36%
Heller Farkas Gazd. és Turisztikai Szolgáltatások Főiskolája	12	0,36%
Szolnoki Főiskola	20	0,35%
Dunaújvárosi Főiskola	13	0,26%
Zsigmond Király Főiskola	6	0,16%
Károly Róbert Főiskola	24	0,15%
Gábor Dénes Főiskola	5	0,12%

A nemzeti támogatási keret növekedése elsősorban a kiutazó hallgatói létszám növekedésében nyilvánul meg, az egyéni ösztöndíjak nagyon mérsékelt ütemben növekednek. A csúcst az 1998-as év jelentette, amikor Magyarország először küldött ki hallgatókat.

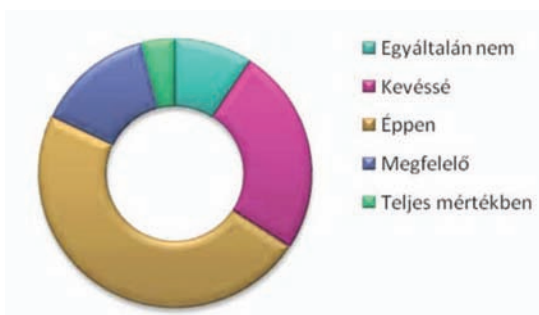
Sajnos a külföldön felmerülő költségeket közel sem fedezi az Erasmus ösztöndíj, így a külföldi tapasztalatszerzés érdekében a családok továbbra is komoly erőfeszítéseket tesznek és áldozatot vállalnak. Az alábbi táblázat megmutatja, hogy a kiutazott hallgatók egyéni beszámolóí alapján milyen mértékű költséggel kellett megbirkózniuk havonta. A legtöbb hallgató azt jelezte, hogy 500 euró körüli költséget kell fedeznie.

A hallgatói költségek nagysága a tanulmányi időszak alatt

Ehhez képest tanulmányok esetében 320-330 euró az országos havi átlagtámogatás személyenként.

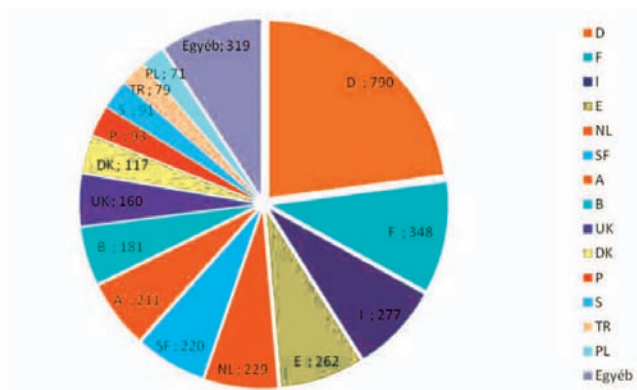
A hallgatói támogatás megítélése a hallgatók szerint – „Milyen mértékben fedezte az Erasmus ösztöndíj kinti igényeit?”

Célországok

Évek óta Németország a domináns fogadó ország. Az együttműködés nagyon intenzív országaink egyetemei között. A legnépszerűbb országok sorát minden évben Németország, Franciaország, Olaszország és Finnország vezette. Az adatokból látszik, hogy érdemes felhívni a hallgatók figyelmét a környező országokra is, hiszen Közép-Európa sokkal több hallgatót tudna fogadni és minden ország érdekelt a beutazó hallgatók számának növekedésében.

Az Erasmus hallgatók megoszlása célország szerint (2008/09)

A kiutazó hallgatók létszáma célországonként és évenként

Célország	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Összesen
Ausztria	39	90	92	93	104	110	119	160	168	201	246	1 422
Belgium	53	93	113	93	82	98	124	137	167	217	196	1 373
Bulgária							2	2	4	7	19	34
Ciprus									4	3	4	11
Csehország							5	14	39	46	51	155
Dánia	18	29	57	43	48	44	69	80	97	99	127	711
Egyesült Királyság	87	134	135	112	96	109	108	131	161	187	205	1 465
Észtország							1	6	10	10	14	41
Finnország	76	145	199	152	184	201	206	227	244	267	254	2 155
Franciaország	133	218	275	223	214	276	283	321	329	407	361	3 040
Görögország	10	32	48	37	37	42	42	59	54	72	91	524
Hollandia	76	129	145	121	136	145	162	173	176	236	249	1 748
Írország	4	6	8	7	11	15	8	16	13	28	35	151
Izland								1	3	3	4	11
Lengyelország							17	34	51	80	88	270
Lettország								1	7	3	8	19
Liechtenstein							4	8	3	5	2	22
Litvánia								1	3	5	21	30
Luxembourg									0		0	0
Málta									0	1	4	5
Németország	243	467	536	460	497	566	611	680	751	888	954	6 653
Norvégia							33	47	46	51	73	250
Olaszország	50	141	205	189	208	227	237	272	280	300	328	2 437
Portugália	14	24	36	34	56	42	44	42	69	108	119	588
Románia								5	13	29	43	90
Spanyolország	23	67	91	120	100	125	157	150	210	293	317	1 653
Svédország	30	49	61	50	56	58	63	71	64	81	96	679
Szlovákia							1	5	11	25	23	65
Szlovénia							9	7	18	27	29	90
Törökország							10	19	33	56	96	214
Összesen	856	1624	2 001	1 734	1 829	2 058	2 315	2 669	3 028	3 735	4 057	25 906

Szakirányok

A Tempus Közalapítvány nem határoz meg preferenciát, az intézményekre bízta a szakmai kapcsolatok tartalmának alakítását. Az Európai Bizottság 2009-ben áttért az ISCED kódok használatára, így a korábbi évektől eltérően más elnevezéseket kell használnunk. Látható, hogy a Társadalomtudomány, üzlet és jog kategória messze a legnépszerűbb területek.

A legnépszerűbb szakirányok (hallgatói mobilitás, 2008/09)

A legnépszerűbb szakirányok nemek szerinti bontásban

Szakterület	Fő	Időtartam (hónap)	Férfi (%)	Nő (%)
Oktatás	135	570	11	89
Bölcsészettudományok és művészet	772	3809	21	79
Társadalomtudományok, üzlet és jog	1688	8884,5	32	68
Tudomány, matematikai és számítástechnika	193	1000	60	40
Mérnöki, gépgyártás, építőipar	359	2002,75	58	42
Mezőgazdaság és állatorvosi	180	1137	44	56
Egészségügy és jóléti ágazatok	133	750	32	68
Szolgáltatások	56	296	46	54
Egyéb	2	10	0	100

A részvétel időszaka – mobilitási ablak a képzés alatt

Az utóbbi éveknek az egyik legvitatottabb mobilitási témája európai szinten, hogy a háromciklusú képzési szerkezet milyen hatást gyakorol a hallgatói mobilitásra. Ennek hatásait egyelőre nem látjuk pontosan, határozott következtetést továbbra sem lehet levonni, hiszen 2007-ben úgy tűnt, hogy az első ciklus felé billen a mérleg, nagyobb arányban utaztak ki Bachelor szintű hallgatók, míg 2008-ban a második ciklus felé billent a mérleg. Úgy tűnik, tehát, hogy egyelőre nincsen közvetlen összefüggés a kétciklusú képzés bevezetése és a mobilitási aktivitás között.

Erasmus ösztöndíjjal kiutazó hallgatók év és tanulmányi szint szerint (fő) legnépszerűbb szakirányok nemek szerinti bontásban

Tanulmányi szint	Felsőfokú szakkép.			Első ciklus			Második ciklus			Harmadik ciklus			Kiutazó összesen
	Nő	Férfi	Össz.	Nő	Férfi	Össz.	Nő	Férfi	Össz.	Nő	Férfi	Össz.	
Év													
1998				486	312	798	24	34	58				856
1999				782	429	1 211	214	133	347	27	39	66	1 624
2000				1 033	512	1 545	219	133	352	57	47	104	2 001
2001				971	476	1 447	133	101	234	34	19	53	1 734
2002				1 002	506	1 508	134	104	238	53	30	83	1 829

2003				1 091	516	1 607	224	178	402	28	21	49	2 058
2004				1 343	720	2 063	130	77	207	27	18	45	2 315
2005				683	306	989	1 014	616	1 630	26	24	50	2 669
2006				1 055	406	1 461	953	552	1 505	32	30	62	3 028
2007	7	2	9	1 290	588	1 878	1 167	620	1 787	34	27	61	3 735
2008	14	6	20	1 367	582	1 949	1 296	752	2 048	19	21	40	4 057
Összesen	7	2	9	9 736	4 771	14 507	4 212	2 548	6 760	318	255	573	25 906

Az intézmények a jelenlegi helyzet alapján sorolták be a hallgatókat, tehát a BA típusú vagy a korábbi szerkezetben a 3-4 éves főiskolai képzések jelentik az első ciklust; az MA, vagy egyetemi és posztgraduális képzések a második ciklust, és a harmadik ciklus jeleníti meg a doktori szintet. A felsőfokú szakképzésben részt vevő hallgatók elhanyagolható arányban kapcsolódnak be az Erasmusba.

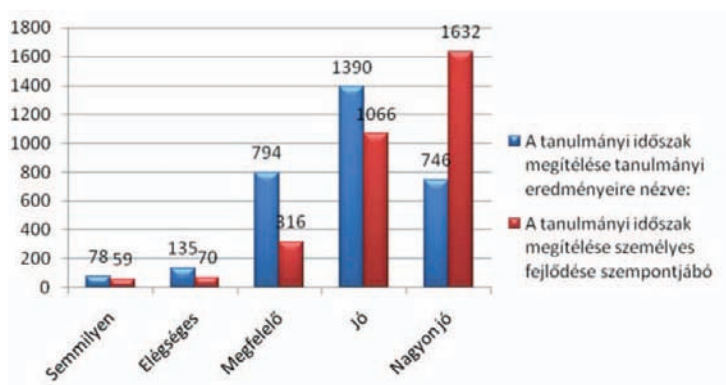
Erasmus kiutazók intézmények és ciklusok szerint a 2008/9-es tanévben

Intézmény	Első ciklus	Második ciklus	Harmadik ciklus	FSZ
Általános Vállalkozási Főiskola	19			
Apor Vilmos Katolikus Főiskola	23			
Budapesti Corvinus Egyetem	103	330	1	
Budapesti Gazdasági Főiskola	258			2
Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola	24			
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	26	196		
Debreceni Egyetem	15	245	10	
Debreceni Református Hittudományi Egyetem		5		
Dunaújvárosi Főiskola	12			1
Eötvös József Főiskola	12			
Eötvös Loránd Tudományegyetem	114	382	1	
Eszterházy Károly Főiskola	36			
Evangelikus Hittudományi Egyetem		4		
Gábor Dénes Főiskola	5			
Heller Farkas Gazd. és Turisztikai Szolgáltatások Főiskolája	12			
Kaposvári Egyetem	15	1		
Károli Gáspár Református Egyetem	9	39		
Károly Róbert Főiskola	23	1		
Kecskeméti Főiskola	29			
Kodolányi János Főiskola	91			1
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola	16			
Közép-Európai Egyetem		7	3	
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem	2	13		1
Magyar Képzőművészeti Egyetem		38		
Magyar Táncművészeti Főiskola	3			
Miskolci Egyetem	34	61	5	
Modern Üzleti Tudományok Főiskolája	50			
Moholy-Nagy Művészeti Egyetem		63		
Nemzetközi Üzleti Főiskola	62			
Nyíregyházi Főiskola	57			
Nyugat-Magyarországi Egyetem	58	80	1	

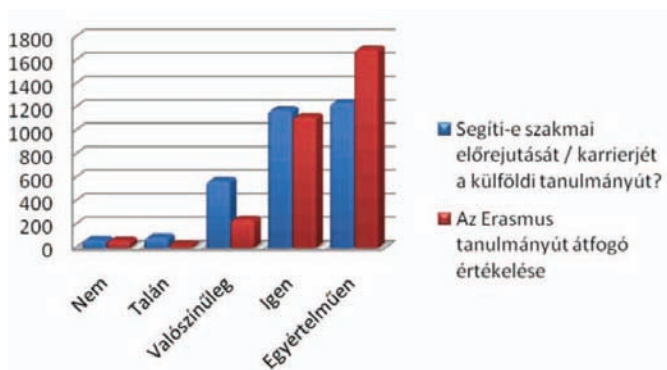
Óbudai Egyetem	95	7		1
Pannon Egyetem	43	46		
Pázmány Péter Katolikus Egyetem	31	100	1	
Pécsi Tudományegyetem	357	3	5	
Rendőrtiszti Főiskola	34			
Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola	2	7		
Sárospataki Református Teológiai Akadémia	1	2		
Semmelweis Egyetem	33	65	3	
Széchenyi István Egyetem	22	33	2	
Szegedi Tudományegyetem	138	227	5	14
Szent István Egyetem	54	76	3	
Színház- és Filmművészeti Egyetem		17		
Szolnoki Főiskola	20			
Tomori Pál Főiskola	3			
Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola	2			
Zsigmond Király Főiskola	6			

Az Erasmus tanulmányokkal kapcsolatban összességében rendkívül pozitív a visszajelzés a hallgatók részéről.

A tanulmányi időszak megítélése a hallgatók szerint I.

A tanulmányi időszak megítélése a hallgatók szerint II.

Beutazó hallgatók

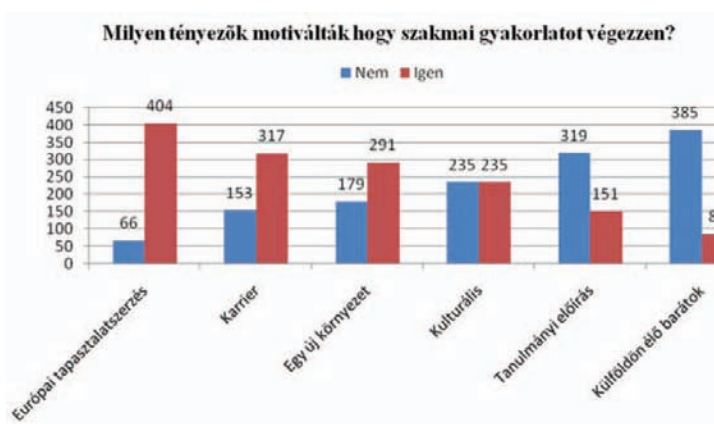
A beutazó hallgatók száma örvedetesen növekszik. Jelenleg több mint évi 2100 Erasmus hallgató jön Magyarországra tanulni, legtöbbjük Németországból, Franciaországból, Olaszországból, Spanyolországból vagy Finnországból.

Arra számítunk, hogy a 2010-ben elérjük az évi 2300-as beutazó létszámot. Ki kell azonban emelni, hogy a beutazó hallgatók érkezése regionálisan koncentrált, és a hallgatók döntő többségét néhány intézmény fogadja. A diverzifikáció ezen a téren is szükséges, és az európai törekvésekkel összhangban igyekszünk felhívni a figyelmet a vidéki régiók intézményeire, illetve arra, hogy a hallgatók választhatnak az elitképzés nyújtó nagy egyetemek vagy a kisebb, kevésbé elit jellegű, de személyre szabott képzést nyújtó intézmények közül. Hiába növekedik azonban a beutazó hallgatók létszáma évről-évre, továbbra sem tudunk elmozdulni a ki- és beutazók 2:1-es arányától az egyensúlyi állapot irányába.

Szakmai gyakorlat

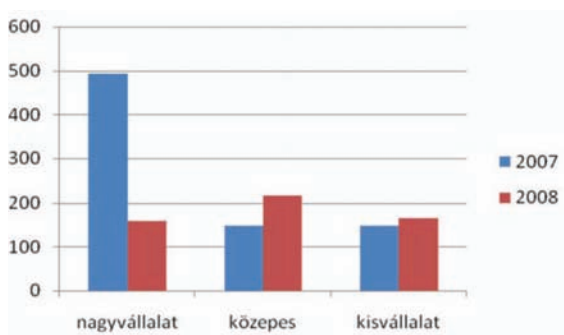
2008/2009-ben 28 intézmény 539 szakmai gyakorlatot szervezett. A 2009/10-es tanévben már 36 intézmény kért erre a célra támogatást. Megkérdeztük a hallgatókat, hogy milyen tényezők motiválják őket, amikor Erasmus szakmai gyakorlatra pályáznak. A tényezők fontosságát sorrendjébe az alábbi ábra mutatja.

A szakmai gyakorlatok motiváció

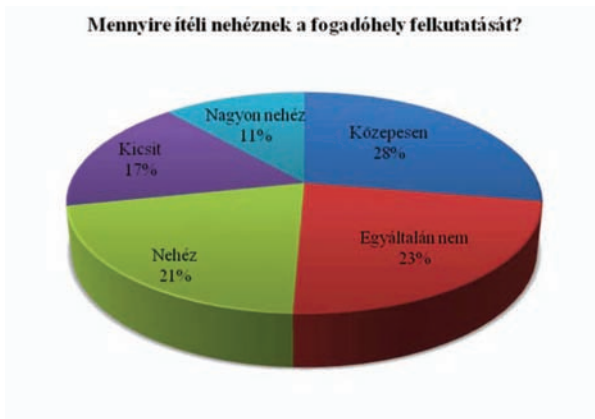
A hallgatók döntő többsége közepes méretű vállalatot választott gyakorlata helyszínéül, a kisvállalatok és nagyvállalatok közel azonos létszámmal szerepelnek a kimutatásban. Markáns eltolódás figyelhető meg a közepes vállalatok irányába, míg 2007/2008-ban elsősorban és kiemelkedő mértékben nagyvállalatokhoz utaztak a hallgatók, 2008/2009-ben már a közepes vállalatok fogadókészsége bizonyult jelentősebbnek.

A külföldi szakmai gyakorlatra kiutazó hallgatók száma, a fogadó vállalkozás mérete szerint

Meglepő módon a hallgatók döntő többsége számára nem jelent akkora nehézséget egy külföldi fogadóhely felkutatása, mint számítottuk. Lényegében csak 30% körül van azoknak az aránya, akik nehéznek vagy nagyon nehéznek ítélték ezt a feladatot.

A fogadóhely keresésének hallgatói megítélése

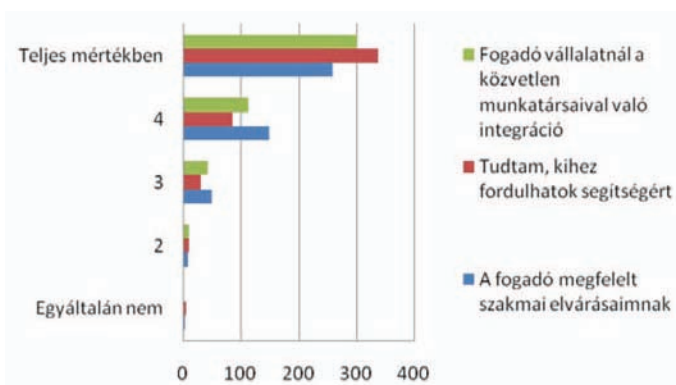
Elképzelhető, hogy ebben az is szerepet játszik, hogy a pályázók nagyobb részének volt már itthoni gyakorlati tapasztalata, tudta, hogy mire számíthat, hogyan kell gyakorlóléhelyet keresnie és kapcsolatot kiépítenie.

Előzetes szakmai tapasztalatok

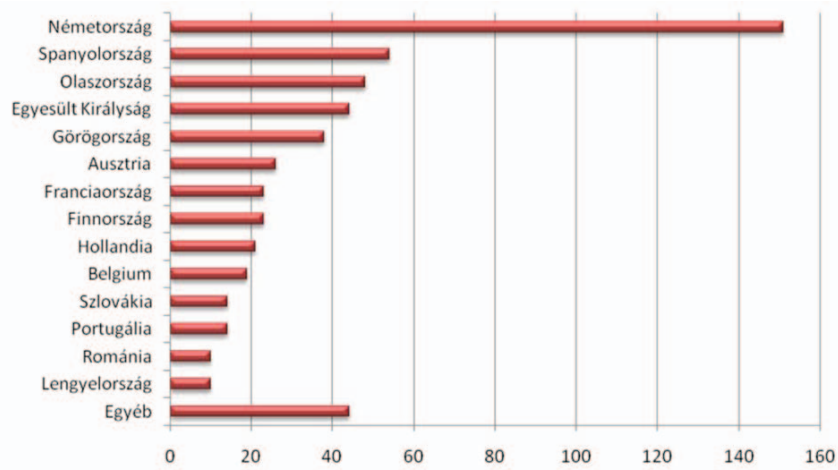
A szakmai gyakorlattal kapcsolatos elvárások messzemenően teljesülnek, a hallgatók könnyen be tudtak illeszkedni a külföldi közegbe, szakmai értelemben is hasznos és előremutató tevékenységet végeztek.

A szakmai gyakorlattal kapcsolatos elvárások

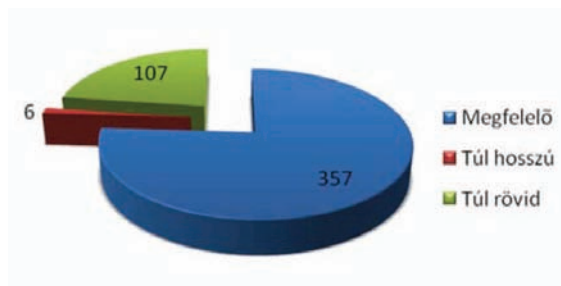
Célszágok tekintetében a gyakorlatok terén is kiemelkedő Németország szerepe, Spanyolország követi. Az alábbi ábra mutatja a népszerűségi sorrendet.

Erasmus szakmai gyakorlatok célország szerint (2008/2009).

A hallgatók döntően 3-4 hónapos időtartamra utaznak ki. Ez a tendencia megfelel céljainknak, hiszen az adott forrásokból a lehető legtöbb hallgató bekapcsolódását eredményezi. Ezen tapasztalat birtokában később egyénileg már megszervezhető egy hosszabb gyakorlat is. Egy 3-4 hónapos külföldi szakmai gyakorlat azonban már önmagában is előnyt jelenthet az itthoni álláskeresésnél.

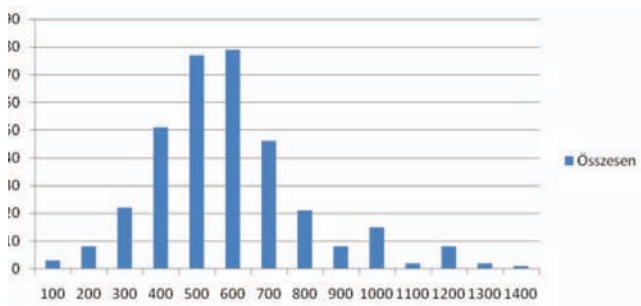
A szakmai gyakorlatok hosszának megítélése a hallgatók által

Európai ajánlás, hogy a szakmai gyakorlatot végző hallgatók ösztöndíja magasabb legyen, mint a tanulmányokra utazó hallgatóké, hiszen nem feltétlenül élvezik azokat az előnyöket, amiket egy fogadó egyetem tud kínálni. Ugyanakkor a küldő intézmény figyelembe veheti a támogatás megállapítása során, hogy részesül-e juttatásban a hallgató a külföldi vállalatnál. Az átlagos ösztöndíj közel 1740 euró / fő, ami a 4,1 hónapos átlagos gyakorlat időtartamára vetítve 436 euró havi átlagtámogatásnak felel meg. Intézményi szinten természetesen jelentősek lehetnek a különbségek.

Szakmai gyakorlat esetében a hallgatók kicsivel több átlagos havi költségről számolnak be, mint a tanulmányokat végzők, a többség 600 euró körüli összeget teszi azt a mértéket, amivel meg lehet élni külföldön.

A szakmai gyakorlat alatti havi költségek

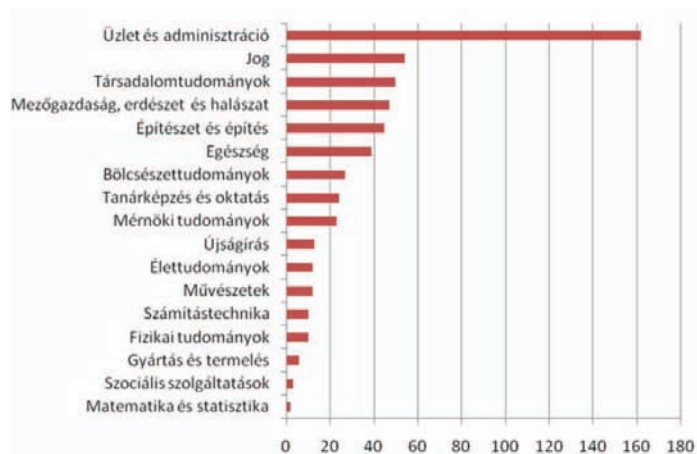
A képzési ciklusonkénti eloszlás azt mutatja, hogy némileg többen utaztak alapképzésben külföldi szakmai gyakorlatokra (273 fő) mint a második ciklusban (korábbi egyetemi szinten 243 fő).

Az Erasmus szakmai gyakorlatra kiutazó hallgatók képzési ciklusonként megoszlása

Intézmény	1. ciklus	2. ciklus	3. ciklus	FSZ
Általános Vállalkozási Főiskola	5			
Apor Vilmos Katolikus Főiskola	6			
Budapesti Corvinus Egyetem	22	54	1	
Budapesti Gazdasági Főiskola	44			2
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	1	44		
Debreceni Egyetem	2	38		
Eötvös József Főiskola	2			
Eötvös Loránd Tudományegyetem	3	48		
Kecskeméti Főiskola	2			
Kodolányi János Főiskola	36			1
Közép-Európai Egyetem		1		
Magyar Táncművészeti Főiskola	2			
Miskolci Egyetem	4	7	1	
Modern Üzleti Tudományok Főiskolája	10			
Nemzetközi Üzleti Főiskola	6			
Nyíregyházi Főiskola	6			
Nyugat-Magyarországi Egyetem		20		
Óbudai Egyetem	20	3		
Pannon Egyetem	6	4		
Pázmány Péter Katolikus Egyetem		8		
Pécsi Tudományegyetem	37		2	
Rendőrtisztai Főiskola	18			
Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola		2		
Széchenyi István Egyetem	1	8	1	
Szegedi Tudományegyetem	36			14
Szent István Egyetem	2		1	
Színház- és Filmművészeti Egyetem		6		
Szolnoki Főiskola	2			
	273	243	6	17

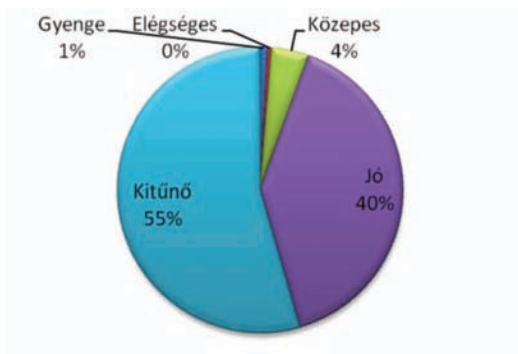
A külföldi szakmai gyakorlaton részt vevő hallgatók szakterületek és tudományok szerinti eloszlása különbözik a tanulmányi céllal kiutazóktól. Bár itt is az üzleti tudományok a legnépszerűbbek, de más jellegű területeken is szép számmal vesznek részt gyakorlaton a hallgatók.

A külföldi szakmai gyakorlaton részt vevő hallgatók szakterületek és tudományok szerinti eloszlása

A hallgatók összességében rendkívül elégedettek a külföldi tapasztalatokkal, mindenképpen hasznosítani tudják itthon a külföldön tanultakat.

Az Erasmus gyakorlat átfogó értékelése.

Fogyatékosággal élő vagy tartósan beteg Erasmus hallgatók

Az Erasmus program kiemelten kezeli az egészségügyi okokból hátrányos helyzetű hallgatók ügyét; ezzel is biztosítja az egyenlő esélyeket és hozzáférést. A támogatott hallgatók kiegészítő ösztöndíját a 2008/9-es, 2009/2010-es hallgatói mobilitási keretből elkülönített 20.000 euró, illetve az oktatói mobilitásból elkülönített 2.000 euró fedezi.

Az előző évekhez képest 2009-ben változott a pályázatmenet. 2008 óta a jelentkezéseket a küldő felsőoktatási intézményhez is beadják az igénylők és a felsőoktatási intézmény koordinátorai bírálják el a pályázatokat formailag, míg a Tempus Közalapítvány két orvos-szakértője azokat tartalmi szempontból értékeli. Az egyéni támogatási szerződés a felsőoktatási intézmény és a hallgató között jön létre, az intézmények pedig a Tempus Közalapítvány és az intézmény közötti Erasmus szerződés módosításával jutnak hozzá a támogatáshoz.

2008-ban 30 pályázatot kaptunk, közülük egyet oktatótól. Összesen 16.603 euró támogatást ítéltünk meg. A támogatottak átlagosan közel 5 hónapot töltöttek külföldön. Az oktató 7 napra utazott a fogadóintézményhez.

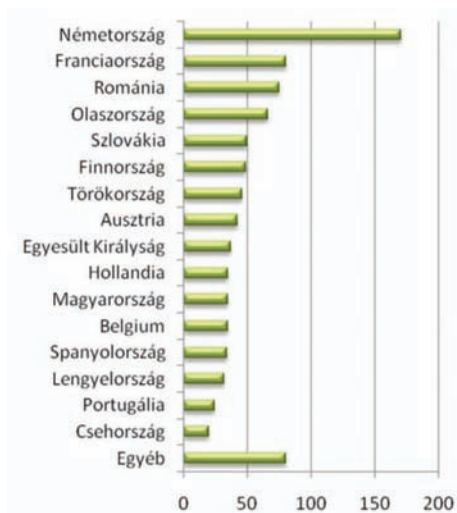
A 2009-ben 53 hallgatói pályázat érkezett, oktatói pályázat nem volt. Összesen 16.313 euró támogatást ítéltünk meg. A támogatottak átlagosan közel 5 hónapot töltenek külföldön, a legtöbben Németországban.

2.2. Oktatói mobilitás

A 2008/9-es tanévben 911 oktató utazott ki, ez kiemelkedően jó eredmény, ilyen sokan még soha nem utaztak az Erasmus keretében egy év alatt. A kiutazók többsége férfi, de a két nem részvétele között nincs kirívó aránytalanság. Az oktatók döntő többsége nemzetközileg aktív, hiszen nemzetközi oktatási projektben jelentős arányban (69%) vettek már részt kiutazásuk előtt.

A legnépszerűbb célszörszágok az oktatók körében is Németország, Franciaország és meglepetésre először Románia (!), Olaszországot és Szlovákia (!), Finnországot is megelőzve. Szép számmal utaztak ki oktatók Törökországba is (46).

Oktatói mobilitás célszörszág szerinti megoszlása 2008/2009

Erasmus ösztöndíjjal támogatással kiutazó oktatók év és célország szerint

Célország	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Összesen
Ausztria	30	30	23	25	23	41	42	42	42	298
Belgium	24	25	16	21	24	22	24	26	35	217
Bulgária						4	2	2	10	18
Ciprus							1	1	2	4
Csehország					5	9	7	17	20	58
Dánia	7	8	4	5	9	8	6	7	5	59
Egyesült Királyság	33	30	20	24	27	26	24	32	37	253
Észtország					2	3	3	3	5	16
Finnország	60	57	46	48	50	49	51	66	49	476
Franciaország	73	86	52	70	70	89	71	73	80	664
Görögország	8	9	11	6	14	18	8	15	10	99
Hollandia	23	29	21	18	24	25	31	27	35	233
Írország	1	1	2	1	2	3	1	4	5	20
Izland						1	0		1	2
Lengyelország					9	11	16	20	32	88
Lettország					1	1	1	5		8
Liechtenstein							0			0
Litvánia					2	4	7	7	7	27
Luxembourg							0			0
Magyarország									31	31
Málta							3	2	2	7
Németország	114	131	77	114	124	147	161	158	175	1 201
Norvégia				1	21	12	11	12	9	66
Olaszország	64	77	60	63	60	63	66	65	66	584
Portugália	19	13	6	11	9	14	23	14	24	133
Románia					1	22	42	53	75	193
Spanyolország	20	27	10	27	20	23	22	26	34	209
Svédország	11	9	6	11	16	7	7	4	14	85
Szlovákia					5	16	15	31	50	117
Szlovénia					1	2	10	6	10	29
Törökország						10	21	21	46	98
Összesen	487	532	354	445	519	630	676	739	911	5 293

A hallgatói mobilitással szemben a legnépszerűbb szakterület a Bölcsészet és művészet 2008/9-ben. Az oktatói mobilitás sémája jelentősen eltér a hallgatói mobilitástól, korrelációt nem állapíthatunk meg.

A hallgatói mobilitás megoszlása szakterület szerint 2008/2009

Az oktatói mobilitás megoszlása szakterület és nemek szerint 2008/2009-ben

Terület	Létszám	Napok száma	Férfi (%)	Nő (%)
Bölcsészet és művészet	263	1 715	54,0	46,0
Társadalomtudományok, üzlet és jog	226	1 295	50,4	49,6
Mérnöki, gépgyártás és építés	125	642	80,8	19,2
Tudomány, matematika és számítástechnika	99	657	86,9	13,1
Oktatás	85	478	41,2	58,8
Mezőgazdaság és állatorvosi	47	291	72,3	27,7
Egészség és jólét	36	246	50,0	50,0
Szolgáltatások	26	143	76,9	23,1
Egyéb	4	20	75,0	25,0

Jelentős különbség van ugyanakkor az intézmények aktivitása között. A legtöbb oktatót évek óta a Szegedi Tudományegyetem küldi külföldre az Erasmus keretében Magyarországról, és európai szinten is rangos helyet foglal el.

A 20 legtöbb oktatót kiküldő felsőoktatási intézmény, kiutazói létszám szerint, 2008/09

Intézmény	Létszám
Szegedi Tudományegyetem	163
Eötvös Loránd Tudományegyetem	88
Pécsi Tudományegyetem	69
Debreceni Egyetem	62
Miskolci Egyetem	60
Szent István Egyetem	39
Óbudai Egyetem	35
Budapesti Corvinus Egyetem	32
Nyugat-Magyarországi Egyetem	31
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	28
Nyíregyházi Főiskola	22
Széchenyi István Egyetem	19
Pázmány Péter Katolikus Egyetem	18
Pannon Egyetem	18
Budapesti Gazdasági Főiskola	12
Eszterházy Károly Főiskola	12
Kodolányi János Főiskola	12
Semmelweis Egyetem	11
Kecskeméti Főiskola	9
Apor Vilmos Katolikus Főiskola	9

A külföldi tartózkodás átlagidőtartama 6 nap, amihez átlagosan 552 euró támogatás társul. A kiutazók igen nagy része „törzsvendég”, hiszen a kiutazók kétharmada már kapott oktatói támogatást az előző években. Az először kiutazók magasabb támogatásban részesülnek.

Az először és a többször utazó oktatók támogatása és a kiutazások időtartama, 2008/9

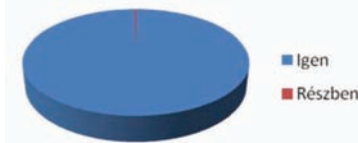
Először Erasmus út?	Napok száma átlagosan	Átlagos támogatás, €/ fő	Létszám (fő)
Igen	5,7	578	286
Nem	6,1	540	625

Az oktatók visszajelzése szerint döntő többségüknek elismeri szakmai környezetét a külföldi oktatói munkával kapcsolatos erőfeszítéseiket és fáradozásait. Szakmailag és emberileg is nagyra értékeli a külföldön töltött időt. Többségük tudatosan, de elsősorban informális csatornákon terjeszti a külföldi tapasztalatait. Jelentős részük tartana igényt azonban további erkölcsi és anyagi elismerésre, jelzéseik szerint ezek a szempontok lendítenének legnagyobb súllyal az oktatói mobilitáson.

Elismeri szakmai környezetete a külföldi oktatói munkával kapcsolatos erőfeszítéseit?

Szakmailag hasznosnak bizonyult az út?

2.3. Személyzet képzése

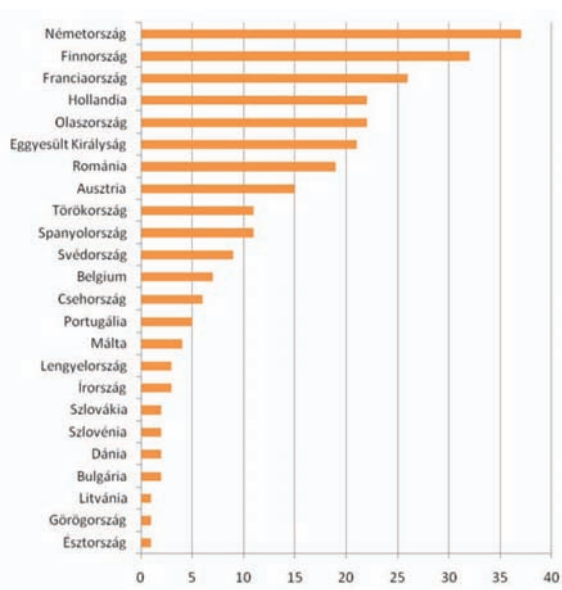
A felsőoktatási intézmények munkatársai képzési, tapasztalatszerzési céllal Erasmus támogatást kaphatnak. Az akció nem csak Európában, hanem Magyarországon is hamar népszerű lett. Oktatói és a nem oktatói státuszban dolgozó munkatársak utazhatnak ki egy külföldi partneregyetem megfelelő szervezeti egységéhez, vagy egy külföldi vállalkozáshoz tapasztalatszerzés, a jó gyakorlatok megismerése és átvétele érdekében vagy akár szervezett kurzusra is.

Míg 2007-ben 25, 2008-ban és 2009-ben is 44 felsőoktatási intézmény igényelt ilyen támogatást. Az Erasmus program 2009-ben összesen több mint 240 ezer eurót biztosított erre a célra. 2008/2009-ben 264 munkatárs utazott ki.

A kiutazók döntő többsége nő (187 fő), amit valószínűleg az indokol, hogy a felsőoktatásban az adminisztratív (tehát nem oktató) beosztásban dolgozók többsége is nő.

A legtöbben Németországba, Finnországba, Franciaországba és Hollandiába utaztak 2008/2009-ben.

A kiutazó munkatársak célország szerinti megoszlása 2008/2009-ben

A kiutazók között közel azonos arányban találjuk meg a nemzetközi osztályok munkatársait, a képzési céllal kiutazó oktatókat és az általános adminisztrációban foglalkoztatott munkatársakat.

A mobilitásban részt vevő oktatók beosztása és területe

Beosztás jellege és területe	Létszám
Felnőttoktatás	5
Pénzügyek	12
Általános adminisztráció	68
Nemzetközi terület	64
Egyéb	26
Hallgatói szolgáltatások	23
Oktatói státuszban	66

A legtöbb kiutazó szervezett továbbképzésben vesz részt, de sokan egy, a sajátjukhoz hasonló szervezeti egységhez látogatnak el, hogy megfigyeljék az ott alkalmazott munkamódszereket és eljárásokat (árnyékmunka). Várható, hogy a következő években növekedni fog ez utóbbi iránt az igény, és a központi és kari szolgáltató egységekből sokan vesznek majd ilyenben részt. Az intézmények érdeke, hogy javítsák a hallgatói szolgáltatásaik színvonalát, amelynek az is előfeltétele, hogy a belső, adminisztratív eljárások hatékonyak legyenek. A jó gyakorlatok átvétele és a tapasztalatok kicserélése ezért egyre fontosabb lesz.

A 'Személyzet képzése' támogatással kiutazók megoszlása a továbbképzés témája szerint, 2008/09

Beosztás jellege és területe	Egyéb	Árnyékmunka	Képzés	Seminárium
Felnőttoktatás		2	3	
Pénzügyek	2	2	6	2
Általános adminisztráció	18	10	30	10
Nemzetközi terület	17	18	20	9
Egyéb	3	6	14	3
Hallgatói szolgáltatások	4	7	10	2
Oktatói státuszban	9	10	32	15

A fogadó intézmények döntő többsége külföldi partneregyetem. Nem jellemző, hogy külföldi vállalkozás egyik szervezeti egységéhez utaznak a munkatársak. A kiutazások időtartama jellemzően egy hét. A kiutazók döntő többsége először jut ki az Erasmus program támogatásával külföldre, ami öröndetes, hiszen ennek a támogatásnak az a célja, hogy azoknak is kapjanak külföldi tapasztalatszerzésre lehetőséget, akiknek eddig ilyenben nem részesültek.

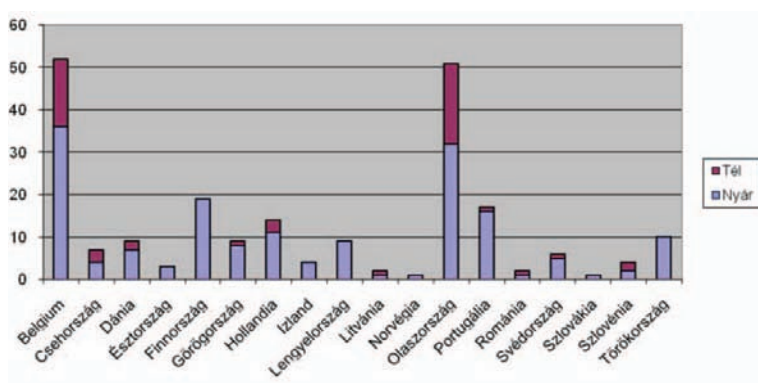
A kiutazók átlagtámogatása 831 euró, ami megfelel a nemzetközi gyakorlatnak. Itt is megfigyelhető, hogy az intézmények nagyobb összegű támogatást adtak azoknak, akik először utaztak. Elvárás, hogy a küldő intézmény hozzájáruljon munkatársainak képzéséhez, így az intézménynek kell biztosítania a támogatás által nem fedezett többletköltségek fedezetét.

2.4. Erasmus Intenzív Nyelvi Kurzusok

Az Erasmus Intenzív Nyelvi Kurzusok (EILC) a tanulmányi/gyakorlati ösztöndíjat elnyert hallgatók nyelvi és kulturális felkészítését szolgálják. A kurzusok időtartama 2-6 hét.

A program népszerű, mind a kiutazó, mind pedig a hazánkba érkező EILC hallgatók számát tekintve. A 2009/2010-es tanévben 71.040 euróval támogattuk 220 magyar hallgató részvételét Erasmus Intenzív Nyelvi Kurzuson. A legnépszerűbb országok változatlanul Belgium és Olaszország, utánuk sorrendben Finnország, Portugália és Hollandia következnek.

A kiutazó EILC hallgatók célország szerinti megoszlása, 2009/10

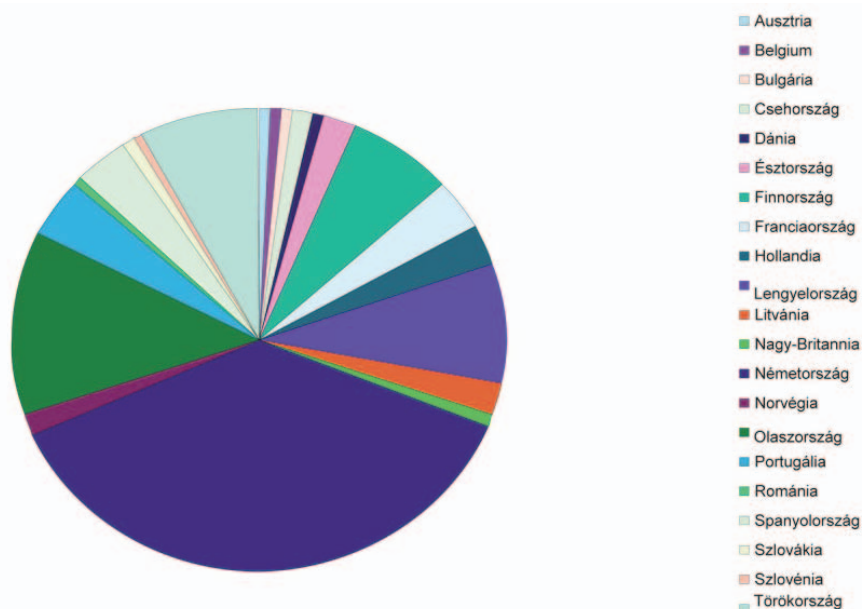

A 20 választható nyelv közül 17-et, (cseh, dán, észt, finn, görög, holland, izlandi, lengyel, litván, norvég, olasz, portugál, román, svéd, szlovák, szlovén, török) tanultak a magyar hallgatók.

Hasonló jelentőségű a bejövő Erasmus hallgatók részvétele is a Magyarországon szervezett Erasmus Intenzív Nyelvi Kurzusokon, ahol a külföldi hallgatók személyes tapasztalatokat szerezhetnek Magyarországról, a magyar felsőoktatásról, kultúráról, illetve lehetőségük nyílik magyarul tanulni.

A Balassi Intézet, az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, a Kaposvári Egyetem és a Szegedi Tudományegyetem nyertek jogot Erasmus Intenzív Nyelvi Kurzus szervezésére 2009 nyarára. 2010 telén a Balassi Intézet szervezett EILC kurzust a bejövő hallgatóknak.

45.344 euró Erasmus támogatással 142 külföldi Erasmus hallgató számára szerveztek Magyarországon magyar nyelvi kurzusokat. Az előző évekhez hasonlóan a legtöbb hallgató Németországból (37%) és Olaszországból (13%) érkezett. Az előző évtől eltérően Magyarország a Lengyelországból (9%) érkező hallgatók körében is igen népszerű volt.

2.5. Erasmus Intenzív Programok

Ebben a pályázattípusban az „Erasmus University Charter”-rel rendelkező felsőoktatási intézmények valósíthatnak meg nemzetközi intenzív programokat, amelyek elősegítik:

- az európai felsőoktatási térség megvalósítását;
- a felsőoktatás és a felsőfokú szakképzés hozzájárulását az innovációhoz;
- az európai felsőoktatási intézmények közötti együttműködés minőségének javítását és mennyiségének növelését.

Az Intenzív Programok keretében legalább 3 országból, minimum 10 külföldi hallgató részvételével szerveznek meg a partnerek egy legalább tíznapos tömbösített nemzetközi kurzust, nyári egyetemet, stb. Az IP legfeljebb három évig évente ismétlődhet.

2009-ben 8 felsőoktatási intézmény összesen 9 Intenzív Program projektet nyújtott be, melyek közül hat új projekt volt. A Szent István Egyetem 2 projekttel pályázott. Tartalmi bírálaton az új projektek vettek részt, a megújítási pályázatok könnyített elbírálásban részesültek. Végül összesen 280.895 euróval tudtunk támogatni 9 Erasmus Intenzív Program projektet, az Európai Bizottság kiegészítő támogatásának köszönhetően nem kellett egyik projektet sem elutasítanunk a költségvetési korlátok miatt.

A 2009/10-es tanévben támogatást nyert Intenzív programok

Intézmény	Projekt címe	Támogatás (€)
Budapesti Corvinus Egyetem	Intensive Course on Diversity Management	28.194
Eötvös Loránd Tudományegyetem	Advances in Clay Sciences 3 - Colloid properties of clays and environmental applications	38.880
Károli Gáspár Református Egyetem	Empires, Nations and Churches	20.631
Pázmány Péter Katolikus Egyetem	Ponti del passato – ponti del presente, Bridges of past – bridges of present	19.458
Rendőrtiszti Főiskola	A rendészeti biztonság új értelmezése és összetevői az Európai Unióban, különös tekintettel a nagyvárosok biztonságpolitikájára	41.506
Szent István Egyetem, Tessedik Sámuel Egyetemi Központ	Educational contributions to building cohesion within European social and institutional life	36.253
Szent István Egyetem	Safeguarding and Promoting Interests in the Agro-Food Industry – Experience and Perspectives in Europe	26.166
Szegedi Tudományegyetem	Religious Transformations in the Contemporary European Societies	26.761
Szolnoki Főiskola	Developing Employability Skills and Exchanging Management Skills in a Simulated European Business Environment	43.046
Összesen		280.895

(2008-ben hét projektet támogatott a Közalapítvány, melyek közül az Eötvös Loránd Tudományegyetem valamint a Szent István Egyetem mindkét projektjét megújították 2009-ben.)

2.6. Erasmus Előkészítő látogatások

A pályázat anyagi támogatást biztosít leendő partnerintézménybe tett látogatáshoz. Előkészítő látogatásokat az intézmények a mobilitási keretükből is tudnak finanszírozni, így csak nagyon indokolt esetekben adunk erre külön támogatást. A 2008-ban beérkezett pályázatok számával összevetve jelentősen nőtt a 2009-ben támogatott pályázatok száma. A támogatási keret 2009-ben 9.000 euró volt, melyből 8813 eurót támogatást ítéltünk meg. Összesen 12 pályázat érkezett, közülük 10 nyerte el a támogatást. A megmaradt összeget átcsoportosítottuk hallgatói mobilitásra.

2.7. Erasmus koordinátori találkozók

2009-ben kétszer került sor az Erasmus intézményi koordinátorok többnapos találkozójára, egyszer Gyulán, egyszer pedig Harkányban. A harkányi találkozót a Pécsi Tudományegyetemmel együttműködésben rendeztük meg. A találkozón a koordinátori munkát érintő aktuális kérdésekkel foglalkoztunk. Ismertettük a 2008/2009-es tanév eredményeit és statisztikáit, majd a 2009/2010-es tanévre vonatkozó újdonságokat beszéltük meg. A találkozón szóba kerültek az intézményi honlap felépítését érintő kérdések és az Erasmus intézményi szabályzatok összeállításának szempontjai. Sort kerítettünk a kreditbeszámítási problémákkal kapcsolatos tapasztalatcserére és az intézményi költségvetés kezelésével kapcsolatos kérdések megvitatására is.

A gyulai találkozót a Szent István Egyetem segítségével szerveztük meg. A résztvevőket tájékoztattuk az aktuális fejleményekről: a svédországi elnökség alatt tartott Erasmus konferenciáról, a Bologna nemzetköziesítés kutatás eredményeiről, az Erasmus Mundus és az ECTS/DS Label pályázatok aktualitásairól. A koordinátorok megosztották egymással tapasztalataikat a leendő mesterképzési hallgatók Erasmus ösztöndíjra való pályázásának ütemezéséről, a koordinátorokkal megvitatuk az LLP 2013 utáni lehetőségeit, valamint szóba került a Zöld könyv a mobilitásról és a kezdeményezéshez kapcsolódó konzultáció is.

3. Leonardo da Vinci

A Leonardo alprogram az iskolarendszerű és az iskolarendszeren kívüli szakképzés támogatását segítő programcsomag. Ennek megfelelően az alprogram célja többek között, hogy intézményi és egyéni szinten egyaránt elősegítse a szakképzés résztvevőinek fejlesztését.

Három fő célkitűzése van:

1. személyek támogatása a személyes fejlődés, a munkavállalói esélyek és az európai munkaerőpiacon való érvényesülés megkönnyítése érdekében;
2. a szakoktatási és -képzési rendszerek, intézmények és gyakorlatok minőségi javításának és az e téren megvalósuló innovációnak a támogatása;
3. a szakoktatás, -képzés és mobilitás vonzóbbá tétele a munkáltatók és magánszemélyek számára, valamint a szakképzésben résztvevő munkavállalók mobilitásának elősegítése.

A Leonardo alprogram decentralizált része 2009-ben öt pályázattípusból állt:

- Leonardo Mobilitási pályázatok és mobilitási tanúsítványok
- Leonardo Partnerségek
- Leonardo Innovációtranszfer pályázatok
- Leonardo Előkészítő látogatások

A 2009-es évben a Leonardo pályázattípust a korábban kialakított folyamatok elmélyítése és sikeres folytatása, valamint a Mobilitási tanúsítvány bevezetése határozta meg.

A 2009-es év újdonsága a Mobilitási tanúsítvány pályázattípus elindítása volt. A kezdeményezés azt a célt szolgálja, hogy a Leonardo mobilitási projektek megvalósítói közül kiemelkedjenek a folyamatosan magas színvonalon teljesítő intézmények, és így egy minősített pályázói kör alakuljon ki, illetve egyszerűsítse a pályázattalás folyamatát.

A 2009-es évben először került sor az innovációtranszfer pályázatoknál az Európai Bizottság által kifejlesztett közös európai e-form (online pályázati űrlap) használatára. Az előző évhez képest az újdonságot az okozta, hogy az Európai Bizottság által készített pályázati űrlap európai szinten egységessé vált, azt csak minimálisan lehetett a nemzeti sajátosságoknak megfelelően módosítani, és ez a rendszerben, illetve a pályázók felé történő kommunikációban némi módosítást igényelt. Az új űrlap egyszerűsítette a Közalapítvány adatszolgáltatási kötelezettségét.

3.1. A Leonardo mobilitási pályázatok

A mobilitási projektek célja a szakmai alap- és továbbképzés európai jellegének erősítése, valamint az elméleti és gyakorlati szakmai tudás és a szaknyelvi készségek fejlesztésének elősegítése. E pályázattípus többek között lehetővé teszi a szakképzés különböző szereplői, így az oktatási és a gazdasági szféra közötti közvetlen együttműködést.

A program 3 célcsoportban segíti elő a két szféra közötti együttműködést:

- A szakmai alapképzésben résztvevők mobilitásán keresztül

Ebben a célcsoportban prioritást élveztek, és a bírálat során plusz pontszámot kaptak azok a pályázatok, ahol hátrányos helyzetű⁹ tanulókat vontak be.

- Munkavállalók, munkanélküliek vagyis munkaerő-piaci szereplők mobilitásán keresztül

Itt prioritást azon pályázatok élveztek, amelyben a megvalósuló szakmai gyakorlatok munkanélküliek hazai átképzési, tranzitfoglalkoztatási programját egészítik ki.

Ebben a két célcsoportban a kiutazás célja szakképző intézmények képzésébe történő bekapcsolódás és/vagy vállalatnál vagy más szervezetnél, a munkaerőpiacon töltött szakmai gyakorlat lehet.

- Szakképzési szakértők mobilitása

Ebben az esetben elsősorban rövidebb tanulmányutak, tapasztalatcserék jelentik a mobilitást.

Az előző két célcsoporthoz hasonlóan itt is van olyan terület, amely különleges prioritást élvez: a projekt résztvevője a külföldi tanulmányút során nem csak tapasztalatcserén vesz részt, hanem tényleges gyakorlati munkát is végez, illetve a projekt központi elemét alkotja a sajátos nevelési igényű/sérült tanulók és ép társaik integrált oktatása bevált módszereinek tanulmányozása.

Pályázati forduló egyszer van évente, az Európai Bizottság által meghatározott időpontban. Akkor kerülhetne sor második forduló meghirdetésére, ha a rendelkezésére álló keretet nem sikerülne lekötni a jó és kiváló minőségű pályázatok között. Erre a 2009-es pályázati fordulóban sem volt szükség.

A támogatást nyert projektek a döntést követően két évig futhatnak – a 2009. évi forduló esetében ez a 2009. június 1. és 2011. május 31. közötti időszakot jelenti. Ezen időszakon belül valósulhat meg a projekthez kapcsolódó összes feladat: előkészítés, a résztvevők kiválasztása, felkészítés, a külföldi gyakorlat vagy tanulmányút munkaprogramjának véglegesítése és megvalósítása, majd azt követően az értékelés, lezárás és az eredmények terjesztése.

Ez azt jelenti, hogy egy adott évben három pályázati forduló nyertes projektjei futnak: 2009-ben a 2009. évi forduló nyertes projektjei indultak el, a 2008-as év támogatott projektjei tartanak körülbelül a félidőnél, a 2007. évi fordulóban nyert projektek pedig lezárulnak. Így legjobb áttekintést egyrészt a 2009. évi induló projektekről lehet adni, az elfogadott adatok alapján, másrészt pedig a 2007. évi lezárult és végleges eredményekről.

A pályázati forduló sikerességének legfontosabb fokmérője a rendelkezésre álló és a nyertes projektek között lekötött támogatási keret aránya, a beadott és támogatott projektek változása, növekedése vagy csökkenése, illetve a támogatott résztvevői létszám alakulása.

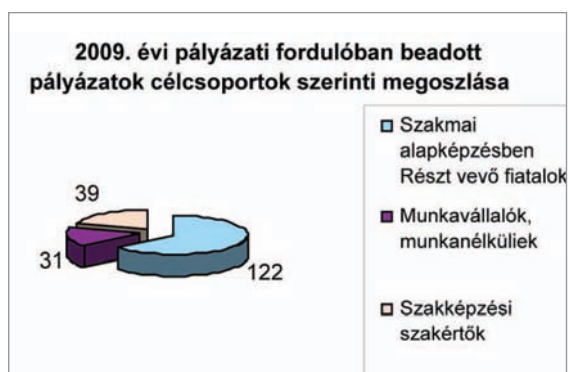
Beérkezett pályázatok

A Leonardo da Vinci mobilitási pályázatok postai feladási határideje 2009. február 6. volt. A beadási határidőre összesen 192 pályázat érkezett.

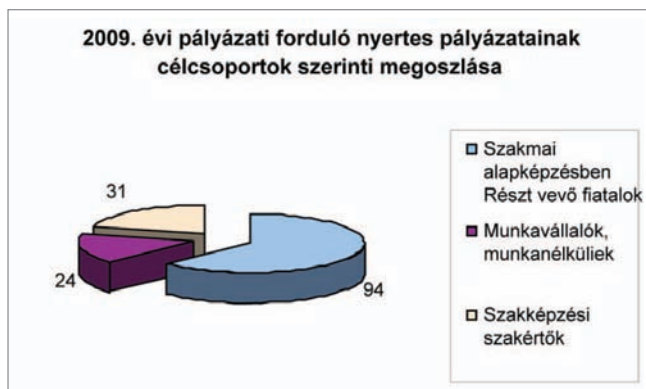
Ez az előző évhez képest 28%-os növekedést jelent, de a 2007. évhez képest közel azonos pályázatszámot.

A diagram jól mutatja a célcsoportok közötti megoszlást: a legnagyobb arányban szakmai alapképzésben részt vevő fiatalok mobilitására pályáztak, mind a beadott pályázatok, mind pedig az elfogadott projektek között ez a célcsoport teszi ki a legnagyobb arányt. A munkavállalók, munkanélküliek és a szakképzési szakértők azonos mértékben osztoznak a támogatott projektek arányán.

A 2009-ben beadott Leonardo mobilitási pályázatok célcsoportok szerinti megoszlása

⁹A hátrányos helyzetűség kritériumait a Tempus Közalapítvány Kuratóriuma határozza meg.

A pályázati keretek lekötése és felhasználása

A 2009. évi pályázati fordulóban a Leonardo mobilitási pályázatok finanszírozására az iroda eredetileg 3 020 800 EUR-t szánt, a beérkezett pályázatok száma és a minőségelvű megközelítés azonban magasabb keretet kívánt volna. Mivel az egyes alprogramok közt lehetséges a rugalmas átcsoportosítás, így az iroda meg tudta oldani a mobilitási pályázattípusban megnövekedett pályázati igények kielégítését.

A 2009. évi pályázati fordulóban a Leonardo innovációtranszfer pályázatok esetében a vártnál kevesebb pályázat érkezett, így a támogatható minőségű pályázatokon felül megmaradt támogatás összegének átcsoportosításával bővíthetővé vált – többek között – a mobilitási keret.

Az új pénzügyi felosztás a Leonardo mobilitási pályázatok esetében az alábbi támogatási arányt tette lehetővé:

A Leonardo mobilitási pályázati keret felosztása az egyes célcsoportok között

	Támogatást nyert projektek száma	%-os arány
Szakmai alapképzésben részt vevő fiatalok	94	48,96%
Munkavállalók, munkanélküliek	24	12,50%
Szakképzési szakértők	31	16,15%
Összes támogatást nyert	149	77,60%
Összesen beadott	192	100,00%

Az átcsoportosítás eredményeként 77.60%-os lett a beadott pályázatok támogatottsága, és az eredetileg 141 támogatásra javasolt projekt száma 149-re növekedhetett.

Kiutazók száma

A Tempus Közalapítvány 2009 nyarán-őszén szerződött le a támogatást nyert intézményekkel. A szerződésben rögzítésre került a kiutazók száma, amely a program egyik fokmérője. A kiutazók száma a tervezetteknek megfelelően az alábbiak szerint alakult a 2009. évi pályázati fordulóban.

A Leonardo mobilitási projektek keretében kiutazók száma célcsoportonként (2009)

	Összesen	%-os arány	Hátrányos helyzetű résztvevők	Kísérő személyek
Szakmai alapképzésben részt vevő fiatalok	1275	67,57%	515	173
Munkavállalók, munkanélküliek	237	12,56%	0	4
Szakképzési szakértők	375	19,87%	0	0
Összesen:	1887	100,00%	515	177

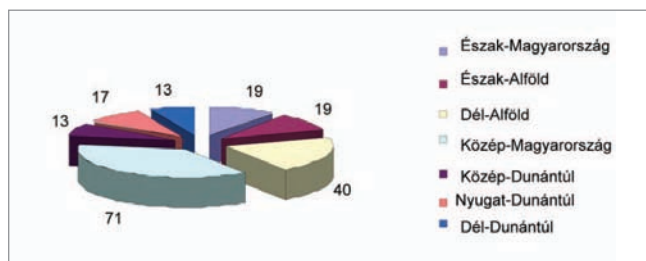
A 2009-es fordulóban támogatott projektek összesen 1887 résztvevő kiutaztatását tervezik, ezek döntő többsége, 67.57%-a a szakmai alapképzésben résztvevő fiatalok közül kerül ki, 12.56%-a a munkavállalók, munkanélküliek célcsoportjából, 19.87%-a pedig szakképzési szakértő. További 177 fő kísérőként fog részt venni a mobilitási projektekben.

Az Európai Unió a fogyatékkal élők tekintetében tesz különbséget a résztvevők között és ad magasabb megélhetési támogatást. A Tempus Közalapítvány a szociális értelemben vett hátrányos helyzetet is figyelembe veszi a résztvevők számára megítélhető támogatás esetében, ezzel is támogatva a nehezebb helyzetben lévő tanulókat (pl.: árva, félárva, jegyző által védelembe vett, hátrányos helyzetű településen élő gyermek, ingyenes tankönyvellátást kapó diák, tartósan beteg tanuló, sajátos nevelési igényű diák...stb.) bevonását a programba, akik talán ezen plusz támogatás nélkül nem tudnának kiutazni. A program szabályai szerint magasabb megélhetési támogatás számolható el a hátrányos helyzetű résztvevők után – ezzel is ösztönözve a pályázó intézményeket abban, hogy ilyen tanulókat vonjanak be a programba. Ennek eredményeképpen az 1275 fő szakmai alapképzésben részt vevő fiatal közül 515 hátrányos helyzetű bevonását tervezték a pályázók, ez a vonatkozó célcsoport 40%-a.

A mobilitási pályázatok földrajzi megoszlása

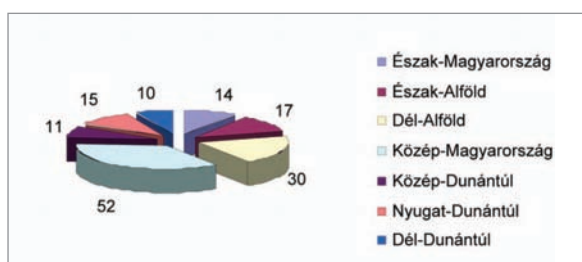
A 2009-ben benyújtott pályázatok régiók szerinti eloszlásából jól látszik, hogy a legtöbb pályázat ebben az évben is Budapestről érkezett. A legaktívabb régió tehát Közép-Magyarország, majd azt követi a Dél-Alföld, alulreprezentált azonban a Dél- és Közép-Dunántúl. Az eredmény a korábbi évek statisztikáit erősíti meg, mind a legtöbb, mind a legkevesebb pályázatot küldő régiók tekintetében. A régiók szerinti eloszlás vizsgálatánál azonban figyelembe kell venni, a magyarországi lakosságszám megoszlását is, hiszen Budapestre koncentrálódik a legtöbb iskola, a legnagyobb népesség, míg a vidéki régiókban hiába van kevesebb pályázó, ezt indokolja az alacsonyabb népsűrűség is.

A 2009. évi pályázati fordulóra beadott pályázatok régiókéinti megoszlása

A nyertes pályázatok régiók szerinti megoszlása szinte teljes mértékben követi a benyújtott pályázatok megoszlását. Budapestről érkezett a legtöbb nyertes pályázat, melyet itt is a dél-alföldi régió követ.

A 2009. évi pályázati forduló nyertes pályázatainak régiókéinti megoszlása

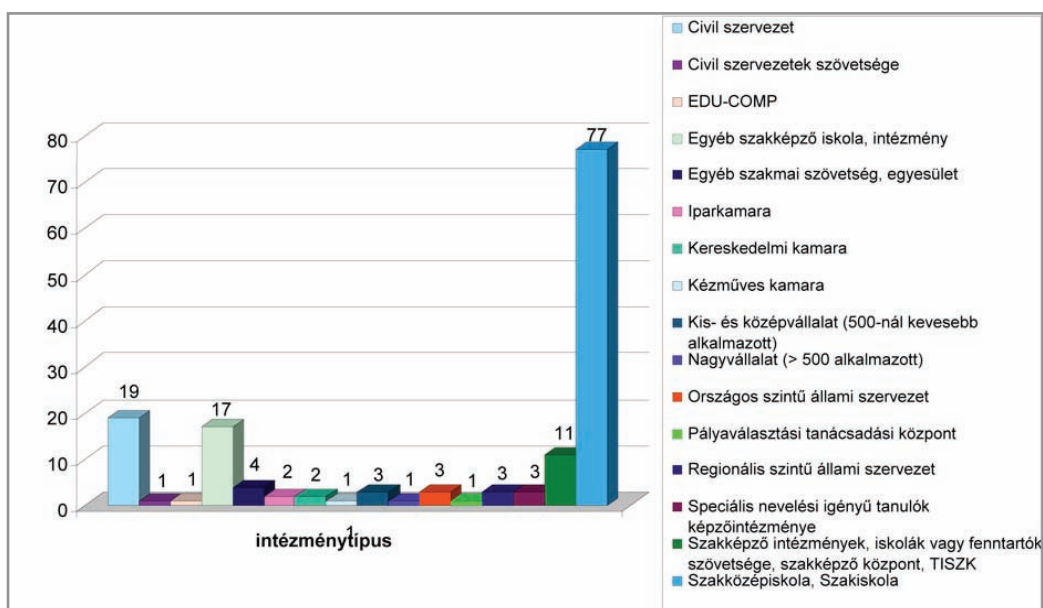
Célország szerinti megoszlás

A mobilitási programok esetében fontos vizsgálati szempont a célország – hiszen ez a projekt egyik legfontosabb eleme: mely országban valósul meg a külföldi szakmai gyakorlat vagy tanulmányút, a magyar intézmény mely országban talált partnerintézményt, akikkel együttműködve sikeresen meg tudja valósítani a mobilitási programot, mi a projekt munkanyelve, és így mely nyelvterületeken érhető el fejlődés a projekteknek köszönhetően. Ez a sorrend szintén változatlan, a korábbi évekhez hasonlóan a lista élén magasan Németország áll, majd Olaszország, Franciaország, az Egyesült Királyság és Finnország alkotják az 5 legnépszerűbb célország listáját.

A mobilitási projektek intézményi háttere

A 2009-es évben beadott pályázatok intézményi háttere a korábbi évekhez hasonlóan alakult. A beadott pályázatok 77%-a mögött szakképző intézmény állt, ezután a legtöbb pályázat civil szervezetektől érkezett. A civil szervezetek nagy többsége munkavállalók, munkanélküliek célcsoportjában, illetve szakképzési szakértők számára adtak be pályázatot. Az összes többi intézménytípus (kamarák, nagyvállalatok, kis- és középvállalatok, állami szervezetek, stb.) csak kisebb mértékben képviselteti magát a mobilitási pályázatokban, ennek oka részben az lehet, hogy ezen intézmények számára nagyobb, fejlesztési, beruházási célú uniós támogatások érhetőek el, és azok pályázása, megvalósítása köti le az energiájukat, így kevesebb marad a szakképzési pályázati lehetőségekre. Illetve a kis- és középvállalkozások elérése európai szintű probléma, Magyarországon szintén csak nagyon csekély arányban jelennek meg a pályázó vagy támogatott projektgazdák között.

A 2009. évi pályázati forduló nyertes pályázatainak intézménytípusok szerinti megoszlása

Szakterületenkénti megoszlás

A 2009-es projekteknel is, mint ahogy eddig minden évben, a legnagyobb részt a vendéglátás, idegenforgalom területén megvalósított projektek teszik ki. Ezután következnek a sorban a műszaki témájú projektek, valamint a mezőgazdasági (állattenyésztés és növénytermesztés) területen megvalósuló gyakorlatok.

A három vezető szakterület után fontos még megemlíteni az erdészeti és fakitermelési területet, az asztalos és egyéb famunkák területét, az építőipart, a közigazgatást, melyeken belül szintén számos projekt megvalósítására pályáztak az intézmények.

Mobilitási tanúsítvány

A 2009. évi pályázati fordulótól egy új kezdeményezés indult útjára a Leonardo da Vinci (LdV) mobilitási programon belül, Mobilitási tanúsítvány (Mobility Certificate) néven.

Az intézmények egy része visszatérő, rendszeres pályázó, akik magas színvonalú projekteket koordinálnak, azonban a szerződésük lejártával és/vagy a projekt befejezésével csak úgy kaphatnak újra támogatást, ha a rendszerbe „újra belépnek”, vagyis a következő pályázati határidőre újabb pályázatot adnak be. Ez azt jelenti, hogy a régi pályázó intézmények újra megmérettetésre kerülnek az új jelentkezőkkel együtt.

A folyamatos megmérettetés és az ebből fakadó bizonytalanság azonban megnehezíti azt, hogy az intézmények a mobilitást mint pedagógiai eszközt beépítsék intézményi stratégiájukba és képzési programjukba, ami pedig hosszú távon a program célja lenne.

Ezt a bizonytalansági tényezőt hivatott kiiktatni a Mobilitási tanúsítvány, amely egy meghatározott kritériumrendszer mentén felállított minősítési szintet jelent. Ennek teljesítésével a projekteket rendszeresen és magas színvonalon megvalósító intézmények számára a mobilitásra adott támogatás, a pályázati ciklusokhoz igazodva, a megújítás alapján, folyamatos és biztos.

Tehát a tanúsítványt elnyert pályázóknak a következő évben nem kell újabb pályázatot benyújtaniuk és versenybe szállniuk a többi jelentkezővel – hanem a korábbi teljesítményük és az elnyert tanúsítvány alapján elegendő csak megújítani az igényüket (egy sokkal egyszerűbb úrlapon). A megújítási igény automatikusan támogatást kap – a támogatási igénynek nem, csak annak mértékének szabhat határt a Leonardo da Vinci programban rendelkezésre álló keret.

A tanúsítvány bevezetése csak lehetőség volt a tagországok számára, nem kötelező alkalmazni. A Tempus Közalapítvány a minőségelvű megközelítés és a pályázati rendszer egyszerűsítése melletti elkötelezettsége okán egyrészt kezdettől fogva részt vett a tanú-

sítvány feltételeinek kidolgozásával foglalkozó brüsszeli munkacsoportban, másrészt az első évtől, 2009-től bevezette ezt a pályázati lehetőséget a Leonardo mobilitási programon belül.

Az első, 2009. február 6-i határidőre összesen 26 intézmény adott be 37 olyan mobilitási pályázatot, amelyek esetében tanúsítvány elnyerésére is pályázott.

Mivel a támogatási feltételek ezen pályázat esetében szigorúbb követelményeket határoznak meg – egyrészt az Európai Bizottság útmutatása alapján, másrészt a nemzeti irodák is jogosultak szigorítani a követelményeken – így összesen 12 intézmény 16 pályázatra épülő tanúsítványát támogatták a szakértők.

A 4 évre szóló tanúsítványok átadására a 2009. évi projektmenedzsment szemináriumon került sor.

2007. évi Leonardo mobilitási projektek lezárult eredményei

A 2007. évi pályázati forduló különösen fontos, hiszen ez volt az új programszakasz, az Egész életen át tartó tanulás programnak az első megmérettetése.

Az átállás miatt a szokásosnál később, 2007. március 30-án volt a beadási határidő, amelyre összesen 197 pályázat érkezett be irodánkhoz, melyből összesen 139 pályázatot ítelt támogatásra a Tempus Közalapítvány kuratóriuma. A legtöbb pályázat a korábbi évekhez hasonlóan a szakmai alapképzésben részt vevő fiatalok csoportjában érkezett. Ezt követi a szakképzési szakértők célcsoportja, a sort pedig a munkavállalók, munkanélküliek csoportja zárja.

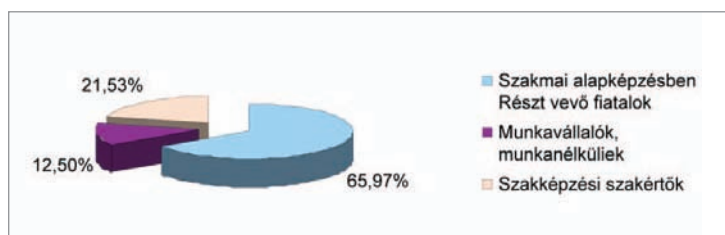
A megvalósulás némileg eltér a fenti eredményektől: a nyertes projektek közül 3 került visszamondásra (2 a szakmai alapképzésben részt vevő fiatalok, 1 pedig a munkavállalók, munkanélküliek célcsoportjában), a Tempus Közalapítvány pedig további 5 tartaléklistás projektet tudott támogatni. Így végül 141 projekt kapott támogatást és tudta megvalósítani mobilitási projektjét.

A 2007. évi Leonardo mobilitási pályázatok végleges eredményei

	Szakmai alapképzésben részt vevő fiatalok	Munkavállalók, munkanélküliek	Szakképzési szakértők	Összesen
Beadott pályázatok száma	124	27	46	197
Támogatást nyert	95	17	28	139
Tartaléklistára került	11	5	7	23
Visszamondott	2	1	0	3
Tartalmi okból elutasított	19	4	10	33
Formai hibás	0	1	1	2
Megvalósult	93	17	31	141

A megvalósult pályázatok célcsoport szerinti megoszlása

A 2007. évi pályázati forduló nyertes pályázatainak célcsoportok szerinti megoszlása (%)

A pályázati keretek lekötése és felhasználása

A 2007-es évben a rendelkezésre álló költségvetési keret 2 939 521 euró volt. A minőségelvű megközelítést figyelembe véve a Tempus Közalapítvány Kuratóriuma a 75%-ot elért minősítésű pályázatok támogatását hagyta jóvá, így a támogatott projektek aránya 70%-os volt. A lekötött támogatás pedig kicsit több, 2 991 570 eurót jelentett, vagyis az első évben a Leonardo mobilitási projektek esetében a Tempus Közalapítvány valamelyest túllépte a rendelkezésre álló keretet, de mivel a megvalósítás során mindig keletkeznek ún. maradványösszegek, így 2009 végén, a projektek zárását követően a Tempus Közalapítvány végül 2 838 875,89 eurót fogadott el elszámolt támogatásként.

A 2007. évi projektek 2007. július 1-től 2009. május 31-ig, vagyis összesen 23 hónapig futhattak.

Kiutazók száma

A kiutazók száma a célcsoportokat tekintve az alábbiak szerint alakult a 2007. évi lezárt pályázati fordulóban.

A 2007. évi Leonardo mobilitási pályázatok keretében kiutazók végleges száma

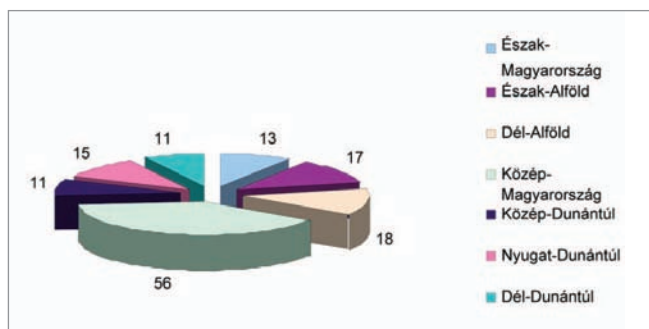
	Részvevők száma	Ebből a hátrányos helyzetű kiutazók száma	Kísérők száma
Szakmai alapképzésben részt vevő fiatalok	1190	433	182
Munkavállalók, munkanélküliek	204	0	2
Szakképzési szakértők	229	0	0
Összesen	1623	433	184

Összességében – a kísérőkkel együtt – 1807 fő vehetett részt kiutazóként a 2007. évi Leonardo mobilitási projektekben. Az előző évekhez hasonlóan a szakmai alapképzésben részt vevő fiatalok célcsoportja a legaktívabb mobilitás szempontjából: ebben a célcsoportban a legnagyobb a beadott és nyertes pályázatok száma, ennek a csoportnak a legnagyobb a támogatási igénye, valamint ezzel együtt a kiutazók száma is.

Fontos kiemelni, hogy a szakmai alapképzésben részt vevők immáron igen nagy százaléka (36%) a hátrányos helyzetű fiatalok közül került ki. 2007-től hátrányos helyzetű kiutazóra magasabb támogatás már csak ebben a célcsoportban pályázható. Az Európai Unió a fogyatékkal élők tekintetében tesz különbséget a résztvevők között és ad magasabb megélhetési támogatást, míg a Tempus Köz-alapítvány a szociális értelemben vett hátrányos helyzetet is figyelembe veszi a megítélhető támogatás szempontjából. (A program szabályai szerint magasabb megélhetési támogatás számolható el a hátrányos helyzetű résztvevők után – ezzel is ösztönözve a pályázó intézményeket, hogy ilyen tanulókat vonjanak be a programba.)

Összességében akár a kiutazók, akár a projektek számát tekintve azt mondhatjuk el, hogy az új programszakaszra történő átállás nem befolyásolta a program sikerességét. A hallgatók célcsoportja ugyan a szektorok szerinti elkülönülés miatt 2007-től az Erasmus program része lett, de a többi célcsoportban növekedett a résztvevők száma.

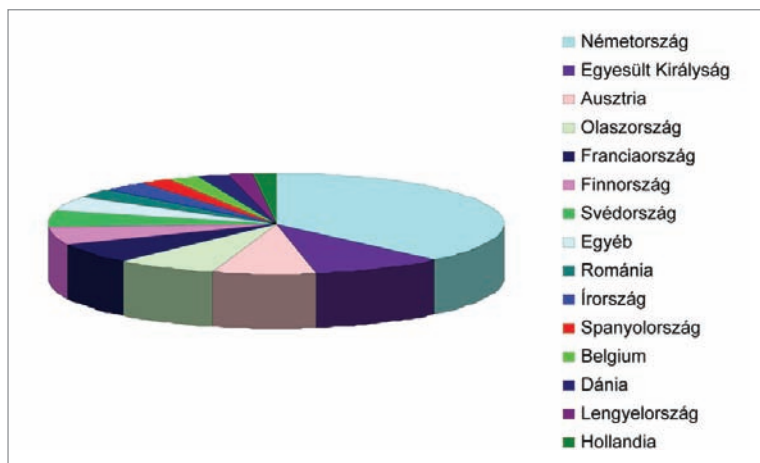
A 2007. évi támogatott Leonardo mobilitási pályázatok régióinkénti megoszlása

A megvalósított projektek régióinkénti megoszlása évek óta ugyanazt a tendenciát mutatja. A legaktívabb továbbra is Közép-Magyarország (ezen belül is Budapest), mely terület 2007-ben a projektek 39%-át tudhatja magáénak. A sorban következik a két alföldi régió, melyek együttesen a projektek 24%-ának biztosítottak kiindulópontot. A legkevésbé aktív címet 2007-ben is a Dél-Dunántúli régió kapta.

Célországokénti megoszlás

A 2007. évi támogatott Leonardo mobilitási pályázatok keretében kiutazók megoszlása célországok szerint

A projektekben megvalósított kiutazások célországokénti megoszlása sem hozott sok újdonságot 2007-ben. A népszerűségi lista elején továbbra is toronymagasan Németország áll, jóval lemaradva mögötte, de még mindig igen sok kiutazóval Ausztria is ott van az élmézőnyben. Ebből egyértelműen látszik, hogy bár az angol mint munkanyelv az általánosan megjelölt a projektekben, de a német nyelvterületek sem veszítenek jelentőségükből. A második legtöbb kiutazóval az Egyesült Királyság rendelkezik. Az angol nyelvterületet reprezentálják továbbá a Finnországba, Svédországba, Dániába irányuló gyakorlatok is.

A kiutazások átlagos hossza

A kiutazások hosszánál a 2007-es évre végleges adatok állnak rendelkezésünkre.

A szakmai alapképzésben résztvevők kinntartózkodási időtartam szerinti %-os megoszlása

Kiutazás hossza	Résztvevők megoszlása
2 hét	21,92%
3-5 hét	45,25%
6-9 hét	14,25%
10-13 hét	13,17%
14-26 hét	5,00%
Több, mint 26 hét	0,42%

A legtöbb kiutazó ebben a célcsoportban a 3 és 5 hét közötti időtartamban valósult meg. Így elmondható, hogy a szabályok szerinti minimum időtartamot a gyakorlatok legnagyobb része meghaladja, annak ellenére, hogy a második legtöbb kiutazás 2 hetes.

A munkavállalók, munkanélküliek kinntartózkodási időtartam szerinti megoszlása

Kiutazás hossza	Résztvevők megoszlása
2 hét	1,01%
3-5 hét	32,83%
6-9 hét	3,54%
10-13 hét	33,84%
14-26 hét	19,19%
Több, mint 26 hét	9,60%

A munkavállalók és munkanélküliek célcsoportjában a célcsoport jellegéből fakadóan a hosszabb kiutazások a jellemzőek. A legnépszerűbb kinntartózkodási időtartam a 10 és 13 hét közötti volt, közel ugyanynyi kiutazás valósult meg 3-5 hetes időtartamban is.

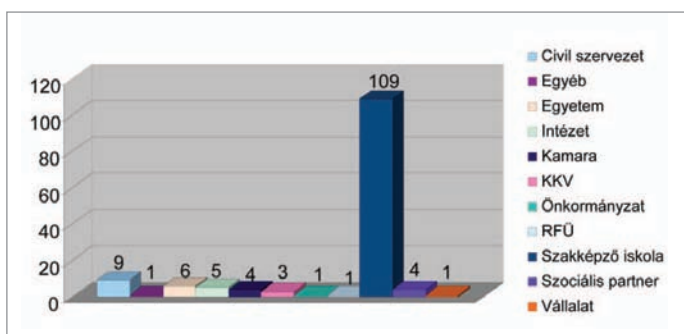
A szakképzési szakértők kinttartózkodási időtartam szerinti megoszlása

Kiutazás hossza	Részvevők megoszlása
1 hét	75,34%
2 hét	20,63%
3 hét	3,14%
4 hét	0,90%

A szakképzési szakértőknél a legnépszerűbbek a szabályok szerinti minimum időtartamú, 1 hetes kiutazások. 2 hetesnél hosszabb kiutazás ebben a csoportban nagyon elenyésző számmal fordul elő, összesen a 2007-es évben 9 ilyen kiutazásról lehet beszámolni. A maximális időtartam ebben a célcsoportban 6 hét, de ezt egyik projekt sem használta ki, 4 hétnél hosszabb időtartamra nem terveztek tanulmányutat egyik projektben sem.

A mobilitási pályázatok intézményi háttere

A 2007. évi támogatott Leonardo mobilitási pályázatok intézménytípus szerinti megoszlása

A mobilitási pályázatok intézményi háttere a 2007-es pályázati fordulóban lényegében nem változott a korábbi évekhez képest. A legnagyobb arányban továbbra is a szakközép- és szakiskolák valósítanak meg Leonardo mobilitási projekteket szakmai alapképzésben részt vevő fiatalok, valamint szakképzési szakértők részére. A többi intézménytípus csekély mértékben van jelen, közülük kiemelhetjük a civil szervezeteket, valamint az egyetemeket és egyéb oktatási intézeteket, akik viszonylag magasabb arányban pályáztak és nyertek mobilitásra támogatást. Ezek az intézménytípusok jellemzően a munkavállalók, munkanélküliek célcsoportjában pályáznak.

3.2 Leonardo partnerségek

A 2008-ban indult új Leonardo pályázati forma célja az egymástól tanulás, jó gyakorlatok átvétele, közös tapasztalatok cseréje szakképzési témában. A pályázattípus átmenetet képez a Leonardo mobilitás és az innovációtranszfer pályázattípusok között.

A kétéves projektek során több ország partnerintézményei működnek együtt, egy adott témára koncentrálnak kiutazásokat szerveznek egymáshoz, megbeszéléseket, projekttalálkozókat tartanak, közösen dolgoznak egy kisebb projekteredményen, mely lehet tanulmány, honlap, CD, konferencia, képzési anyag stb. Az együttműködő felek a projekt futamidejének további részében saját intézményükben dolgoznak az adott témán, majd az elért tapasztalatokat összegzik, értékelik, megosztják, terjesztik.

A projektek valamennyi szakképzésben érintett intézmény számára nyitottak. A támogatott együttműködésekben a szakképzésben tanulók aktív részvételére, tanulók és oktatók közös projekt munkájának megvalósítására, a képzőintézmények és a vállalati szféra kooperációjára is lehetőség van.

A 2009-es beadási határidőre 56 pályázat érkezett, ez 10%-kal több, mint az előző évben. Ez a munkatervünkben előirányzott pályázati szám 93 %-át teszi ki. A magyar koordinátor által irányított projektek aránya megfelelő, az összes beadott pályázat 14%-a.

A magyar koordinátorok által elkészített pályázatok minősége többnyire az európai átlag felett végzett, sajnos azonban többet a partnerek formai hibája vagy a partnerországok költségvetési keretének szűkössége miatt kellett elutasítanunk. A pályázatok jó minőségének javítását szolgálta a pályázati szeminárium, valamint több személyes konzultáció.

A pályázatok tartalmi bírálata kizárólag a partnerség koordinátorának országában történt, azonban a szerződést már az egyes partnerekkel a saját Nemzeti Irodájuk kötötte meg. A közös európai bírálati lapon végzett értékelések alapján az Európai Bizottság egy európai rangsort állított fel. A rangsorban a legtöbb pontot elért projekttől „lefelé” haladva az egyes Nemzeti Irodák költségvetésük határáig támogathatták pályázóikat – amennyiben azok a megadott minőségi szintet elérték. A bírálat eredményeként végül 25 magyar intézmény kaphatott támogatást, ebből 24-el (2 magyar koordinátor, 22 magyar partner intézmény) szerződöttünk le együttesen 360.000 EUR értékben, ez 6%-kal több az előirányzott költségvetésnél. Az összes pályázat együttes támogatási igénye 833 000 € volt.

A nyertes hazai projektek együttesen 398 mobilitást, azaz külföldre történő kiutazást vállaltak, ez átlagban 17 mobilitást jelent projektenként. Összességében elmondható, hogy a minimum 4 mobilitást tervező projektekre kicsi az igény, a projektek kétéves futamideje alatt a nagyobb számú mobilitások megvalósítását tartják hatékonynak a pályázók. A projektek legnagyobb részében az angol a munkanyelv.

A pályázatok többségének igen jó a színvonala, a maximális bírálati pontszám több mint 75 százalékát elérték. Sajnos több magyar koordinátor által benyújtott pályázat is akadt, mely tartalmilag kimagaslónak bizonyult, azonban a partnerek formai hibája, vagy a partnerországok költségvetési keretének szűkösége miatt nem kaphatott támogatást.

Benyújtott és elfogadott pályázatok intézménytípusok szerint

	Benyújtott pályázat	Elfogadott pályázat
Szakképző intézmény	19	7
Felsőoktatási intézmény	5	1
Képzőközpont	5	3
Alapítvány	6	2
Egyesület	5	4
Szakmai szervezet	6	3
Vállalat	8	3
Kamara	2	1
Összesen	56	24

Az előző évhez hasonlóan jó tendencia, hogy sikerült a programba nagy számban új intézményeket is bevonni, hiszen a nyertes intézmények 54 százaléka korábban még nem valósított meg főpályázóként se Leonardo mobilitási, se innovációs projektet. Az összes beadott pályázatot tekintve még jobb ez az arány, a pályázók 63%-a új intézmény.

A pályázatok földrajzi megoszlását tekintve javult a helyzet – a beadott pályázatoknak csak 30%-a érkezett a fővárosból. Az elfogadott projektekben ennek ellenére nagyobb arányban jelennek meg (52%) a budapesti intézmények.

A többi régió megjelenése kiegyenlített, bízunk benne, hogy ez az általunk szervezett, minden fontosabb térséget érintő információs kampánynak is köszönhető. A projektek 80%-ában megyeszékhelyen található intézmény nyert el Leonardo partnerségek támogatást. A kisebb városok, falvak intézményeinek aránya a tavalyi évhez képest javult.

A 24 nyertes projektből 15-ben tanulókat is bevonnak a kiutazásokba, ahol aktív szerepet kapnak (pl.: projektmunka, gyakorlati feladatok, értékelés, tesztelés stb.). Azokban a projektekben, ahol a kiutazó tanulók szakmai feladatokat, gyakorlatot is végeznek, lehetőség van az Europass mobilitási igazolvány igénylésére és kiállítására és ilyen módon történő elismerésére.

A projektek témáikat, szakterületüket tekintve nagyon széles skálán mozognak: 3 projekt a tanárképzést, 2 a munkaerőpiac, munka világának témáját jelölte meg, de a legtöbb témája nagyon specifikus: gépészet és fémfeldolgozás, jog, művészetek, erdőgazdálkodás, egészségügy, turizmus, vendéglátás. A nemzetközi bírálat eredményeként több olyan projekt is támogatást nyert, mely kisebb mértékben kapcsolódik a szakképzéshez, ennek ellenére érdekes és hasznos témákat ölel fel (pl.: környezetvédelem).

Úgy ítéljük meg, hogy a pályázattípus második éve is sikeresnek bizonyult, egyre nagyobb az érdeklődés a Leonardo partnerségek iránt, ezt a növekvő pályázati számok is igazolják. Ezek az együttműködések lehetőséget jelenthetnek azon intézmények számára, melyek még nem rendelkeznek tapasztalattal a nemzetközi együttműködések terén, azonban szívesen tanulnának külföldi partnerintézményektől, szeretnének európai kapcsolatrendszert kialakítani és a későbbiekben nagyobb projektekben szerepet vállalni. A pályázattípus kiváló keretet biztosít arra, hogy a szakképzés terén tevékenykedő, eltérő típusú intézmények is együttműködjenek, biztosítva ezzel a képzés és a munkaerőpiac párbeszédének lehetőségét is.

3.3 Leonardo innovációtranszfer

Az *innovációtranszfer* pályázattípus keretében nyújtott támogatás célja, hogy korábbi Leonardo da Vinci vagy egyéb projektek, illetve nem projekt keretben történt fejlesztések innovatív eredményeit vagy tartalmait adaptálják és beépítsék a köz- vagy magánszférában működtetett szakképző intézmény kínálatába, a képzési rendszerbe nemzeti, helyi, regionális vagy ágazati szinten, és ezáltal vonzóbbá tegyék a szakképzési rendszert, javítsák a szakképzés hatékonyságát és a munkaerőpiac igényeinek való megfelelést. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a támogatás lehetőséget biztosít más ország területén bevált, olyan innovatív tananyagok, módszerek átvételére és jó gyakorlatok adaptálására, amelyek hazai szinten újdonságnak számítanak, és a nemzeti szakképzési rendszerbe fenntartható módon beépíthetők. Az adaptáció folyamata tartalmazza a felhasználói kör igényeinek elemzését és a választott jó gyakorlat átdolgozását, hogy megfeleljen a szükségleteknek, illeszkedjen az új nyelvi, szocio-kulturális környezethez, és magában foglalja az új ágazatban vagy célcsoportban való kísérleti kipróbálást is. A projektek megvalósítása során a fenntarthatóság, a szakképzési rendszerbe való beépülés fokozott szerepet játszik.

A pályázatokat a partnerség nevében a főpályázó intézmény nyújtja be saját nemzeti irodájához. A bírálati folyamat – az új programszakaszban bevezetett gyakorlat szerint – a főpályázó országában, nemzeti szinten történik egységes, európai szempontrendszer alapján. Valamennyi pályázatot két szakértő értékeli, nagy véleménykülönbség esetén harmadik bírálat lehet szükséges. A szakértők értékelése alapján kialakult bírálati listát Magyarországon a Szakképzési Tanácsadó és Kiértékelő Bizottság javaslata alapján a Tempus Közalapítvány kuratóriuma hagyja jóvá, majd az Európai Bizottság a kettős finanszírozás elkerülése végett összeveti a nemzeti listákat, és jóváhagyja azokat.

2009-ben az innovációtranszfer pályázatok támogatási kerete eredetileg 2.274.000 euró volt. Ez a 2008. évhez képest alig jelentett növekedést. Az egyes pályázattípusok támogatási kerete azonban szükség esetén alprogramon belül átcsoportosítható más pályázattípusra vagy max. 10% mértékben más alprogramra.

Ebben az évben összesen 11 innovációtranszfer pályázatunk érkezett, ami az előző évhez képest (26 db) jelentős visszaesést mutat. Ennek oka lehet egyrészt a külső körülmények változása a pályázati kör előkészítése idején (gazdasági és intézményi változások stb.), másrészt a program dokumentációjának változása, amely jelentős késéseket eredményezett azok nyilvános megjelentetése során.

A formai bírálatot a nemzeti iroda munkatársai végezték. A beérkezett pályázatok formailag érvényesek voltak.

Ennek megfelelően mind a 11 pályázat tartalmi értékelésre kerülhetett. Az értékelés eredménye a következőképpen alakult: 3 pályázat kapott *kiváló* minősítést, 3 *jó* minősítést, 2 *megfelelő*, 2 *gyenge* és 1 pedig *nagyon gyenge* minősítést. A bírálati eredmények alapján 7 pályázat esett a támogatható kategóriába: 3 *kiváló*, 3 *jó* és 1 *megfelelő*. Bár a támogatási keret lehetővé tette volna mind a 7 pályázat támogatását, a Szakképzési Tanácsadó és Kiértékelő Bizottság minőségi szempontok alapján csak a 6 *kiváló és jó minősítésű pályázatot javasolta támogatásra*, a megfelelő minősítésű pályázat pedig elutasításra került. Ez a támogatási keretből összességében 1.362.669,- Euró lekötését jelentette, 911.331,- Euró pedig felszabadult.

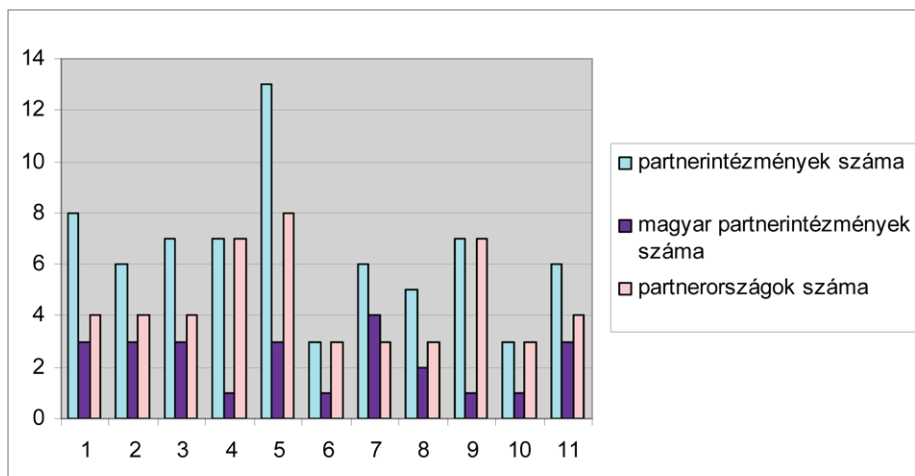
Mivel az Egész életen át tartó tanulás programban a lekötetlenül maradó támogatási összegek egy pályázattípuson belül átcsoportosíthatóak, a fennmaradó támogatási keretet a nemzeti iroda az alábbi három akcióra használta fel

1. Leonardo mobilitási pályázatok
2. Leonardo partnerség pályázatok
3. Grundtvig felnőtt tanuló műhelyek és Grundtvig időskorú önkéntes projektek pályázatok

Bár a Leonardo program a szakmai alap- és továbbképzésre irányul, a pályázó intézmények típusa igen változatos: 3 egyetem, 4 KKV, 1 közhasznú alapítvány, 1 közhasznú társaság, 1 pedagógiai intézet és 1 kereskedelmi kamara.

Az innovációs projektek jellemzője a színes, viszonylag nagy partnerség. A korábbi évek tapasztalatai alapján a pályázók felkészítésénél hangsúlyoztuk, hogy az eredmények fenntarthatósága és nemzeti szakképzési rendszerbe illeszkedése kapcsán fontos szerepet játszik a nemzeti partnerség, és a külföldi partnerek részvételét elsősorban a termék tulajdonjoga, valamint a szakterületen való gyakorlat indokolja. Hatékonyabb munkát tesz lehetővé ebben a pályázattípusban a jól körülhatárolt transzfer és a szükséges feladatokat ellátni képes, kis méretű külföldi partnerség. A 2009-es évben a pályázók törekedtek nemzeti partnerség kialakítására, amint az alábbi ábra mutatja.

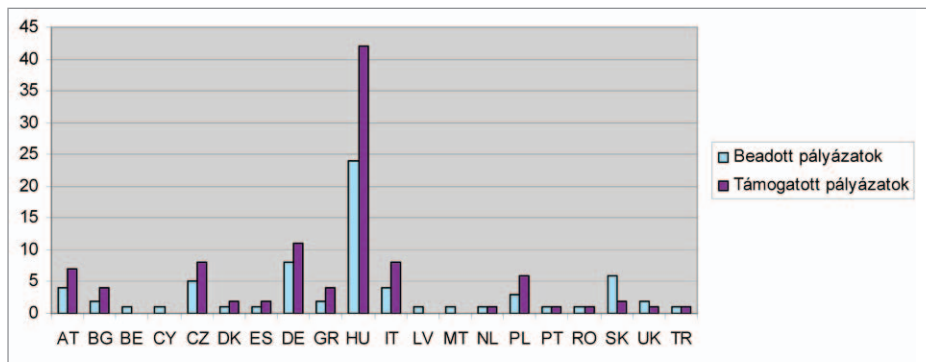
A partnerségek mérete a 2009. évben benyújtott pályázatokban

Természetesen mindkét funkcióban (átadó, illetve átvevő partner) több intézmény is megjelenhet. A következő ábra azt mutatja, hogy az egyes, a programban részt vevő országok közül hány intézmény szerepel partnerként a beadott projektekben. Az iroda által javasolt rendszert a pályázók előtérbe helyezték, és törekedtek jól körülhatárolt jó gyakorlatok, eredmények adaptációjára, a szükséges méretű nemzetközi partnerség közreműködésével a hatékonyság érdekében. Az ábra alapján látható, hogy ebben az évben Németország áll az első helyen, emellett Olaszország, Csehország és Ausztria jutott fontos szerephez a transzfer forrásaként.

A magyar partnerek viszonylag magas száma egyes pályázatoknál azt jelzi, hogy nemzeti szinten több hasonló profilú intézményt, szociális partnert, illetve az átvételben különböző szinten érdekelt intézményeket is bevontak.

A program operatív céljai nem változtak az előző évhez képest.

Leonardo célok:

- a) a képzésben részt vevők támogatása európai munkaerőpiacon való részvételüket elősegítő tudás, készségek, képességek elsajátításában;
- b) minőség- és innováció fejlesztések támogatása a szakképzési rendszerek, intézmények, gyakorlatok területén;
- c) a szakképzés és a mobilitás vonzerejének növelése.

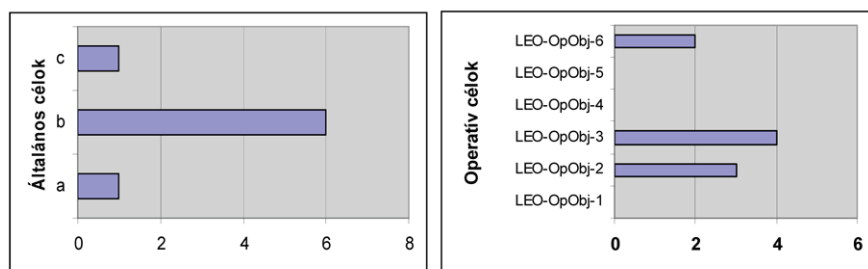
Operatív célok:

- LEO-OpObj-1 a szakmai alap- és továbbképzésben részt vevők mobilitásának minőségi fejlesztése és mennyiségi növelése Európa-szerte, azzal a céllal, hogy a vállalati gyakorlatok száma elérje az évi legalább 80.000 főt az Egész életen át tartó tanulás program végéig
- LEO-OpObj-2 oktatási és képzési szolgáltatásokat nyújtó intézmények és szervezetek, vállalatok, szociális partnerek és egyéb releváns szervezetek közti európai szintű együttműködések minőségének fejlesztése és mennyiségének növelése
- LEO-OpObj-3 innovatív gyakorlatok kifejlesztésének és átvitelének, beleértve az országok közti innovációtranszferet is, elősegítése a szakképzés területén (kivéve a felsőfokú szakképzést)
- LEO-OpObj-4 a képesítések és kompetenciák (a nem formális és informális tanulás során megszerzettek is) átláthatóságának és elismerésének javítása
- LEO-OpObj-5 a modern idegen nyelvek tanulásának ösztönzése
- LEO-OpObj-6 az egész életen át tartó tanulásához kapcsolódó innovatív IKT¹⁰-alapú tartalmak, szolgáltatások, módszertan és gyakorlatok fejlesztésének támogatása.

A program célkitűzései és az operatív célok közül többet is meg lehet jelölni, ezzel magyarázható, hogy az összes megjelölt cél száma magasabb, mint a nyertes pályázatok száma. Az általános célok közül a b) célkitűzés, illetve az operatív célok közül a LEO-OpObj-3 célkitűzés kiemelkedő megjelenése a pályázati akció jellegéből adódik: az innovatív tartalmak átvétele jelenik meg döntően. A LEO-OpObj-2 célkitűzés, azaz a különböző szereplők közötti együttműködés javítása, a széles körű magyar partnerségek részvételével függ össze.

Az alábbi két ábra mutatja a megjelölt általános és operatív célok arányát a nyertes pályázatokban.

Általános és operatív célok a nyertes pályázatok között 2009-ben

¹⁰IKT – információs és kommunikációs technológiák

A 2009-es évben közzétett stratégiai prioritások csupán annyiban változtak előző évihez képest, hogy a tanulási környezet javítására vonatkozó prioritást az Európai Bizottság ebben az évben elhagyta.

Európai prioritások:

1. prioritás: A kompetenciák és végzettségek átláthatósága és elismerése
2. prioritás: A szakképzési rendszerek és gyakorlatok színvonalának és vonzerejének növelése
3. prioritás: A szakképzésben részt vevő tanárok, képzésvezetők és oktatók készségeinek és kompetenciáinak fejlesztése
4. prioritás: A munkaerőpiacon jelen lévő felnőttek készségeinek fejlesztése
5. prioritás: A veszélyeztetett csoportok kompetenciaszintjének emelése

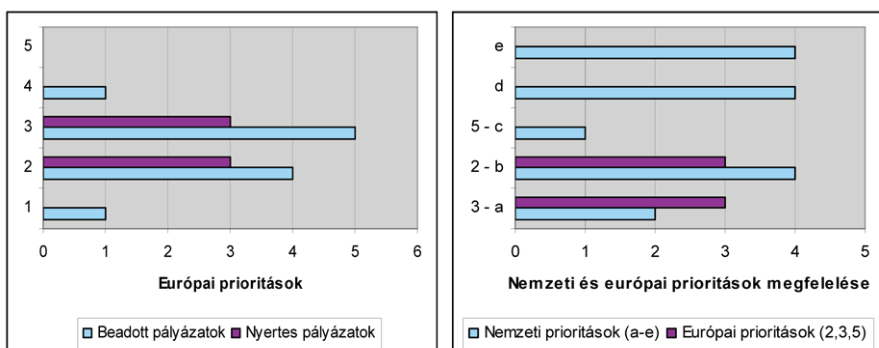
A 2009-es felhíváshoz kapcsolódóan a Nemzeti Iroda 5 nemzeti prioritást jelölt meg, 3 szakmait, melyek az európai prioritásokhoz kapcsolódnak, valamint 2 adminisztratív jellegűt:

- a) A szakképzésben részt vevő tanárok, képzésvezetők és oktatók készségeinek és kompetenciájának fejlesztése (azonos a 3. európai prioritással).
- b) A szakképzési rendszerek és gyakorlatok színvonalának és vonzerejének növelése (2. európai prioritás egy része): magas színvonalú szakképzési formák kialakítását kell segíteniük, amelyek megkönnyítik a munkába és/vagy a további magasabb szintű oktatásba való átmenetet, és segíteniük kell a pályaorientációt és tanácsadást valamennyi szinten.
- c) A veszélyeztetett társadalmi csoportok kompetencia szintjének emelése (5. európai prioritás egy része): a demográfiai változás által okozott problémák kezeléséhez kapcsolódó tevékenységek, pl. az idősebb munkavállalók foglalkoztatásának fenntartása.
- d) Olyan pályázatok, amelyeknek a célja olyan korábbi eredmények átvétele, amelynek kifejlesztésében magyar intézmények nem vettek részt.
- e) Olyan pályázatok, amelyekben a munkaadók (cégek) közvetlenül részt vesznek az innovációtranszferben.

A pályázatok nemzeti prioritásokkal való összhangja nem pályázati feltétel, azonban a pályázat bírálata során előnyt jelent, ha pályázat valamely nemzeti prioritásnak megfelel.

A következő két ábra mutatja az európai és nemzeti prioritások arányát a nyertes pályázatok között.

Európai és nemzeti prioritások megoszlása 2009-ben a beadott és nyertes pályázatok között

Ebben az évben a legtöbben a kompetenciafejlesztést célozták meg, és magas számban választották a pályázók a szakképzés minőségének és vonzerejének növelését. A fenti diagramok azt is mutatják, hogy nem minden pályázó tudta értelmezni az európai és nemzeti prioritások viszonyát, hiszen a három szakmai nemzeti prioritás az európai prioritásokhoz kapcsolódnak, azok egy-egy aspektusát emelik ki. Így több pályázat esetében is előfordult, hogy nincsenek összhangban a megjelölt európai és nemzeti szakmai prioritások. Ezek a hibák a pályázat értékelésében hátrányként nem jelentek meg, de ezek a projektek az értékelés során a nemzeti prioritáshoz való jó illeszkedés esetén adható plusz pontszámot veszítették el.

A 2009-ben lezárult Leonardo innovációtranszfer és kísérleti projektek

A 2006-ban támogatott Leonardo kísérleti projektek mindegyike a maximális futamidőre pályázott, így tevékenységeiket 2008 decemberében fejezték be, a projektek 2009-ben zárultak le. A 2007-ben támogatást nyert Innovációtranszfer pályázatok közül egy nyertes volt, mely a rövidebb, 15 hónapos futamidő miatt már 2009-ben lezárult. A többi 7 támogatott innovációtranszfer projekt záró beszámolóinak feldolgozása jelenleg folyamatban van.

A projektek jellemzői

A 2006-os kísérleti projektek céljukat tekintve a következő arányban kívántak hozzájárulni a Leonardo program céljához: 6 projektben jelölték az a) *szakmai készségek és a szakmai tudás fejlesztése különösen fiatalok körében*, 4 projektben a b) *a szakmai továbbképzés fejlesztése, míg 2 projektben a c) újítások (innováció) támogatását*.

A program prioritásait tekintve csaknem mindegyik projekt a 3. prioritáshoz kapcsolódott: *a releváns és innovatív e-learning tartalmak fejlesztéséhez*, 1-1 projekt irányult az 1. és a 4. prioritásra: *az átláthatóság elősegítésére*, illetve *a tanárok és képzők továbbképzésére*. Az e-learning tananyagok fejlesztésével a korábbi évek tendenciája folytatódott ezzel: a pályázók hangsúlyosabbnak érezték a technológiai újítást, mint a tervezett képzések szakmai tartalmának kapcsolatát valamelyik prioritással, illetve könnyebben tudták elképzeléseiket az általánosabb megközelítésű prioritás keretei közé illeszteni, mint egy konkrétabb tartalmi megfogalmazású prioritáshoz.

A 7 projekt tartalmilag nagyon különböző szakterületekre irányult. Az alkalmazott eszközök közül – az európai tendenciáknak megfelelően – az e-learning magasodott ki, ezzel együtt azonban a pályázatok témája rendkívül sokszínű volt. A megvalósított pályázatok a következő témákat fedték le: kis- és középvállalkozások képzése (1), műszaki terület (2), szociális szféra (1), turizmus (1), vegyipar (1), egészségügy (1).

A projektek több mint fele (5) *kifejezetten nagy partnerségek együttműködésére épült (8-10 partner)*, ez részben azzal függ össze, hogy a koordináló intézményen kívül *további magyar szervezetek is szerepet vállaltak* a megvalósításban. A többi három (köztük az innovációtranszfer) projekt 5, illetve 6 szervezet közreműködésével valósult meg.

Az **innovációtranszfer projekt** a Leonardo program 2007. évi b) célkitűzéséhez kapcsolódott, vagyis *a minőség és az innováció fejlesztéséhez a képzésben és a gyakorlatban*. Prioritásként az 1. számút jelölték meg, mely *a szakképző rendszerek és gyakorlatok minőségének javítását célozta*. Témáját tekintve médiszakemberek továbbképzésére irányult.

A projektmegvalósítás tapasztalatai

A hét *kísérleti projekt* közül csupán kettő tudta a tervezett futamidőn belül elérni céljait, és kidolgozni a tervezett termékeket. 5 esetben kérték a futamidő meghosszabbítását 3 hónappal, mivel részben többletfeladatok vállalása miatt, részben azért, mert az eredetileg tervezett tevékenységeket nem tudták befejezni a szerződéses időszak végéig. 2 esetben változott a partnerség összetétele egy vagy több partner kilépése miatt.

Az *innovációtranszfer projektet* eredetileg 1 évesre tervezték, a promóter elképzelése szerint a megvalósítást az iskolaévhez igazították volna, ám mivel a munkákat csak késéssel tudták elkezdni, 3 hónapos hosszabbítást kértek.

Összességében elmondható, hogy a módosításoknak köszönhetően a projektek nagy részét sikerült jó eredményekkel lezárni. Két esetben azonban a koordináló intézményen belüli nehézségeket (személyi változások), illetve a partnerségen belüli problémákat nem sikerült kellő időben orvosolni, így az elkészült termékek viszonylag alacsony színvonalúak.

A termékek minősége

A záró beszámoló értékelése során *kettő projekt* minősítése volt megfelelő, közülük egynek a terméke nem felelt meg az eredetileg tervezettnek, mivel nem minden vállalt nyelven vált elérhetővé. Egy projekt gyenge minősítést kapott, mivel termékei az értékelés szerint az elvárhatónál alacsonyabb színvonalúak: személyi és partnerségbeli problémák miatt nehézségek árán tudták a projektet befejezni, valamint a megfelelő szakmai alapozás hiánya miatt az elkészült termékek közül a gyakorlatban egy sem használható (közelebb áll egy e-bookhoz, mint egy valódi, a pályázatban vállalt interaktív e-learning tananyaghoz).

További *négy* (köztük a 2007-es innovációtranszfer) *projekt jó* minősítést kapott és egy *projekt kiváló* minősítést kapott a termék minősége és a célcsoport igényeinek való megfelelése alapján.

Jó gyakorlatok

A HU/06/B/F/PP-170027, a Petrik Lajos Két Tanítási Nyelvű Vegyipari, Környezetvédelmi és Informatikai Szakközépiskola által vezetett *kísérleti projekt* nagyon fontos témát célozott meg a természettudományos szakképzés területén, új módszereket és tananyagokat dolgoztak ki a tanulók szakmai kompetenciáinak fejlesztésére. A termékek újnak és innovatívnak mondhatók európai szinten is. A probléma-orientált tevékenységekre épülő kompetencia alapú tanulás az oktatásnak egy innovatív formája. A kidolgozott 32 probléma-orientált feladatot aktualizálták, és a célcsoport igényeihez igazították. A létrehozott PROBASE honlap felhasználóbarát, könnyen kezelhető még a kevésbé járatos Internet-használók számára is.

Az LLP-LdV-TOI-2007-HU-019 számú *innovációtranszfer projekt* promótere korábban még nem valósított meg Leonardo projektet, ennek ellenére munkamódszere nagyon hatékony és összeszedett volt. A projekt során nemcsak új képzési módszereket dolgoztak ki (ún. referenciaképzés), hanem az akadémiai képzést is megújították. A projekt másik nagy eredménye a Magyar Televízióval megvalósított szoros együttműködés, mely során a média-oktatással kapcsolatos igények nagyon gyakorlati módon fogalmazódtak meg, így a kialakított képzések a valós igényekre válaszoltak.

A 2006-os kör pénzügyi szempontból

E pályázati körben a korábbi évekhez viszonyítva nagyobb költségvetési igényű fejlesztésekre szerződtek a pályázók. Az eredetileg meghatározott támogatási keret 1.977.495 euró volt, de lehetőség adódott 1 tartaléklistás pályázat támogatására, így végül a leszerződött támogatási összeg 2.174.063 euró volt.

A projektek fele gazdálkodott 400.000 euró körüli költségvetésből, 3 projekt költségvetési kerete 300.000 euró körül volt, a rövidebb futamidejű innovációtranszfer projekt megvalósítása volt alacsonyabb költségigényű: 150.000 euró körüli. A pályázók általában a feltételek szerint biztosítható maximális támogatást kérték 25% önerő vállalásával.

A 2006. évi pályázati körben a végső megítélt támogatási összeg felhasználási aránya az elfogadott beszámolók alapján kedvezőtlen képet, azaz 85%-os felhasználást mutat, ami azzal magyarázható, hogy a projektek többségében a megvalósító szervezetek az eredetileg vállalt 25%-osnál jóval magasabb arányú önrészt biztosítottak.

A 2006-os Leonardo kísérleti projektek és a 2009-ben lezárult innovációtranszfer projekt

Pályázat száma	Futam-idő	Szerződés adatai			Projektzárás						
		Teljes költségvetés	Megítélt támogatás	Támogatási arány	Teljes költségvetés a záró beszámolóban	Nem elfogadott költségek (összes)	Elfogadott költségvetés	Önrész	Végső támogatás	Támogatási arány	Projekt értékelése
(hónap)	24	431 500	323 625	75%	410 052,36	898,67	409 153,69	108 311,87	300 841,82	73,53%	7
		298 647	223 610	74,87%	331 077,36	7 293,32	323 784,04	113 642,45	210 141,59	64,90%	5
HU/06/B/F/PP-170015	24	483 992,5	362 994,5	75%	468 211,81	1 764,57	466 447,24	121 400,37	345 046,87	73,97%	7
HU/06/B/F/PP-170019	24	497 804	373 351,5	75%	398 009,26	8 538,25	389 471,01	150 357,80	239 113,21	61,39%	4
HU/06/B/F/PP-170025	24	362 607	271 593	74,90%	344 686,76	1 071,63	343 615,13	87 058,02	256 557,11	74,66%	7
HU/06/B/F/PP-170027	24	452 573	339 428	75%	419 386,11	0	419 386,11	109 199,02	310 187,09	73,96%	9
HU/06/B/F/LA-170033	24	385 825	279 461	72,43%	335 307,72	48 669,48	286 638,24	103 092,36	183 545,88	64,03%	6
Összesített adatok		2 912 948,5	2 174 063		2 706 731,38	68 235,92	2 638 495,46	793 061,89	1 845 433,57		
LLP-LdV-TOI-2007-HU-019	15	151 726	113 700	74,93%	151 922,23	842,87	151 079,36	37 860,49	113 218,87	74,94%	8

3.4 Leonardo Előkészítő látogatások

A pályázattípus célja az Egész életen át tartó tanulás program Leonardo da Vinci alprogramjának keretében pályázni szándékozók segítése abban, hogy pályázatuk megírásához szükséges előkészítő látogatást tegyenek leendő partnerüknél, vagy hogy nemzetközi partnerkereső szemináriumon vegyenek részt ezzel elősegítve a leendő partnerek megtalálását.

A pályázattípus azon intézményeknek segít a partnerkeresésben, illetve a pályázat megírásában, melyek még nem vettek részt vagy már régen vettek részt a Leonardo programban, vagy elképzeléseik megvalósításához szükségük van partneri körük bővítésére.

Előkészítő látogatásra minden szakképzésben érintett intézmény pályázhat. Feltétel, hogy a pályázó intézménynek ne legyen az utóbbi 3 évben nyertes Leonardo projektje. Az elnyerhető támogatás maximuma 1000 € intézményenként, legfeljebb 1 főre (indokolt esetben 2 fő is utazhat), öt napnál nem hosszabb kinntartózkodásra. A támogatás az előkészítő látogatáshoz kapcsolódó utazási, biztosítási, megélhetési költségek vagy a partnerkereső szeminárium részvételi díjának fedezését szolgálja.

Eredmények

A 2010-es Leonardo pályázatok megírását elősegítő előkészítő látogatásokra a pályázati felhívás megjelenésétől kezdve a rendelkezésre álló források erejéig folyamatosan lehetett pályázni. A 2009-ben beadott, de a 2010-es LdV pályázati körhöz kapcsolódó előkészítő látogatások pályázattípusban 34 pályázat érkezett a Tempus Közalapítványhoz. Közülük 26 nyert támogatást, 6-ot utasítottunk vissza formai hiba miatt, 2 intézmény pedig visszalépett a támogatástól.

A nyertes pályázatokban igényelt támogatás összesen 53 718,5 € volt, melyből végül 39 064 €-t ítéltünk meg. Tehát az egy pályázatra jutó átlagos megítélt támogatás: 1 502 € (20 megvalósult pályázatban indoklás alapján két fő is utazott). Az igényelt támo-

gatási összeget a 26 nyertes pályázatból 7 esetben kellett csökkenteni. A csökkentés oka többnyire a nem kellően alátámasztott vagy szabálytalanul kialakított költségvetés volt. A pályázatok elutasításának oka leggyakrabban a formai hiba volt (pl. az intézménynek korábban már volt Leonardo pályázata).

A pályázati felhívás értelmében kétféle munkaprogram megvalósítására kerülhetett sor: saját szervezésű előkészítő látogatásra vagy szervezett partnerkereső szemináriumon való részvételre. A 2009-ben beadott, nyertes pályázatok 15%-a (4 pályázat) valósított meg partnerkereső szemináriumon való részvételt, a fennmaradó pályázatok kiutazói saját szervezésben utaztak külföldre.

A kiutazások célpontja többségében Németország volt a 2010-es kör előkészítését célzó pályázatok körében, azonban népszerű célpont volt Törökország és Csehország is. A nyertes pályázattal rendelkező intézmények 70%-a vidéki, amely kiemelkedőnek mondható, hiszen a Leonardo többi pályázattípusában az arány fordított. Az előkészítő látogatásokkal tehát sikerül ösztönözni azokban a térségekben lévő intézményeket is, ahonnan a nemzetközi kapcsolatok megteremtése eddig kevésbé volt hatékony. Az intézmények típusa kb. fele-fele arányban oszlik meg a szakközépiskolák/oktatási intézmények, valamint egyéb, pl. szakmai egyesületek, kft-k, alapítványok stb. között. A megpályázott kiutazások átlagos hossza 4,2 nap.

A 2009-es Leonardo Előkészítő látogatások célországai

Célország	Nyertes pályázatok száma
Németország	12
Törökország	3
Csehország	3
Franciaország	2
Észtország	1
Dánia	1
Lengyelország	1
Málta	1
Norvégia	1
Spanyolország	1

A pályázatok eredménye abban mérhető, hogy hányan adtak be valóban pályázatot Leonardo projekt megvalósítására, ill. hogy hányan nyertek. Ennek figyelembevételével elmondható, hogy a célkitűzés sikeres volt, nagy arányban születtek Leonardo pályázatok az előkészítő látogatások nyomán, a beadott pályázatok nagy százaléka pedig sikeresnek mondható a 2010-es pályázati kört előkészítők közül.

A Leonardo Előkészítő látogatások utóélete

Megvalósult előkészítő látogatás	Benyújtott Leonardo pályázat (mobilitás, innovációtranszfer és partnerség, 2010-es kör)	%	Nyertes Leonardo pályázat (2010, mobilitás)	Bírálati folyamatban (partnerség)	Bírálati folyamatban (innov.transzfer)
24	13	54	10	2	1

4. GRUNDTVIG

A Grundtvig pályázati akció célja, hogy európai együttműködések által elősegítse a felnőttoktatás európai dimenziójának kialakulását, illetve a felnőttoktatás minőségének és hozzáférhetőségének javítását, ezáltal elősegíti a felnőtt tanulók más kultúrákról szóló ismereteinek bővülését, társadalmi aktivitásuk erősödését. A Grundtvig akció elsősorban a szakmától független, általános ismeretek tanítását és tanulását támogatja, és nagy hangsúlyt helyez a felnőttkori tanulás esélyteremtő jellegére.

A GRUNDTVIG alprogram decentralizált része 2009-ben az alábbi pályázattípusokból állt:

- GRUNDTVIG Tanulási kapcsolatok
- GRUNDTVIG Felnőtt tanulói műhelyek
- GRUNDTVIG Időskorú önkéntes projektek
- GRUNDTVIG Asszisztensek
- GRUNDTVIG Felnőttoktatói mobilitás
- GRUNDTVIG Látogatások és cserék
- GRUNDTVIG Előkészítő látogatások

2009-ben a Grundtvig több új pályázati lehetőséggel is bővült (Grundtvig felnőtt tanulói műhelyek, Grundtvig időskorú önkéntes projektek és Grundtvig asszisztensek), melyek Magyarországon különösen népszerűnek bizonyultak.

4.1. Grundtvig Tanulási kapcsolatok

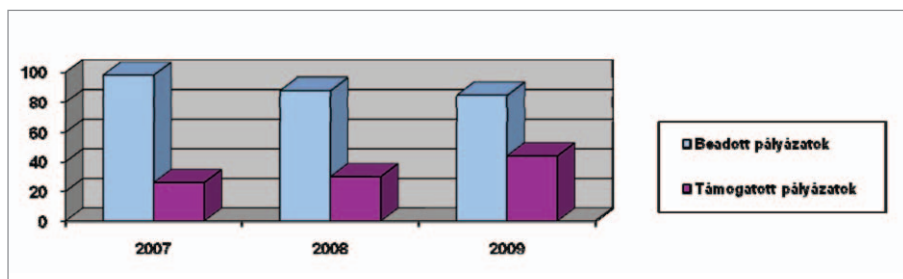
Ez a pályázati lehetőség elsősorban olyan intézmények részvételét támogatja, amelyek még nem rendelkeznek jelentős tapasztalatokkal a nemzetközi együttműködések és a projektmegvalósítás területén. A projektek célja az egymástól való tanulás, a szervezetek közötti tapasztalatcsere és a közös projektmunka megtapasztalása. A projektekben legalább három, a felnőttoktatásban érintett intézmény vesz részt, három különböző országból. 2007-től az együttműködések két évig tartanak, és a pályázók fix összegű átalánytámogatásban részesülnek. Az átalánytámogatás nagysága a projektpartnerek által vállalt mobilitások (a projekt megvalósításával összefüggő külföldi utazások)¹¹ számától függ.

Eredmények

2009-ben 85 beérkezett Grundtvig Tanulási kapcsolat pályázat közül 44 projekt kaphatott támogatást. Az előző évhez képest (2008-ban 88 a beérkezett, és 30 a támogatott pályázat) a pályázattípus iránt minimális mértékben csökkent az érdeklődés, ami részben az új pályázattípusoknak is betudható.

A támogatható projektek száma 2006-ról 2007-re a pályázás szabályainak változása miatt (nem egy évre, hanem egyszerre két évre lehet pályázni) csökkent, ám azóta, a Grundtvig költségvetés növekedésének és a 2009-ben bevezetett európai tartalékalapnak¹² köszönhetően újra emelkedik. Tehát a 2009-ben támogatott pályázatok száma azért emelkedhetett ilyen nagy mértékben, mert a beadott pályázatok jó minősége miatt Magyarország a közös európai tartalékalapból is részesült: nemcsak az általunk tartalékalapba tett összeget kaptuk vissza teljes mértékben, de azon felül is forráshoz jutottunk. Részben ezért is vált lehetségessé, hogy amíg 2008-ban erre a pályázattípusra 456 000 eurót tudtunk lekötni, addig 2009-ben 281 000 euróval több volt a megítélt támogatások végösszege.

A beadott és támogatott Grundtvig Tanulási kapcsolat projektek száma (2007–2009)

2007 óta a Tanulási kapcsolatok területén a támogatás odaítélésnek és elszámolásának tekintetében is jelentősen egyszerűsödtek a projektek pénzügyei, és a pályázás folyamata is egyszerűbbé vált. Az ezzel kapcsolatos pozitív visszajelzéseknek megfelelően az új rendszeren azóta nem változtatott jelentős mértékben az Európai Bizottság.

¹¹ Egy mobilitás egy személy egy külföldi útját jelenti. A projektben közreműködő felnőttoktatási szakemberek, felnőtt tanulók, a társult partnerek képviselői és az esetlegesen segítségre szoruló speciális igényű résztvevők kísérői is részt vehetnek a mobilitási tevékenységekben.

¹² Az európai tartalékalap célja, hogy a kisebb költségvetéssel gazdálkodó és ehhez képest nagy mennyiségű és jó minőségű igényt felmutató országokat, a Grundtvig Tanulási kapcsolatok európai költségvetésének egy részét újraosztva, kompenzálja. Az ilyen országokban a tartalékalap miatt több projekt finanszírozható, míg a nagyobb költségvetésű, kisebb igényt produkáló országok pályázó szervezetei több támogatott partnerrel működhetnek együtt.

A megítélhető átalányösszegek 2009-ben a következők voltak:

- Kétéves projekt, minimum 4 mobilitás: 10 000 euró
- Kétéves projekt minimum 8 mobilitás: 13 000 euró
- Kétéves projekt, minimum 12 mobilitás: 16 000 euró
- Kétéves projekt, minimum 24 mobilitás (ebből minimum 16 felnőtt tanuló): 22 000 euró

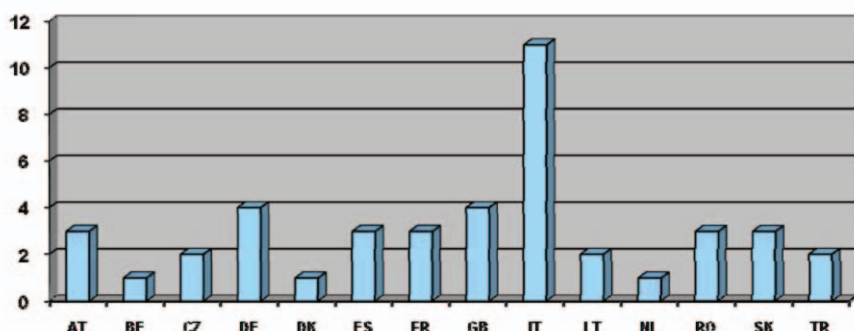
A 2009-ben támogatott 44 projekt legtöbbje minimum 12 mobilitást pályázott meg, 44-ből 34 tanulási kapcsolat minimum 12 mobilitást vállalt. Hét támogatott tanulási kapcsolat választotta a 24 mobilitásos projekt típust, ez kifejezetten a felnőtt tanulók nagyobb számban történő kiutazását, aktív részvételét támogatja. A fentiek alapján elmondhatjuk, hogy az adott idő alatt kevesebb mobilitást támogató projekt típusok Magyarországon kevésbé népszerűek.

Az összes támogatott projekt *együttesen minimum 600 mobilitást* tervezett, a Grundtvig tanulási kapcsolatokra lekötött összes támogatás pedig *737 000 euró*.

A Tanulási kapcsolat projektekben együttműködő intézmények közül egy koordinátori, a többi partneri szerepet vállal. Általában a koordinátor intézmény fogja össze a többiek munkáját, de a támogatási összeg felhasználásáért, a támogatási szerződés feltételeinek teljesítéséért minden partner maga felel. A 2009-ben beadott pályázatok közül 3-ban vállalta a magyar szervezet a koordinátor szerepét, ezek közül a nemzeti bíráló és a nemzetközi egyeztetés után 2 magyar koordinátor kaphatott támogatást.

Támogatott magyar partnerrel dolgozó koordinátorok a programban részt vevő másik 31 európai országból 14 országban vannak. A legnépszerűbb országok ezek közül Olaszország, ahol 11, Németország és az Egyesült Királyság, ahol 4 koordinátor intézménynek is van magyar partnere. Ezek a koordinátor-országok részben eltérnek a 2008-ban „legnépszerűbb” koordinátor-országoktól (akkor az Egyesült Királyság helyett Ausztria szerepelt a három legnépszerűbb koordinátor-ország között). Ebből és az alábbi ábra által illusztrált további adatokból arra következtethetünk, hogy a magyar felnőttoktatási szervezeteknek sokszínű európai kapcsolataik vannak, és ezek évről évre megújulnak.

A Grundtvig Tanulási kapcsolat projektekben magyar partnerrel együttműködő koordinátorok száma országonként (2009)

Az elmúlt évekhez képest sokat javult a nyertes projektek földrajzi megoszlása. A korábbi egyértelmű a fővárosi dominancia csökkent, a 44 támogatott projekt közül csak 22 kapcsolódik Budapesthez, míg a megelőző években ez az arány sokkal magasabb volt. Valamennyi régióból érkezett pályázat, így megállapítható, hogy a vidéki pályázók aktivitása és sikeressége növekszik.

A pályázatok témája is meglehetősen változatos volt 2009-ben, a három leggyakoribb téma a következő: hátrányos helyzetű felnőttek bevonása a felnőttoktatásba, aktív állampolgárság, információs és kommunikációs technológiák használata a felnőttoktatásban.

A támogatott pályázók legnagyobb része intézménytípus szerint nonprofit vagy civil szervezet (20), ezután következnek a felnőttoktatási szervezetek (6), egyéb profilú szervezetek (6) majd egy-két szerződéssel például az önkormányzatok és a felsőoktatási intézmények.

A Grundtvig Tanulási kapcsolat projektekre különösen jellemző, hogy sok közülük valamilyen szempontból hátrányos helyzetű felnőtt tanulókat céloz meg, és a felnőttoktatáson keresztül kíván hozzájárulni az esélyeik javításához. A támogatott projektek témáira hozott példákban is kiolvasható ez a tendencia, mely hozzátétőlegesen a 2009-ben támogatott projektek felére (26-ra) igaz.

A 2007-es és 2008-as támogatási szerződésekhez kapcsolódó beszámolók

A 2007-ben támogatott Tanulási kapcsolat projektek egy része 2009 júliusában fejezte be munkáját, és szeptemberben küldte el záróbeszámolóját a Tempus Közalapítványnak. A támogatott projektek kis része azonban 2007-ben csak egy évig tartó együttműködésre pályázott, így már 2008-ban elkészítették és benyújtották záróbeszámolójukat.

Összesen 19 záróbeszámolót fogadtunk és dolgoztunk fel, majd ezek kapcsán a kedvezményezetteknek egyéni visszajelzést adtunk, melyben értékeltük a projektet és az arról készített beszámolót. Általánosságban elmondható, hogy a projektek többsége teljesítette az eredetileg kitűzött célokat, és megvalósította a tervezett tevékenységeket. Kisebb eltérések természetesen adódtak, ám ezeket a projektek végrehajtása során bekövetkezett változások indokolták, a végső célok elérését nem tették kétségessé. A záróbeszámolók összesítése szerint a 2009-ben lezárt Tanulási kapcsolat projektekhez kapcsolódó helyi tevékenységekben 810-en, mobilitásokban pedig összesen 92-en vettek részt. A 19 projekt keretében összesen 250 mobilitás valósult meg (egy résztvevő több mobilitásban is részt vett). A projektek indulásakor összesen 220 mobilitást terveztek, ami azt jelenti, hogy a kiutazások száma növekedett, és így a

nemzetközi aktivitás erősödött. Projekttermékként leggyakrabban a weboldalt és a szórólapot jelölték meg a támogatottak, de készült cd-rom, dvd, videófelvétel, útmutató és eszköztár-gyűjtemény is.

A záróbeszámolókat az új, átalányalapú elszámolási szabályoknak megfelelően zártuk le, melyek a pályázatban vállalt szakmai tartalom és a tervezett mobilitások számának teljesítését és ezek igazolását kérik. Az átalányalapú elszámolás a pályázók számára egyértelműen kedvezőbb, rugalmasabb és egyszerűbb, mint a tételes, költségalapú elszámolás, ám első alkalommal történő alkalmazása néhány pályázónknak nehézséget okozott. Ezeket a nehézségeket hiánypótlásokkal minden esetben sikerült áthidalni, és a végső zárásakor nem volt olyan projekt, mely az új elszámolás alapján ne lett volna jogosult a teljes megítélt támogatásra.

Fogadtunk és feldolgoztunk továbbá 30 előrehaladási jelentést, melyekről szintén egyénre szabott visszajelzést kaptak a kedvezményezettek. Ezek szerint a 2008-ban támogatott kétéves projektek keretében vállalt 328 mobilitás közül 2009. június végéig 186 valósult meg.

4.2. Grundtvig Időskorú önkéntes projektek

A Grundtvig Időskorú önkéntes projektek küldő és fogadó szervezetek együttműködésén alapuló projektek, melyek a nemzetközi önkéntességben rejlő tanulási lehetőségeket kínálják időskorú (50 év feletti) résztvevőknek.

A partnerek két év alatt 2-6 önkéntest küldhetnek egymáshoz 3-8 hetes időtartamra. Az időskorú önkéntesek olyan tevékenységet végeznek, ami a számukra tanulási lehetőséget, a fogadó szervezet (illetve a tágabb közösség) számára pedig nem anyagi természetű hasznot jelent. A partnerek a projekt során egy hosszabb távú, időskorú önkéntesek cseréjén alapuló együttműködés alapjait is lefedtethetik.

Az önkéntesek által végzett tevékenységek nem feltétlenül kapcsolódnak szorosan az oktatáshoz vagy képzéshez; a tanulási lehetőséget az önkéntességre való felkészülés, a külföldön eltöltött időszak és az ott végzett tevékenység, valamint a tapasztalatok összegzése, értékelése jelenti.

Egy projektben két különböző, az Egész életen át tartó tanulás programban részt vevő országból származó partner szerepelhet. Mindkét partnernek vállalnia kell időskorú önkéntesek küldését és fogadását is.

A Grundtvig Időskorú önkéntes projektek esetében szintén a vártnál több és jobb minőségű pályázat érkezett. Összesen 6 pályázatból 5-ben vállaltak koordinátori szerepet a magyar szervezetek, ez kiemelkedő aktivitásra utal. A tartalmi bírálat és a nemzetközi egyeztetés után 4 projektet támogattunk, összesen 58 910 euróval. Ez a pályázattípus is vonzott új pályázó szervezeteket, a négy támogatott projekt közül kettő olyan szervezethez tartozik, amelyik eddig még nem pályázott Grundtvigban.

A beadott pályázatok mindegyike budapesti vagy Budapest közeli településről érkezett, ez igaz a támogatottak esetében is. Elmondható ugyanakkor, hogy a támogatottak között többen is országos szintű szervezetek, ezért nem feltétlenül bizonyos, hogy a fővárosi önkéntesek kapnak csak lehetőséget a részvételre.

A támogatott projektek témája nagy változatosságot mutat, van szociális témájú, múzeumi önkéntességen alapuló és kulturális témájú projektünk is.

A pályázók visszajelzései szerint ebben a pályázattípusban különös nehézséget okoz a célcsoport nyelvtudásának alacsony szintje. A beadott pályázatok felében ennek ellenére vállalták, hogy nyelvi felkészítést követően az önkéntesek egy Európában gyakrabban használt nyelvet (angolt vagy németet) használnak munkanyelvként. A pályázatok másik felében az együttműködést hazai és határon túli magyar szervezetek partnerségében tervezték, így hidalva át a nyelvi nehézségeket. A négy támogatott pályázat közül kettő angol munkanyelvű (partnerország: Egyesült Királyság), kettő pedig magyar (partnerországok: Románia és Szlovákia).

4.3. Grundtvig Felnőtt tanulói műhelyek

A Grundtvig felnőtt tanulói műhelyek olyan nemzetközi események, melyek lehetőséget biztosítanak a részt vevő felnőtt tanulóknak tudásuk gyarapítására és tapasztalataik megosztására is. Az 5-10 napos műhelyek alkalmával 10-20 felnőtt tanuló egy előre meghirdetett, a műhely szervezője által meghatározott témát dolgoz fel.

A választott téma tekintetében megkötés nincs. Magyar szervező csak magyarországi helyszínen szervezhet műhelyt. A résztvevők legalább 3, az Egész életen át tartó tanulás programban részt vevő országból kell, hogy érkezzenek. A csoport maximum 1/3-a jöhet ugyanabból az országból. A szervezés és a résztvevők költségeinek fedezésére a műhely szervező intézmény pályázhat.

A Grundtvig felnőtt tanulói műhelyek, mint új pályázattípus, minden várakozáson felül népszerűnek bizonyult. Az első határidőre beérkezett 30 pályázatból csak kettőt utasítottunk el gyenge minősége miatt, a fennmaradó 28-ból végül 7 valósult meg vagy fog megvalósulni 2009-ben és 2010 első félévében. Az összes megítélt és leszerződött támogatás ebben a pályázattípusban 152 446 euró. Ez a pályázattípus az első évben új pályázói kört vonzott a Grundtvig programba, és megmozgatta a hazai felnőttoktatásban a kreatív energiákat: a műhelyekre nagyrészt kisebb szervezetek pályáztak innovatív ötletekkel, kezdeményezésekkel. Jelentős azoknak a pályázóknak az aránya, akik a Grundtvigon belül ebben a pályázati formában pályáztak először. A beérkezett 30 pályázatból 17 pályázó szervezetre igaz, hogy ezen a pályázattípuson keresztül találkoztak először a Grundtviggal, ami azt is jelenti, hogy a 2009-től bevezetett új pályázattípusok közül ez az, amelyik a legnagyobb mértékben bővítette a pályázók körét.

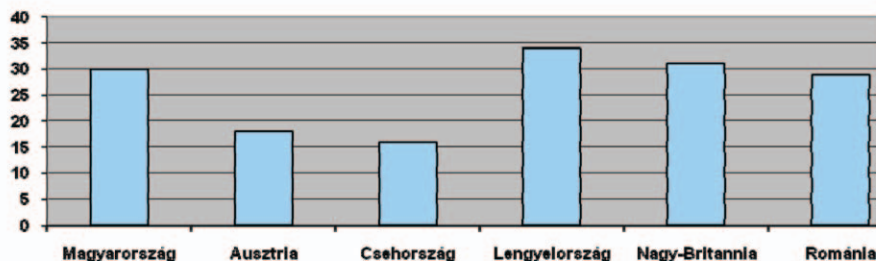
A Grundtvig felnőtt tanulói műhely pályázattípus 2009-ben Magyarországon a várakozáson felül és nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedően sikeres volt. A beérkezett pályázatok mennyisége jóval meghaladta a más, hasonló méretű országokban tapasztalt igényt, és a pályázatok minősége is nagyon jó volt, 30-ból összesen kettőt utasítottunk el gyenge minősége miatt.

Ezzel együtt sajnos az is igaz, hogy ebben a pályázati formában volt a legtöbb olyan jó minőségű pályázatunk, amelyet forráshiány

miatt kellett elutasítanunk (összesen 21 darabot), így ez a pályázati forma nemcsak a legsikeresebb az újak közül, de a leginkább alulfinanszírozott is.

Magyarországon és néhány más országban beérkezett Grundtvig felnőtt tanulói műhely pályázatok számának összehasonlítása (2009)

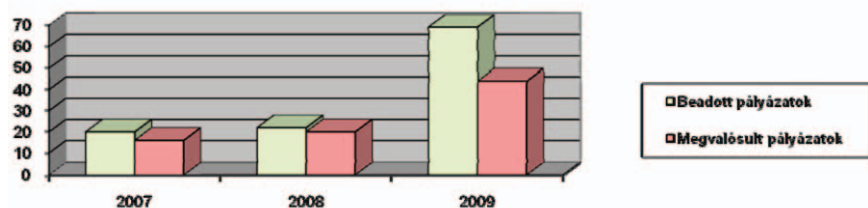

A pályázatok földrajzi megoszlása nem olyan kedvező, mint a Tanulási kapcsolatok esetében. 30 beérkezett pályázatból 20 budapesti székhelyű szervezettől érkezett, a támogatottak esetében ez az arány 7-ből 4.

Grundtvig Felnőttoktatói mobilitás

Az Európai Bizottság döntése alapján a 2009-es évtől a Grundtvig felnőttoktatói mobilitás pályázattípus megszűnt, illetve ketté vált a kiutazások időtartama és a végzett tevékenységek alapján. A két új pályázattípus a Grundtvig Szakmai továbbképzés felnőttoktatóknak illetve a Grundtvig Látogatások és cserék nevet kapta.

A benyújtott, illetve megvalósult Felnőttoktatói mobilitás (2007, 2008), illetve Szakmai továbbképzés felnőttoktatóknak és Látogatások és cserék (2009) pályázatok száma

4.4 Grundtvig Szakmai továbbképzés felnőttoktatóknak

Ez a pályázattípus felnőtt tanulókkal foglalkozó tanárok, szakértők, tanácsadók, intézményvezetők és a felnőttoktatásba hosszabb kihagyás után visszatérő szakemberek továbbképzését teszi lehetővé szervezett nemzetközi kurzus keretében. A továbbképzés célja az oktatók és egyéb szakemberek szakmai (és nyelvi) fejlődése, valamint az intézmények közti együttműködés és tapasztalatcsere ösztönzése.

Eredmények

2009-ben 44 Szakmai továbbképzés felnőttoktatóknak pályázat érkezett, ami az előző évhez képest növekedést jelent, főleg, ha figyelembe vesszük, hogy ez a pályázattípus csak egy részét jelenti a korábbi években létező Felnőttoktatói mobilitás pályázattípusnak. Sajnos a formai hibás pályázatok száma meglehetősen magas volt (25%). A leggyakoribb formai hiba a fogadó intézmény által kiállított fogadónyilatkozat hiánya volt, illetve egy-egy esetben előfordult az is, hogy nem a megfelelő pályázati úrlapon érkezett a pályázat, a küldő szervezet hivatalos képviselőjének aláírása hiányzott a pályázati úrlapról, vagy a tervezett tevékenység nem volt támogatható a Grundtvig szakmai továbbképzés felnőttoktatóknak pályázattípusban. A pályázatok minősége ezzel szemben jónak mondható, mivel tartalmi okokból mindössze 5 pályázat elutasítására került sor. Összességében 28 pályázatot támogattunk (ugyanannyit, mint a 2008-as évben a felnőttoktatói mobilitás pályázattípusban), végül a visszalépések miatt 27 pályázó valósította meg a tervezett tanulmányutat (5-tel több, mint az előző évben), így összesen 48 340 eurót kötöttünk le.

A pályázatok földrajzi eloszlása terén a főváros egyértelmű dominanciája figyelhető meg. A támogatott pályázatok több mint fele (14 db) érkezett Budapestről, míg a fennmaradó pályázatok egy jelentős része érkezett az ország nyugati részéből, de az ország keleti és déli részei is képviseltetik magukat.

A 2009-es évtől az előzőekhez hasonlóan ebben a pályázattípusban is lehetőség van küldő intézmény megjelölése nélkül pályázni. Ezzel a lehetőséggel a támogatott pályázók közül mindössze 3 élt. A küldő intézmények típus szerinti eloszlása igen kiegyensúlyozott volt ebben az évben, mivel egyesületek, egyetemek, kulturális intézmények, magánvállalatok és iskolák egyenlő arányban vannak jelen. Változás az előző évekhez képest, hogy alapítványt csak egy támogatott pályázó jelölt meg küldő intézményként.

A nemek eloszlásáról elmondható, hogy többségében még mindig nők pályáznak, bár a 2009-es évben viszonylag kiegyenlített volt az arány. Ez a támogatott pályázatok esetében azt jelenti, hogy 16 nő és 11 férfi pályázata kerülhetett megvalósításra.

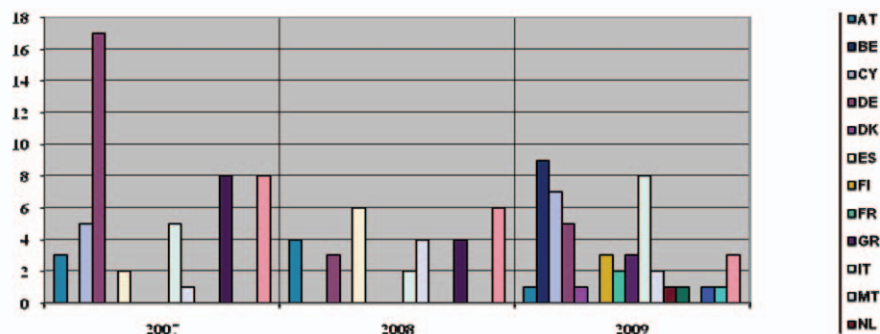
A megpályázott kurzusok nagy része szerepel az európai szinten kialakított kurzuskatalógusban, ami a megvalósult pályázatokról is elmondható. 23 olyan pályázat nyert támogatást, melyben egy, a kurzuskatalógusból kiválasztott kurzus szerepel, és 4 olyan pályázatot támogattunk, melyben a pályázó más módon értesült a kiválasztott kurzusról.

A kurzusok munkanyelvének megválasztásánál egyértelmű az angol nyelv dominanciája. 2009-ben a támogatott pályázók által választott kurzusok munkanyelve 24 esetben angol, 2 esetben német, 1 esetben pedig francia volt.

A továbbképzések témái igen sokszínűek és szerteágazók voltak. A legtöbbben interkulturális kommunikáció és generációk közötti tanulás témájú kurzuson vettek részt. Népszerűek voltak a nyelvkurzusok és a projektmenedzsmentet oktató kurzusok. Ezen kívül egy-egy pályázó részt vett önkéntességgel, börtönoktatással, aktív állampolgársággal, illetve művészetekkel, konkrétan festéssel foglalkozó kurzuson.

A fogadó országok köre igen széles és a korábbi évekhez képest jóval változatosabb. 2009-ben a legtöbb kiutazás Ciprusra történt (5). Második leggyakoribb célország Olaszország 4 kiutazóval, míg a harmadik helyen Belgium és Németország áll 3-3 kiutazóval. Finnországba, Franciaországba, Angliába és Máltára 2-2-en utaztak, de Ausztria, Görögország, Hollandia és Lengyelország is megjelenik a statisztikában 1-1 kiutazóval.

Szakmai továbbképzés felnőttoktatóknak (2009) vs. Felnőttoktatói mobilitás (2007, 2008) pályázatok – célországok a beadott pályázatok alapján

4.5 Grundtvig Látogatások és cserék

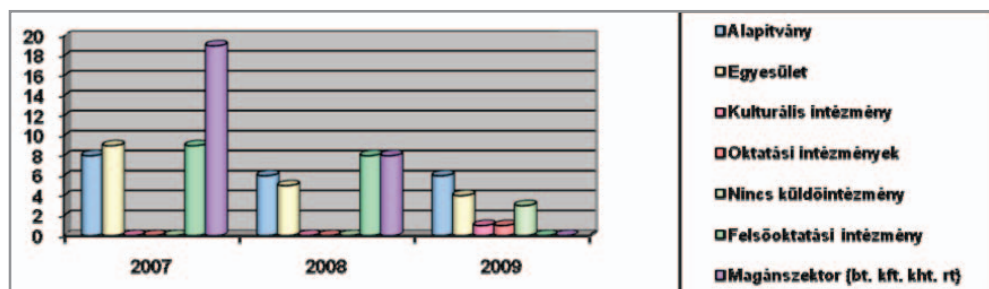
Ez a pályázattípus felnőtt tanulókkal foglalkozó tanároknak, tanácsadóknak, intézményvezetőknek, a felnőttoktatásba hosszabb kihagyás után visszatérő szakembereknek és felnőttoktatói pályára készülő hallgatóknak szóló pályázati lehetőség, mely támogatást biztosít konferenciákon, tanulmányutakon, szakmai (csere)látogatáson, job-shadowing tevékenységben való részvételre. A továbbképzés célja az oktatók és egyéb szakemberek szakmai (és nyelvi) fejlődése, valamint az intézmények közti együttműködés és tapasztalatcsere ösztönzése.

Eredmények

2009-ben 25 Látogatások és cserék pályázat érkezett, ami figyelembe véve azt, hogy a pályázattípus keretében megvalósítható tevékenységek az előző években létező Felnőttoktatói mobilitás pályázattípusban beadott pályázatok kis százalékát jelentették, igen pozitív tényként értékelhető. A formai hibás pályázatok száma alacsony (3 db), emellett a pályázatok minősége igen jónak mondható, mivel tartalmi okból összesen három elutasításra került sor. (A háromból 1 pályázat költségvetési hiány miatt tartaléklistán szerepelt, azonban a kiutazás kezdetéig nem szabadult fel forrás, melyből támogatni tudtuk volna a pályázatot.) Össességében 19 pályázatot támogattunk, végül a visszamondások miatt 17 pályázat valósult meg, így összesen 24 701 eurót kötöttünk le.

A pályázatok földrajzi eloszlását tekintve a megvalósult pályázatok 59%-a érkezett Budapestről, 23,5%-a Kelet-Magyarországról, 12%-a az ország nyugati feléből és 5,5%-a a Közép-magyarországi régióból. Össességében megállapítható, hogy az ország minden területe képviselteti magát a megvalósult pályázatok körében, azonban a főváros dominanciája egyértelmű.

A lehetőséggel, hogy küldő intézmény megjelölése nélkül pályázzanak, 5 pályázó élt, a támogatottak közül 3. A 2009-es évben a leggyakoribb küldő intézménytípus az alapítvány volt, ezen kívül megjelentek a különböző oktatási intézmények, az egyesületek és a kulturális intézmények. Az előző évekhez képest nagy változás, hogy a magánszektor teljesen eltűnt ebből a pályázattípusból.

A nemek eloszlása igen aránytalan ebben a pályázattípusban, ugyanis a támogatott kiutazók közül 13 nő és csak 4 férfi.

A megpályázott tanulmányutak nagy része konferencián való részvétel, és csak a pályázatok igen kis százalékában irányulnak egy felnőttoktatási intézményben történő látogatásra vagy job-shadowing tevékenységre. A megvalósult pályázatok esetében 15 keretében vett részt az adott pályázó egy (általában 1-2 napos) konferencián és csak 2 esetben irányult a kiutazás job-shadowing tevékenységre, melynek hossza elérte az egy hónapot.

Ez az egyetlen pályázattípus a Grundtvig program egyéni pályázattípusai közül, mely esetében a tanulmányutak munkanyelve nem dominánsan az angol. A 2009-es évben a támogatott pályázók által megvalósított tanulmányutak munkanyelve 10 esetben angol, míg 7 esetben német volt.

A tanulmányutak témái kevésbé változatosak, mivel egy-egy konferenciára több támogatott pályázó is utazott. A legtöbben, 6-an, egy, a nőpolitikával foglalkozó konferenciára, ketten-ketten múzeumpedagógia, illetve a szülők bevonása a gyermek tanulási folyamataiba témájú konferenciára utaztak. Ketten végeztek job-shadowing tevékenységet, mely egyénileg kidolgozott munkaprogramot jelent a kiutazó számára. A korábbi évekkel ellentétben 2009-ben az európai konferenciákon való részvételre nem az előkészítő látogatások, hanem a Látogatások és cserék pályázattípusban kellett pályáznuk a résztvevőknek. A Grundtvig Tanulási kapcsolat konferencián 3 fő, míg a felnőttoktatók továbbképzése konferencián 2 fő képviselte Magyarországot.

A fogadó országok köre a többi pályázattípushoz hasonlóan széles. 2009-ben 6 kiutazás Németországba, 3-3 Spanyolországba és Svédországba, 2-2 Belgiumba és Dániába, míg 1 Ausztriába történt.

4.6 Grundtvig Asszisztensek

Ez a pályázattípus felnőtt tanulókkal foglalkozó tanároknak, szakértőknek, tanácsadóknak, intézményvezetőknek, a felnőttoktatásba hosszabb kihagyás után visszatérő szakembereknek, felnőttoktatói pályára készülő hallgatóknak, illetve egyéb, a felnőttoktatás területén dolgozó munkatársaknak biztosít lehetőséget hosszabb külföldi tartózkodásra és egy vagy több felnőttoktatással foglalkozó szervezet mindennapi munkájában való részvételre. A tanulmányút célja a szakemberek szakmai és nyelvi fejlődése.

Eredmények

A Grundtvig asszisztensek pályázattípust a 2009-es évben hirdette meg először az Európai Bizottság, ezért sikernek mondható, hogy már az első évben 8 pályázat érkezett irodánkhoz. A Grundtvig alprogram költségvetését figyelembe véve összesen 4 pályázat támogatására nyílt lehetőségünk, 1 pályázatot tartaléklistára kellett helyeznünk (az év előrehaladtával a költségvetés lehetővé tette volna ennek a pályázatnak a támogatását is, azonban a pályázó lemondott a támogatásról), 2 pályázat a tartalmi értékelés során nem bizonyult megfelelő minőségűnek, és egy pályázat formai hibás volt. A támogatott pályázatokra 35 718 eurót kötöttünk le.

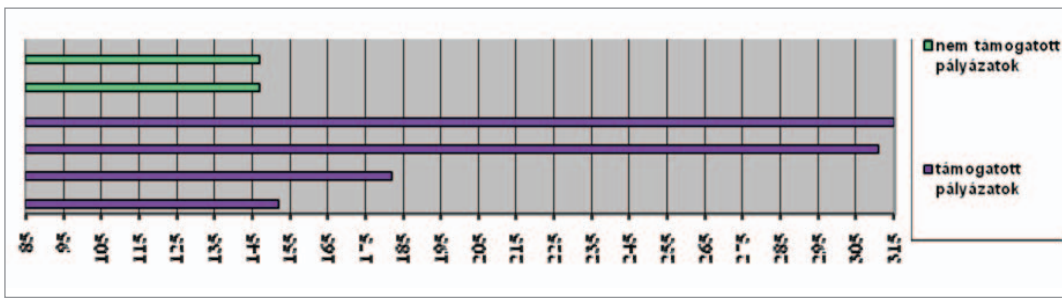
Az új pályázati lehetőség több olyan szakember érdeklődését felkeltette, akik korábban nem pályáztak a Grundtvig programban. A beadott pályázatok közül 6 új, 2 tapasztalt grundtvigos pályázótól érkezett. A támogatottak közé 2 új és 2 régi pályázó került. A 2009-es évtől a pályázóknak lehetőségük nyílt küldő intézmény megjelölése nélkül pályázni. Ezzel a lehetőséggel a pályázók fele élt, és a támogatott pályázatok esetében is 50-50% az arány.

A pályázatok földrajzi eloszlása megfelelőnek mondható, mivel a beérkezett pályázatok szinte az ország egész területét lefedik. A Budapestre érkező pályázatok száma sem dominál sem a beadott, sem a támogatott pályázatok esetében, mindkét esetben fele-fele arányban képviselteti magát a főváros és a vidék.

A célszágok listája elég változatos, minden támogatott pályázó más-más országba utazott. A nyertes pályázatok célszágai Anglia, Olaszország, Románia és Spanyolország.

Az asszisztensi periódus során megvalósítani kívánt tevékenységek igen sokrétűek. Ami minden támogatott pályázat esetében azonos, hogy például a célszág felnőttoktatási gyakorlatának tanulmányozása vagy a projektekben való közreműködés mellett tanítási tevékenységet is kívánnak végezni a pályázók.

A kiutazások időtartamát tekintve elmondható, hogy a pályázók a hosszabb időtartamot preferálják. A pályázattípusban a külföldön tölthető napok számának minimuma 85, azonban a legrövidebb támogatott kiutazás is 152 napos, a leghosszabb pedig a megpályázható maximum, 315 nap. A támogatott pályázók átlagosan 240 napot töltenek külföldön a pályázat keretében, mely jóval hosszabb időtartam, mint a megpályázható minimum.

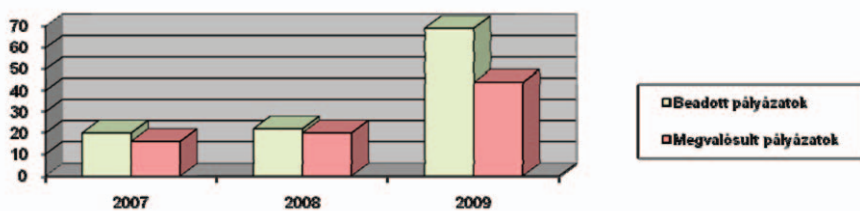
4.7. Grundtvig Előkészítő látogatások

Ez a pályázattípus a Grundtvig Tanulási kapcsolat, Grundtvig időskorú önkéntes projekt, Grundtvig Többoldalú projekt, Grundtvig Hálózat, Grundtvig Kiegészítő tevékenységek, illetve a Transzverzális program keretében megvalósuló projektekre pályázni kívánó szervezetek munkatársainak szól. A támogatás partnerkereső szemináriumon, valamint projektelőkészítő találkozón való részvétellel használható fel. A cél a partnerintézmények közötti személyes kapcsolatfelvétel és a pályázatok előkészítésének elősegítése.

Eredmények

2009-ben összesen 24 Grundtvig előkészítő látogatás pályázat érkezett, amely az előző évhez képest a pályázói aktivitás további növekedését jelenti. A benyújtott pályázatok közül 23-at támogattunk, azonban 2 visszamondás történt, így végül 21 pályázat valósult meg. A megvalósult pályázatokat összesen 16 465 euró értékben támogattuk.

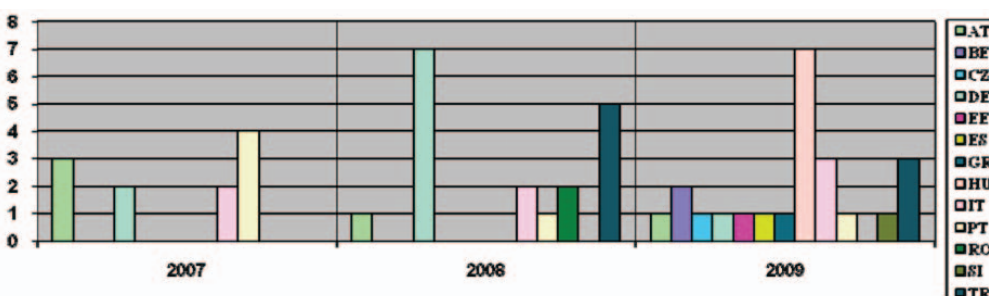
A benyújtott, illetve megvalósult Grundtvig Előkészítő látogatás pályázatok száma

Az Előkészítő látogatás támogatást 11 fő projektelőkészítő találkozón való részvétellel használta fel. Az előző évekkel ellentétben, amikor nem érkezett pályázat partnerkereső szemináriumon való részvételre, 2009-ben 11 pályázat keretében kívántak a pályázók partnerkereső szemináriumon részt venni, mely pályázatok közül 10 volt támogatható minőségű.

A célországok sora a 2009-es évben is rendkívül változatos. Kiemelendő, hogy ebben az évben a Tempus Közalapítvány is rendezett Grundtvig partnerkereső szemináriumot, így Magyarország is megjelenik a célországok között. Az Egész életen át tartó tanulás program szabályai szerint lehetőség nyílik arra, hogy a partnerkereső szemináriumot szervező ország állampolgárai előkészítő látogatás pályázat segítségével fedezzék a szeminárium részvételi díját. Ennek eredményeképpen 2009-ben a legnépszerűbb célország Magyarország lett, a második legnépszerűbb Olaszország, a harmadik helyen Belgium és Törökország osztozik. A 2009-es évben 7 olyan ország is felkerült a célországok listájára, mely a korábbi években nem szerepelt rajta.

A Grundtvig Előkészítő látogatás pályázatok célországai

2009-ben a két leggyakoribb küldőintézmény típus az alapítvány és az egyesület (4-4 db), a harmadik leggyakoribb típus az egyetem (3 db) volt.

5. SZAKÉRTŐI TANULMÁNYUTAK OKTATÁSI DÖNTÉSHOZÓK ÉS SZAKÉRTŐK SZÁMÁRA

A Szakértői tanulmányutak 2007-ben a korábbi ARION és a CEDEFOP tanulmányutak egyesítésével jött létre, s az Egész életen át tartó tanulás program Transzverzális programjai között kulcsfontosságú szerepet tölt be. Fő célja, hogy támogassa az Európai Uniónak az oktatási és képzési rendszereket érintő célkitűzéseit, ezen belül elősegítse az európai szintű információ- és tapasztalatcserét oktatási és képzési kérdésekben, terjessze a szakértői tanulmányutak résztvevői által megszerzett ismereteket és nemzetközi tapasztalatokat, összekapcsolja a szakértői tanulmányutakat az Oktatás és képzés 2010 munkaprogrammal, valamint az Egész életen át tartó tanulás programjának más alprogramjaival.

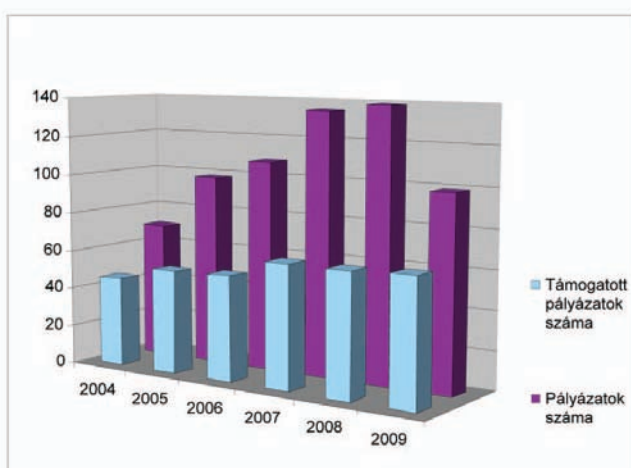
A tapasztalatcseré 3-5 napos nemzetközi tanulmányutak formájában valósul meg.

5.1. Egyéni pályázatok

Az érdeklődő szakértők *egyéni ösztöndíjas* támogatásra nyújthattak be pályázatot a Nemzeti Irodához.

A beadott pályázatok száma az elmúlt két évhez képest valamelyest csökkent, azonban a 2009-ben beérkezett 99 pályázat lehetővé tette, hogy csak a magas szakmai színvonalat képviselő pályázatokat támogassuk. A költségvetési keret 64 tanulmányút megvalósulását tette lehetővé.

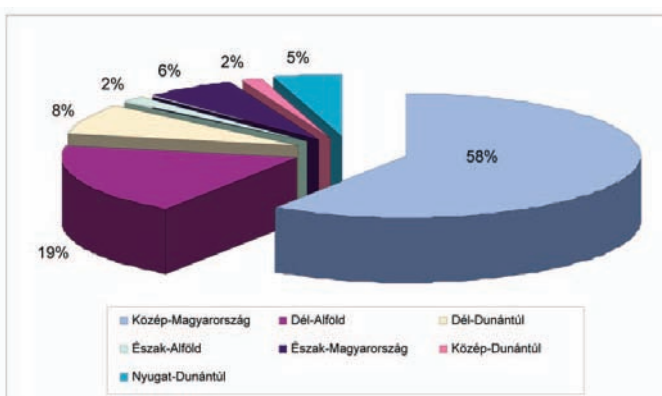
A beadott és támogatott Szakértői tanulmányutak pályázatok száma

A nemek közti arány 2009-ben is kiegyensúlyozottnak mondható; a résztvevők harmada volt férfi.

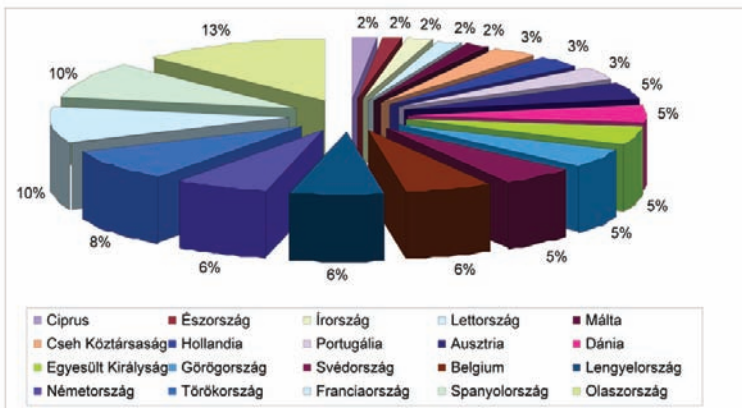
A földrajzi megoszlás esetében épp úgy, mint a többi program esetében a Közép-Magyarországi régióból érkezett a legtöbb pályázat, és a támogatott pályázók több mint fele is ebből a régióból származik.

A támogatott Szakértői tanulmányutak pályázatok régiók szerinti megoszlása

A célországok számát tekintve egy kisebb csökkenés jellemezte a 2009-es évet; 2008-ban összesen 24 tagországban vettek részt tanulmányúton szakértőink, míg 2009-ben 20 országban volt lehetőségük tapasztalatcserére. Az Egyesült Királyság már már állandó első helyét azonban Olaszország vette át, de ugyancsak népszerű volt Spanyolország, Franciaország és Törökország is. Örömteli, hogy a magyar szakértők olyan kis államokba is elutazhattak, mint Ciprus, Észtország, Málta vagy Lettország.

A támogatott Szakértői tanulmányutak célországok szerinti megoszlása

A Szakértői tanulmányutak katalógusban a tanulmányutakat 8 témakörbe, ezen belül 38 témába osztva találjuk. A 38 témából 22 esetben vettek részt magyarországi oktatási és képzési szakértők a 2009-es pályázati évben, összesen 59 különböző kurzuson. A legnépszerűbb témakörök a nyelvtanulás és nyelvtanítás, az információs és kommunikációs technológiák használata a tanulásban és az átmenet az oktatási és képzési intézményekből a munka világába voltak.

A támogatottak közel fele, összesen 30 szakértő érkezett a szakképzés területéről, illetve a szociális partnerek képviselőiben.

A legtöbben az elmúlt évekhez hasonlóan az angol nyelvet választották munkanyelvként (bár az elmúlt évhez képest valamelyest kisebb mértékben, hiszen míg 2008-ban a pályázók 92%-a dolgozott ezen a nyelven, 2009-ben ez 86%-ra mérséklődött). A kurzusok 8%-át francia és 6%-át német nyelven rendezték meg.

5.2. Magyarországon szervezett szakértői tanulmányutak

5.2.1. A 2009-ben benyújtott, Magyarországon megvalósítandó tanulmányutak

A 2010. szeptember 1. – 2011. június 30. között szakértői tanulmányutat rendezni kívánó intézmények 2009. október 21-i határidővel adhatták be pályázatukat. A megadott határidőre összesen 8 pályázat érkezett, melyből a szakértők az Európai Bizottság kérésével összhangban azt javasolták, hogy mind a hét, a formai követelményeknek megfelelő tanulmányút kerüljön be a katalógusba magyar felajánlásként.

A kurzuskatalógusba 2009-ben bekerült magyar intézmények listája

Intézmény neve	Kurzus címe
Eszterházy Károly Főiskola	Enhancing Active Citizenship for Sustainable Development of the Civil Society
Roma Oktatási Alap	Moving Out of Segregation: Roma Support Programs in Primary Education
"Ab esse ad posse" - a létezőből a lehetségesbe – A Jövő Iskolájáért Alapítvány	"From experience to knowledge" - applying drama in education
Roma Oktatási Alap	Marketable professions for young Roma: reintegration into the labour market
Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány	Lifelong guidance for combating social exclusion with regards on SEN
Artemisszió Alapítvány	Social integration of disadvantaged young people through international mobility
WEXEdU Alapítvány	Organising high quality LdV learners' mobility

A támogatott 7 szakmai tanulmányút mindegyike az angol munkanyelvet választotta.

A program keretében általános, vegyes és szakképzési tematikájú tanulmányutak szervezése egyaránt megpályázható volt. Ennek megfelelően a támogatott pályázatok tematikus megoszlása az alábbiak szerint alakult.

A támogatott pályázatok tematikus megoszlása

Általános tematika	3
Vegyes tematika	3
Szakképzési tematika	1

5.2.2. – Magyarország 2009-ben megvalósított tanulmányutak

A 2009-2010-es pályázati évben megvalósult tanulmányutak szervezői 2008. november 7-i határidővel adhattak be pályázatot. A pályázatok értékelésének eredményeként Magyarország 2009-ben is 7 tanulmányutat ajánlott fel a kurzuskatalógusba. Mivel a tagállamok minden évben több helyet biztosítanak, mint amennyi egyéni szakértő támogatást kaphat a program költségvetéséből, nem minden tanulmányutat tudnak megszervezni végül. Nagy örömünkre 2009-ben mind a hét magyar szervezésű program felkeltette az európai oktatási és képzési szakemberek figyelmét, így egyiket sem kellett törölni érdeklődés hiányában.

A Magyarországon 2009-ben megvalósított tanulmányutak listája

Intézmény neve	Kurzus címe
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógiai Kar	Improved employability by cooperation between actors in VET
Magyar Környezeti Nevelési Egyesület	Conscious citizens - Sustainable communities
Kodolányi János Főiskola	Die brennenden Fragen der E-Methodik
Eszterházy Károly Főiskola	Mobilizing Civic Competences through Education
Roma Oktatási Alap	Moving Out of Segregation: Roma Support Program
Nyugat-magyarországi Egyetem Regionális Pedagógiai Szolgáltató Központ	Competence based language teaching – an institutional network
Eötvös József Főiskola	Vorbereitung auf die Entwicklung von Grundfertigkeiten für das LLL

A két német, és az öt angol munkanyelvű tanulmányút szakmai orientáció szerinti megoszlását az alábbi táblázat foglalja össze.

A tanulmányutak szakmai orientáció szerinti megoszlása

Általános tematika	4
Vegyes tematika	2
Szakképzési tematika	1

A tanulmányutak a tervezett időpontban megvalósultak, s a beszámolók alapján egyértelmű, hogy az előzetesen kitűzött és a programkatalógusban közzétett szakmai célokat jól szolgálták. A résztvevők nem csak elméleti előadásokat hallgattak meg a különböző oktatási és képzési területeken Magyarországon és a fogadó intézményben elért eredményekről, hanem az intézménylátogatások során a gyakorlati megvalósulást is megfigyelhették és a tapasztalatok megvitatására is szántak időt. A külföldi szakértők számos hazai jó gyakorlatot azonosítani tudtak. Több más mellett a Szegedi Tudományegyetemen folyó felsőfokú szakképzés működését vagy Eger város oktatási és képzési intézményeiben komplex módon megvalósuló aktív állampolgársági nevelést hosszabb távon is szeretnék figyelemmel követni (utóbbi tanulmányút tapasztalatairól és sikerességéről, a 2009-ben a Hoppá disszeminációs füzetek sorozatunk 19. számaként megjelent Útinaplóban is számot adtak a szervezők). A szervezők a hazai és a külföldi szakértők közötti együttműködést kifejezetten jónak értékelték a tanulmányút előtti, alatti és az azt követő időszakban is. Ez már csak azért is biztató, mert esélyt kínál a hosszú távú szakmai kapcsolatok kialakítására, s ezáltal a magyar intézményeket sikeresen integrálhatja az európai szakmai vérkeringésbe. Összességében elmondható, hogy a vendéglátó intézmények elégedettek voltak az elért eredményekkel és a rengeteg többletmunka ellenére többségük szívesen vállalkozna a jövőben is tanulmányút szervezésére.